

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΛΟΠΟΝΗΣΟΥ

ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΠΜΣ στην Οργάνωση και Διοίκηση Δημοσίων Υπηρεσιών,
Δημοσίων Οργανισμών και Επιχειρήσεων

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ ΚΑΙ ΦΟΡΟΑΠΟΦΥΓΗ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ:

Μια Έρευνα στους Επαγγελματίες του Κλάδου

ΣΟΦΙΑ ΡΟΥΣΣΟΠΟΥΛΟΥ

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Β. ΣΚΙΝΤΖΗ

Τρίπολη
Σεπτέμβριος 2022

Περίληψη

Στη παρούσα διπλωματική εργασία διερευνώνται τα αίτια που συμβάλλουν στην εμφάνιση φαινομένων φοροδιαφυγής-φοροαποφυγής διεξάγοντας στατιστική μελέτη και έλεγχο του επιπέδου υπαιτιότητας των εξεταζόμενων παραγόντων. Για το σκοπό αυτό συντάσσεται κατάλληλα δομημένο ερωτηματολόγιο το οποίο απευθύνεται σε δείγμα 80 ερωτηθέντων στο νομό Αργολίδας. Το δείγμα απαρτίζουν επιχειρηματίες του κλάδου, εφοριακοί υπάλληλοι και λογιστές, ενώ ακόμη στην συλλογή των δημογραφικών στοιχείων συγκαταλέγεται το φύλο, η ηλικία, τα έτη υπηρεσίας και το επίπεδο εκπαίδευσης.

Τα αίτια που εξετάζονται διαχωρίζονται αναφορικά με την παιδεία, την πολυπλοκότητα της νομοθεσίας, την μη τήρηση νόμων και την υπερβολική φορολόγηση. Αναφορικά με τους εξεταζόμενους παράγοντες ως πιθανά αίτια φοροαποφυγής-φοροδιαφυγής σχετιζόμενα με την παιδεία, μελετάται η υπαιτιότητα του χαμηλού μορφωτικού επιπέδου, της συνείδησης των πολιτών και του ήθους και της υπευθυνότητας των φορολογουμένων. Σχετικά με την πολυπλοκότητα της νομοθεσίας, εξετάζεται η επίδραση των συχνών αλλαγών της, του χαμηλού επιπέδου πληροφόρησης και της άγνοιας, και αυτή της γραφειοκρατίας. Ακόμη, τα αίτια σχετικά με την μη τήρηση νόμων περιλαμβάνουν τη πιθανή παραγραφή παραβάσεων και την πεποίθηση περί ελαφριών ποινών, την εξαγορά/χρηματισμό στελεγχών του δημοσίου και την πεποίθηση των πολιτών για ενδεχόμενη αποφυγή επιβολής κυρώσεων. Τέλος, αναφορικά με τους παράγοντες σχετιζόμενους με την υπερβολική φορολόγηση, διερευνάται το επίπεδο σημαντικότητας της επιβολής πρόσθετων φόρων, των υψηλών φορολογικών συντελεστών και της άδικης φορολογικής κλίμακας.

Τέλος, πραγματοποιείται στατιστική επεξεργασία των συλλεχθέντων απαντήσεων στο λογισμικό SPSS. Σκοπός της έρευνας αποτελεί η στατιστική μελέτη των απαντήσεων και η διεξαγωγή στατιστικών ελέγχων ώστε να αναδειχθεί το επίπεδο υπαιτιότητας των εξεταζόμενων παραγόντων και να διερευνηθεί η επίδραση του φύλου, του μορφωτικού επιπέδου και του εργασιακού κλάδου στην διαμόρφωση άποψης περί του επιπέδου υπαιτιότητας κάθε εξεταζόμενου αιτίου φοροδιαφυγής-φοροαποφυγής.

Abstract

In this thesis, the causes that contribute to the emergence of tax evasion-avoidance phenomena are investigated by conducting a statistical study and checking the level of culpability of the examined factors. For this purpose, a suitably structured questionnaire is prepared which is addressed to a sample of 80 respondents in the prefecture of Argolis. The sample consists of businessmen in the sector, tax officials and accountants, while the collection of demographic data also includes gender, age, years of service and level of education.

The causes examined are divided into education, complexity of legislation, non-observance of laws and excessive taxation. With reference to the considered factors as possible causes of tax avoidance-tax evasion related to education, the culpability of the low educational level, the conscience of the citizens and the morals and responsibility of the taxpayers is studied. Regarding the complexity of legislation, the effect of its frequent changes, low level of information and ignorance, and that of bureaucracy are examined. Also, reasons for non-compliance include the possible statute of limitations for violations and the belief of light penalties, the buyout/funding of public officials, and the belief of citizens in the possible avoidance of sanctions. Finally, regarding the factors related to excessive taxation, the level of importance of the imposition of additional taxes, high tax rates and the unfair tax scale is investigated.

Finally, statistical processing of the collected responses is carried out in the SPSS software. The purpose of the research is the statistical study of the answers and the carrying out of statistical checks in order to highlight the level of culpability of the examined factors and to investigate the effect of gender, educational level and work sector in forming an opinion about the level of culpability of each examined cause of tax evasion- tax avoidance.

Περιεχόμενα

1. Εισαγωγή	16
1.1 Εισαγωγή	16
1.2 Σκοπός Διπλωματικής Εργασίας	18
1.3 Διάρθρωση Διπλωματικής Εργασίας.....	20
2. Τα Φαινόμενα Φοροδιαφυγής και της Φοροαποφυγής	22
2.1 Ορισμοί.....	22
2.2 Συνέπειες – Αποτίμηση Μεγέθους.....	23
2.3 Αίτια Εμφάνισης Φοροδιαφυγής-Φοροαποφυγής.....	28
2.4 Τρόποι Αντιμετώπισης Φοροδιαφυγής-Φοροαποφυγής	31
2.5 Οφέλη από την Πάταξη της Φοροδιαφυγής-Φοροαποφυγής.....	33
2.6 Ανασκόπηση Προηγούμενων Μελετών	34
3. Στατιστική Έρευνα	37
3.1 Μεθοδολογία της Έρευνας.....	37
3.2 Παρουσίαση Αποτελεσμάτων	39
3.2.1 Δημογραφικά Στοιχεία	40
3.2.2 Αίτια σχετιζόμενα με την Παιδεία.....	45
3.2.3 Αίτια σχετιζόμενα με την Πολυπλοκότητα της Νομοθεσίας	48
3.2.3 Αίτια σχετιζόμενα με την Απουσία Επιπτώσεων από την Μη Τήρηση των Νόμων	52
3.2.4 Αίτια σχετιζόμενα με την Υπερβολική Φορολόγηση.....	56
3.3 Σχολιασμός Αποτελεσμάτων.....	59
3.3.1 Συσχέτιση αποτελεσμάτων με το φύλο	60
3.3.2 Συσχέτιση αποτελεσμάτων με το επίπεδο μόρφωσης	62
3.3.2.1 Σύγκριση απαντήσεων μεταξύ αποφοίτων Γυμνασίου-Λυκείου και ΤΕΙ.....	67
3.3.2.2 Σύγκριση απαντήσεων μεταξύ αποφοίτων Γυμνασίου-Λυκείου και ΑΕΙ.....	70
3.3.2.3 Σύγκριση απαντήσεων μεταξύ αποφοίτων Γυμνασίου-Λυκείου και κάτοχοι Μεταπτυχιακού ή Διδακτορικού διπλώματος.....	73
3.3.2.4 Σύγκριση απαντήσεων μεταξύ αποφοίτων ΑΕΙ και αποφοίτων ΤΕΙ.....	76
3.3.2.5 Σύγκριση απαντήσεων μεταξύ αποφοίτων ΤΕΙ και κατόχων Μεταπτυχιακού ή Διδακτορικού διπλώματος.....	79

3.3.2.6 Σύγκριση απαντήσεων μεταξύ αποφοίτων ΑΕΙ και κατόχων Μεταπτυχιακού ή Διδακτορικού διπλώματος.....	82
3.3.3 Συσχέτιση αποτελεσμάτων με τον εργασιακό κλάδο.....	85
3.3.3.1 Σύγκριση απαντήσεων μεταξύ επιχειρηματιών και εφοριακών.....	85
3.3.3.2 Σύγκριση απαντήσεων μεταξύ επιχειρηματιών και λογιστών.....	88
3.3.3.3 Σύγκριση απαντήσεων μεταξύ εφοριακών και λογιστών.....	91
4. Σύνοψη – Συμπεράσματα.....	94
4.1 Σύνοψη.....	94
4.2 Συμπεράσματα.....	95
5. Βιβλιογραφικές Αναφορές.....	98
6. Παράρτημα Ι.....	100
6.1 Ερωτηματολόγιο Έρευνας.....	100
Α΄ ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	100
Β΄ ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: ΑΙΤΙΑ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ-ΦΟΡΟΑΠΟΦΥΓΗΣ.....	101
7. Παράρτημα ΙΙ.....	106
7.1 Απόφοιτοι Γυμνασίου – Λυκείου.....	106
7.2 Απόφοιτοι ΤΕΙ.....	112
7.3 Απόφοιτοι ΑΕΙ.....	118
7.4 Απόφοιτοι Μεταπτυχιακού ή Διδακτορικού Διπλώματος.....	124
7.5 Επιχειρηματίες.....	130
7.6 Εφοριακοί Υπάλληλοι.....	136
7.7 Λογιστές.....	142

Κατάλογος Εικόνων

Εικόνα 1 Παραοικονομία ως % του ΑΕΠ σε 31 χώρες του ΟΟΣΑ για το έτος 2015, [1].....	26
Εικόνα 2 Ιστόγραμμα συχνοτήτων αναφορικά με το φύλο των ερωτηθέντων	40
Εικόνα 3 Στατιστική κατανομή ηλικίας των ερωτηθέντων	41
Εικόνα 4 Ιστόγραμμα συχνοτήτων αναφορικά με την ηλικία των ερωτηθέντων	41
Εικόνα 5 Στατιστική κατανομή ετών προϋπηρεσίας των ερωτηθέντων	42
Εικόνα 6 Στατιστική κατανομή επιπέδου εκπαίδευσης των ερωτηθέντων.....	43
Εικόνα 7 Στατιστική κατανομή εργασιακού κλάδου των ερωτηθέντων	44
Εικόνα 8 Ιστόγραμμα συχνοτήτων αναφορικά με το μορφωτικό επίπεδο	45
Εικόνα 9 Ιστόγραμμα συχνοτήτων αναφορικά με τη συνείδηση των πολιτών	46
Εικόνα 10 Ιστόγραμμα συχνοτήτων αναφορικά με το ήθος και την υπευθυνότητα των φορολογουμένων.....	47
Εικόνα 11 Ιστόγραμμα συχνοτήτων αναφορικά με τις συχνές αλλαγές νομοθεσίας.....	49
Εικόνα 12 Ιστόγραμμα συχνοτήτων αναφορικά με το χαμηλό επίπεδο πληροφόρησης και την άγνοια των πολιτών.....	50
Εικόνα 13 Ιστόγραμμα συχνοτήτων αναφορικά με τη γραφειοκρατία.....	51
Εικόνα 14 Ιστόγραμμα συχνοτήτων αναφορικά με την παραγραφή παραβάσεων και την επιβολή ελαφριών ποινών	53
Εικόνα 15 Ιστόγραμμα συχνοτήτων αναφορικά με το χρηματισμό στελεγχών του δημοσίου.....	54
Εικόνα 16 Ιστόγραμμα συχνοτήτων αναφορικά με την πεποίθηση περί αποφυγής κυρώσεων.....	55
Εικόνα 17 Ιστόγραμμα συχνοτήτων αναφορικά με τους υψηλούς φορολογικούς συντελεστές.....	57
Εικόνα 18 Ιστόγραμμα συχνοτήτων αναφορικά με την επιβολή πρόσθετων φόρων.....	58
Εικόνα 19 Ιστόγραμμα συχνοτήτων αναφορικά με την πεποίθηση περί άδικης φορολογικής κλίμακας.....	59
Εικόνα 20 Έλεγχοι στατιστικών υποθέσεων με το φύλο	61
Εικόνα 21 Έλεγχοι στατιστικών υποθέσεων με το φύλο (συνέχεια)	62
Εικόνα 22 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με το μορφωτικό επίπεδο (αποφ. Γυμν.-Λυκείου).....	106
Εικόνα 23 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με τη συνείδηση των πολιτών (αποφ. Γυμν.-Λυκείου).....	106
Εικόνα 24 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με το ήθος των φορ/νων (αποφ. Γυμν.-Λυκείου).....	107
Εικόνα 25 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με τις συχνές αλλαγές νομοθεσίας (αποφ. Γυμν.-Λυκείου)	107
Εικόνα 26 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με το χαμηλό επίπεδο πληροφόρησης και την άγνοια των πολιτών (αποφ. Γυμν.-Λυκείου).....	108

Εικόνα 27 Ιστόγραμμα συχνοτήτων τη γραφειοκρατία (αποφ. Γυμν.-Λυκείου)	108
Εικόνα 28 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με τη παραγραφή παραβάσεων και την επιβολή ελαφριών ποινών (αποφ. Γυμν.-Λυκείου)	109
Εικόνα 29 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με το χρηματισμό στελεγχών του δημοσίου (αποφ. Γυμν.-Λυκείου)	109
Εικόνα 30 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με την αποφυγή επιβολής κυρώσεων (αποφ. Γυμν.-Λυκείου)	110
Εικόνα 31 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με τους υψηλούς φορολογικούς συντελεστές (αποφ. Γυμν.-Λυκείου)	110
Εικόνα 32 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με την επιβολής πρόσθετων φόρων (αποφ. Γυμν.-Λυκείου)	111
Εικόνα 33 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με την άδικη φορολογική κλίμακα (αποφ. Γυμν.-Λυκείου)	111
Εικόνα 34 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με το μορφωτικό επίπεδο (αποφ. ΤΕΙ)	112
Εικόνα 35 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με τη συνείδηση των πολιτών (αποφ. ΤΕΙ)	112
Εικόνα 36 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με το ήθος των φορ/νων (αποφ. ΤΕΙ)	113
Εικόνα 37 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με τις συχνές αλλαγές νομοθεσίας (αποφ. ΤΕΙ)	113
Εικόνα 38 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με το χαμηλό επίπεδο πληροφόρησης και την άγνοια των πολιτών (αποφ. ΤΕΙ)	114
Εικόνα 39 Ιστόγραμμα συχνοτήτων τη γραφειοκρατία (αποφ. ΤΕΙ)	114
Εικόνα 40 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με τη παραγραφή παραβάσεων και την επιβολή ελαφριών ποινών (αποφ. ΤΕΙ)	115
Εικόνα 41 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με το χρηματισμό στελεγχών του δημοσίου (αποφ. ΤΕΙ)	115
Εικόνα 42 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με την αποφυγή επιβολής κυρώσεων (αποφ. ΤΕΙ)	116
Εικόνα 43 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με την αποφυγή επιβολής κυρώσεων (αποφ. ΤΕΙ)	116
Εικόνα 44 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με τους υψηλούς φορολογικούς συντελεστές (αποφ. ΤΕΙ)	117
Εικόνα 45 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με την άδικη φορολογική κλίμακα (αποφ. ΤΕΙ)	117
Εικόνα 46 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με το μορφωτικό επίπεδο (αποφ. ΑΕΙ)	118
Εικόνα 47 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με τη συνείδηση των πολιτών (αποφ. ΑΕΙ)	118
Εικόνα 48 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με το ήθος των φορ/νων (αποφ. ΑΕΙ)	119
Εικόνα 49 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με τις συχνές αλλαγές νομοθεσίας (αποφ. ΑΕΙ)	119
Εικόνα 50 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με το χαμηλό επίπεδο πληροφόρησης και την άγνοια των πολιτών (αποφ. ΑΕΙ)	120
Εικόνα 51 Ιστόγραμμα συχνοτήτων τη γραφειοκρατία (αποφ. ΑΕΙ)	120
Εικόνα 52 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με τη παραγραφή παραβάσεων και την επιβολή ελαφριών ποινών (αποφ. ΑΕΙ)	121

Εικόνα 53 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με το χρηματισμό στελεγχών του δημοσίου (αποφ. ΑΕΙ).....	121
Εικόνα 54 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με την αποφυγή επιβολής κυρώσεων (αποφ. ΑΕΙ).....	122
Εικόνα 55 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με την αποφυγή επιβολής κυρώσεων (αποφ. ΑΕΙ).....	122
Εικόνα 56 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με τους υψηλούς φορολογικούς συντελεστές (αποφ. ΑΕΙ).....	123
Εικόνα 57 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με την άδικη φορολογική κλίμακα (αποφ. ΑΕΙ).....	123
Εικόνα 58 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με το μορφωτικό επίπεδο (αποφ. ΜΤΠΧ/Διδ.).....	124
Εικόνα 59 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με τη συνείδηση των πολιτών (αποφ. ΜΤΠΧ/Διδ.).....	124
Εικόνα 60 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με το ήθος των φορ/νων (αποφ. ΜΤΠΧ/Διδ.).....	125
Εικόνα 61 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με τις συχνές αλλαγές νομοθεσίας (αποφ. ΜΤΠΧ/Διδ.).....	125
Εικόνα 62 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με το χαμηλό επίπεδο πληροφόρησης και την άγνοια των πολιτών (αποφ. ΜΤΠΧ/Διδ.).....	126
Εικόνα 63 Ιστόγραμμα συχνοτήτων τη γραφειοκρατία (αποφ. ΜΤΠΧ/Διδ.).....	126
Εικόνα 64 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με τη παραγραφή παραβάσεων και την επιβολή ελαφριών ποινών (αποφ. ΜΤΠΧ/Διδ.).....	127
Εικόνα 65 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με το χρηματισμό στελεγχών του δημοσίου (αποφ. ΜΤΠΧ/Διδ.).....	127
Εικόνα 66 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με την αποφυγή επιβολής κυρώσεων (αποφ. ΜΤΠΧ/Διδ.).....	128
Εικόνα 67 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με την αποφυγή επιβολής κυρώσεων (αποφ. ΜΤΠΧ/Διδ.).....	128
Εικόνα 68 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με τους υψηλούς φορολογικούς συντελεστές (αποφ. ΜΤΠΧ/Διδ.).....	129
Εικόνα 69 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με την άδικη φορολογική κλίμακα (αποφ. ΜΤΠΧ/Διδ.).....	129
Εικόνα 70 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με το μορφωτικό επίπεδο (επιχειρηματίες).....	130
Εικόνα 71 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με τη συνείδηση των πολιτών (επιχειρηματίες).....	130
Εικόνα 72 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με το ήθος των φορ/νων (επιχειρηματίες).....	131
Εικόνα 73 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με τις συχνές αλλαγές νομοθεσίας (επιχειρηματίες).....	131
Εικόνα 74 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με το χαμηλό επίπεδο πληροφόρησης και την άγνοια των πολιτών (επιχειρηματίες).....	132
Εικόνα 75 Ιστόγραμμα συχνοτήτων τη γραφειοκρατία (επιχειρηματίες).....	132

Εικόνα 76 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με τη παραγραφή παραβάσεων και την επιβολή ελαφριών ποινών (επιχειρηματίες).....	133
Εικόνα 77 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με το χρηματισμό στελεγχών του δημοσίου (επιχειρηματίες)	133
Εικόνα 78 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με την αποφυγή επιβολής κυρώσεων (. επιχειρηματίες).....	134
Εικόνα 79 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με την αποφυγή επιβολής κυρώσεων (επιχειρηματίες)	134
Εικόνα 80 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με τους υψηλούς φορολογικούς συντελεστές (επιχειρηματίες)	135
Εικόνα 81 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με την άδικη φορολογική κλίμακα (επιχειρηματίες)	135
Εικόνα 82 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με το μορφωτικό επίπεδο (εφοριακοί υπάλληλοι)	136
Εικόνα 83 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με τη συνείδηση των πολιτών (εφοριακοί υπάλληλοι)	136
Εικόνα 84 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με το ήθος των φορ/νων (εφοριακοί υπάλληλοι)	137
Εικόνα 85 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με τις συχνές αλλαγές νομοθεσίας (εφοριακοί υπάλληλοι).....	137
Εικόνα 86 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με το χαμηλό επίπεδο πληροφόρησης και την άγνοια των πολιτών (εφοριακοί υπάλληλοι)	138
Εικόνα 87 Ιστόγραμμα συχνοτήτων τη γραφειοκρατία (εφοριακοί υπάλληλοι)	138
Εικόνα 88 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με τη παραγραφή παραβάσεων και την επιβολή ελαφριών ποινών (εφοριακοί υπάλληλοι).....	139
Εικόνα 89 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με το χρηματισμό στελεγχών του δημοσίου (εφοριακοί υπάλληλοι).....	139
Εικόνα 90 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με την αποφυγή επιβολής κυρώσεων (εφοριακοί υπάλληλοι).....	140
Εικόνα 91 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με την αποφυγή επιβολής κυρώσεων (εφοριακοί υπάλληλοι).....	140
Εικόνα 92 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με τους υψηλούς φορολογικούς συντελεστές (εφοριακοί υπάλληλοι).....	141
Εικόνα 93 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με την άδικη φορολογική κλίμακα (εφοριακοί υπάλληλοι).....	141
Εικόνα 94 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με το μορφωτικό επίπεδο (λογιστές) ...	142
Εικόνα 95 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με τη συνείδηση των πολιτών (λογιστές)	142
Εικόνα 96 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με το ήθος των φορ/νων (λογιστές)	143
Εικόνα 97 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με τις συχνές αλλαγές νομοθεσίας (λογιστές)	143
Εικόνα 98 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με το χαμηλό επίπεδο πληροφόρησης και την άγνοια των πολιτών (λογιστές).....	144
Εικόνα 99 Ιστόγραμμα συχνοτήτων τη γραφειοκρατία (λογιστές)	144

Εικόνα 100 Ιστόγραμμα συχνότητων με τη παραγραφή παραβάσεων και την επιβολή ελαφριών ποινών (λογιστές)	145
Εικόνα 101 Ιστόγραμμα συχνότητων με το χρηματισμό στελεγχών του δημοσίου (λογιστές).....	145
Εικόνα 102 Ιστόγραμμα συχνότητων με την αποφυγή επιβολής κυρώσεων (λογιστές)	146
Εικόνα 103 Ιστόγραμμα συχνότητων με την αποφυγή επιβολής κυρώσεων (λογιστές)	146
Εικόνα 104 Ιστόγραμμα συχνότητων με τους υψηλούς φορολογικούς συντελεστές (λογιστές)	147
Εικόνα 105 Ιστόγραμμα συχνότητων με την άδικη φορολογική κλίμακα (λογιστές)	147

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1 Στατιστικά στοιχεία αναφορικά με το επίπεδο εκπαίδευσης	43
Πίνακας 2 Στατιστικά στοιχεία αναφορικά με τον εργασιακό κλάδο	44
Πίνακας 3 Στατιστικά στοιχεία αναφορικά με το μορφωτικό επίπεδο.....	45
Πίνακας 4 Στατιστικά στοιχεία αναφορικά με τη συνείδηση των πολιτών.....	46
Πίνακας 5 Στατιστικά στοιχεία αναφορικά με το ήθος και την υπευθυνότητα των φορολογουμένων.....	47
Πίνακας 6 Στατιστικά στοιχεία αναφορικά με τις συχνές αλλαγές της ισχύουσας νομοθεσίας	48
Πίνακας 7 Στατιστικά στοιχεία αναφορικά με το χαμηλό επίπεδο πληροφόρησης και την άγνοια των πολιτών	50
Πίνακας 8 Στατιστικά στοιχεία αναφορικά με τη γραφειοκρατία	51
Πίνακας 9 Στατιστικά στοιχεία αναφορικά με τη παραγραφή παραβάσεων και την επιβολή ελαφριών ποινών	52
Πίνακας 10 Στατιστικά στοιχεία αναφορικά με το χρηματισμό στελεγχών του δημοσίου	54
Πίνακας 11 Στατιστικά στοιχεία αναφορικά με την αποφυγή κυρώσεων.....	55
Πίνακας 12 Στατιστικά στοιχεία αναφορικά με τους υψηλούς φορολογικούς συντελεστές.....	56
Πίνακας 13 Στατιστικά στοιχεία αναφορικά με την επιβολή πρόσθετων φόρων	57
Πίνακας 14 Στατιστικά στοιχεία αναφορικά με την πεποίθηση περί άδικης φορολογικής κλίμακας.....	58
Πίνακας 15 Συγκεντρωτικές απαντήσεις ανά εκπαιδευτικό επίπεδο	65
Πίνακας 16 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την παιδεία και την πολυπλοκότητα νομοθεσίας	66
Πίνακας 17 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την μη-τήρηση νόμων και την υπερβολική φορολόγηση.....	66
Πίνακας 18 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την παιδεία (αποφ. Γυμν.-Λυκείου και ΤΕΙ)	68
Πίνακας 19 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την πολυπλοκότητα της νομοθεσίας (αποφ. Γυμν.-Λυκείου και ΤΕΙ)	68
Πίνακας 20 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την μη-τήρηση νόμων (αποφ. Γυμν.-Λυκείου και ΤΕΙ).....	69
Πίνακας 21 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την υπερβολική φορολόγηση (αποφ. Γυμν.-Λυκείου και ΤΕΙ). 69	
Πίνακας 22 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την παιδεία (αποφ. Γυμν.-Λυκείου και ΑΕΙ).....	71
Πίνακας 23 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την πολυπλοκότητα της νομοθεσίας (αποφ. Γυμν.-Λυκείου και ΑΕΙ).....	71
Πίνακας 24 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την μη-τήρηση νόμων (αποφ. Γυμν.-Λυκείου και ΑΕΙ)	72

Πίνακας 25 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την υπερβολική φορολόγηση (αποφ. Γυμν.-Λυκείου και ΑΕΙ)	72
Πίνακας 26 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την παιδεία (αποφ. Γυμν.-Λυκείου και αποφ. ΜΤΠΧ/Διδ.)	 74
Πίνακας 27 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την πολυπλοκότητα της νομοθεσίας (αποφ. Γυμν.-Λυκείου και αποφ. ΜΤΠΧ/Διδ)	 74
Πίνακας 28 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την μη-τήρηση νόμων (αποφ. Γυμν.-Λυκείου και αποφ. ΜΤΠΧ/Διδ)	 75
Πίνακας 29 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την υπερβολική φορολόγηση (αποφ. Γυμν.-Λυκείου και αποφ. ΜΤΠΧ/Διδ)	 75
Πίνακας 30 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την παιδεία (αποφ. ΑΕΙ και ΤΕΙ)	 77
Πίνακας 31 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την πολυπλοκότητα της νομοθεσίας και την μη-τήρηση νόμων (αποφ. ΑΕΙ και ΤΕΙ)	 78
Πίνακας 32 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την υπερβολική φορολόγηση (αποφ. ΑΕΙ και ΤΕΙ)	 78
Πίνακας 33 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την παιδεία (αποφ. ΜΤΠΧ/Διδ. και ΤΕΙ)	 80
Πίνακας 34 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την πολυπλοκότητα της νομοθεσίας (αποφ. ΜΤΠΧ/Διδ. και ΤΕΙ)	 80
Πίνακας 35 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την μη-τήρηση νόμων (αποφ. ΜΤΠΧ/Διδ. και ΤΕΙ)	 81
Πίνακας 36 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την υπερβολική φορολόγηση (αποφ. ΜΤΠΧ/Διδ. και ΤΕΙ)	 81
Πίνακας 37 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την παιδεία (αποφ. ΜΤΠΧ/Διδ. και ΑΕΙ)	 83
Πίνακας 38 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την πολυπλοκότητα της νομοθεσίας (αποφ. ΜΤΠΧ/Διδ. και ΑΕΙ)	 83
Πίνακας 39 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την μη-τήρηση νόμων (αποφ. ΜΤΠΧ/Διδ. και ΑΕΙ)	 84
Πίνακας 40 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την υπερβολική φορολόγηση (αποφ. ΜΤΠΧ/Διδ. και ΑΕΙ)	 84
Πίνακας 41 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την παιδεία (επιχειρηματίες και εφοριακοί υπάλληλοι)	 86
Πίνακας 42 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την πολυπλοκότητα της νομοθεσίας (επιχειρηματίες και εφοριακοί υπάλληλοι)	 87
Πίνακας 43 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την μη-τήρηση νόμων (επιχειρηματίες και εφοριακοί υπάλληλοι)	 87

Πίνακας 44 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την υπερβολική φορολόγηση (επιχειρηματίες και εφοριακοί υπάλληλοι)	88
Πίνακας 45 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την παιδεία (επιχειρηματίες και λογιστές)	89
Πίνακας 46 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την πολυπλοκότητα της νομοθεσίας (επιχειρηματίες και λογιστές)	90
Πίνακας 47 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την μη-τήρηση νόμων (επιχειρηματίες και λογιστές)	90
Πίνακας 48 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την υπερβολική φορολόγηση (επιχειρηματίες και λογιστές)	91
Πίνακας 49 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την παιδεία (εφοριακοί υπάλληλοι και λογιστές).....	92
Πίνακας 50 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την πολυπλοκότητα της νομοθεσίας (εφοριακοί υπάλληλοι και λογιστές).....	93
Πίνακας 51 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την μη-τήρηση νόμων (εφοριακοί υπάλληλοι και λογιστές).....	93
Πίνακας 52 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την υπερβολική φορολόγηση (εφοριακοί υπάλληλοι και λογιστές)	94

1. Εισαγωγή

1.1 Εισαγωγή

Ο προσδιορισμός της διαβάθμισης και της κατανομής της κλίμακας των φορολογικών εσόδων αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους στόχους των οικονομικών κλιμακίων των κυβερνήσεων κάθε χώρας καθώς αποτελεί καθοριστικό παράγοντα στην δυνατότητα είσπραξής τους, ο οποίος αποτελεί και τον τελικό σκοπό των κυβερνήσεων. Η απαίτηση επιβολής των φόρων αποδίδεται στην ανάγκη της πολιτείας να καλύπτει τις οικονομικές υποχρεώσεις της και να χρηματοδοτεί διάφορες κοινωνικές δράσεις που άπτονται αυτής, όπως δημόσια έργα, κοινωνικά αγαθά κ.ά.. Για αυτό το σκοπό, κάθε χώρα, με σκοπό την βέλτιστη δυνατή είσπραξη φόρων, έχει συντάξει το δικό της φορολογικό σύστημα σύμφωνα με κριτήρια οικονομικής και κοινωνικής δικαιοσύνης, τα οποία κριτήρια θεσπίζονται κάθε φορά από τα αρμόδια οικονομικά τμήματα των κυβερνήσεων. Οι επιβαλλόμενοι φόροι συμπεριλαμβάνουν μεταξύ άλλων φόρους εισοδήματος, φόρους επί των μισθών, φόρους περί ακίνητης περιουσίας, φόρους εισαγωγής και εξαγωγής κλπ.. Ωστόσο, παρόλο που η καταβολή των απαιτούμενων φόρων από τους πολίτες αποτελεί καίριο χαρακτηριστικό παράγοντα για την οικονομική διαύγεια μιας χώρας και κατά επέκταση του κοινωνικού συνόλου της, στην αποκλειστική πλειοψηφία των χωρών παρατηρούνται φαινόμενα παράβασης και μη συμμόρφωσης των πολιτών στις φορολογικές τους υποχρεώσεις, γεγονός που επιφέρει σημαντικές συνέπειες στην οικονομία των κρατών.

Τέτοια φαινόμενα μπορούν να εντοπιστούν ως αυτά της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής, τα οποία χαρακτηρίζονται από τη μεγαλύτερη συχνότητα εμφάνισης μεταξύ άλλων παρόμοιων συνεπειών φαινομένων. Το μέγεθος μάλιστα των οικονομικών και κοινωνικών συνεπειών των φαινομένων της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής αποδεικνύεται ιδιαίτερα σημαντικό, γεγονός που μπορεί να παρατηρηθεί από τις συνεχείς δράσεις των κρατών προς την αντιμετώπιση και την πάταξή τους, με απώτερο σκοπό τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας του φορολογικού συστήματος μέσω της αυξημένης είσπραξης φόρων στο ύψος που αυτοί είχαν αρχικά καθοριστεί. Ωστόσο, η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας ενός

φορολογικού συστήματος δεν έγκειται μόνο στο ύψους των εισπρακτέων φόρων ως άμεσο και αποκλειστικό κριτήριο, αλλά και στην αξιολόγηση της οικονομικής και κοινωνικής δικαιοσύνης που χαρακτηρίζει την φορολογική κλίμακα, όπως επίσης και στην απόκλιση του μεγέθους των εισπρακτέων φόρων από το κανονικά προβλεπόμενο ύψος τους. Ο τελευταίος παράγοντας μάλιστα αποτελεί μείζονος σημασίας, καθώς βασική προϋπόθεση της θέσπισης ενός φορολογικού συστήματος αποτελεί η εκ των προτέρων παραδοχή της καταβολής των φόρων από τους πολίτες. Για αυτό το λόγο, η διερεύνηση των αιτιών στα οποία αποδίδονται τα φαινόμενα της φοροαποφυγής και της φοροδιαφυγής απασχολούν συνεχώς τις κυβερνήσεις των χωρών, καθώς ο ακριβής προσδιορισμός τους αποτελεί αναγκαία συνθήκη για την αποτελεσματική αντιμετώπισή τους, που θα συμβάλλει στην ανάκαμψη και στην εξυγίανση της οικονομίας.

Τα φαινόμενα της φοροαποφυγής και της φοροδιαφυγής συναντώνται στο γεγονός ότι οι φορολογούμενοι συχνά αναζητούν και καταφεύγουν σε μεθόδους, άνομες ή μη, μεθόδους και τεχνικές αποφυγής των φορολογικών τους υποχρεώσεων ή κάλυψής τους σε ποσοστό μικρότερο από αυτό που τους αναλογεί βάση της εκάστοτε ισχύουσας φορολογικής νομοθεσίας. Η τάση αυτή των πολιτών προς αποφυγή καταβολής των φόρων που τους αναλογούν, ή μέρος αυτών, μπορεί μεταξύ άλλων να αποδοθεί στο δεσμευτικό χαρακτήρα που τους διέπει και στη μείωση του διαθέσιμου εισοδήματος που επιφέρει στους πολίτες, όπως είχε εύστοχα παρατηρήσει ο Maurice Allais. Έτσι λοιπόν, εντοπίζονται συχνά τα φαινόμενα της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής μέσω της προσπάθειας των πολιτών να διαφύγουν ή να μειώσουν τις φορολογικές υποχρεώσεις τους αντίστοιχα, προκαλώντας όμως κατά αυτόν το τρόπο επιδείνωση της οικονομίας του κράτους, καθώς το μειωμένο ύψος των εισπρακτέων φόρων συγκριτικά με το απαιτούμενο θα επιφέρει μελλοντικά αυξημένους φόρους και ενδεχομένως την άδικη κατανομή της φορολογικής κλίμακας με εμφανείς συνέπειες στην οικονομία της χώρας και στο κοινωνικό σύνολο.

Ωστόσο, πέραν της ποιοτικής αποτίμησης των συνεπειών που επιφέρουν τα φαινόμενα της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής στην οικονομία μιας χώρας, η ποσοτική αποτίμησή τους έχει αποδειχθεί πως δεν είναι άμεσα αναγνωρίσιμη. Ως εκ τούτου, η εκτίμηση του μεγέθους των συνεπειών τους σε οικονομική κλίμακα αποτιμάται έμμεσα από το μέγεθος της παραοικονομίας μιας χώρας, αποτελώντας ωστόσο έγκριτο δείκτη τόσο εξαιτίας της καθολικής του καθιέρωσης από το σύνολο των κρατών, όσο και από την κοινή παρατήρηση πως τόσο η φοροδιαφυγή όσο και η

φοροαποφυγή αποτελούν άκρως σημαντικό ποσοστό της παραοικονομίας μιας χώρας. Ως παραοικονομία λογίζονται οι οικονομικές δραστηριότητες οι οποίες δεν περιλαμβάνονται στο ΑΕΠ μιας χώρας όπως όφειλαν, μέσω της απόκρυψης στοιχείων από τις αρμόδιες δημόσιες αρχές. Πρόσφατες έρευνες επιβεβαιώνουν μάλιστα το ιδιαίτερα σημαντικό υψηλό ποσοστό της εμφάνισης της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής στην Ελλάδα, το οποίο συγκαταλέγεται στο εντοπιζόμενο ποσοστό της παραοικονομίας επί του ΑΕΠ. Πιο συγκεκριμένα, μια έρευνα των «Ernst & Young» και «διαΝΕΟσις» (2016) προσδιόρισε τα επίπεδα φοροδιαφυγής στην Ελλάδα σε ποσοστό μεταξύ 6% έως 9% του ΑΕΠ για το έτος 2014, το οποίο μάλιστα εκτιμάται αυξανόμενο χρονικά λαμβάνοντας υπόψιν σχετική έρευνα [1] περί του ποσοστού της παραοικονομίας επί του ΑΕΠ σε 31 χώρες του ΟΟΣΑ για το έτος 2015.

Επομένως, καταδεικνύεται εύκολα η σημασία αντιμετώπισης και πάταξης των φαινομένων φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής εξαιτίας των σημαντικών αρνητικών επιπτώσεών τους στην εγχώρια οικονομική κλίμακα. Η αποτελεσματική πάταξή τους απαιτεί ένα σύστημα δημοσιονομικής πολιτικής το οποίο θα εφαρμόζει επαρκείς και έμπιστες διαδικασίες ελέγχου των φορολογούμενων με άμεσο σκοπό την αυστηρή τήρηση της ισχύουσας φορολογικής νομοθεσίας από τους φορολογούμενους πολίτες συνοδευόμενη με ποινικές κυρώσεις για τους παραβάτες.

Για αυτό το λόγο, είναι κρίσιμο να μπορεί να αποδοθούν τα ακριβή αίτια εμφάνισης των φαινομένων της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής, τα οποία σε συνδυασμό με τους παράγοντες που συνθέτουν τόσο το φορολογικό σύστημα όσο και την οργάνωση και τρόπο λειτουργίας του Ελληνικού κράτους, να καταφέρουν να αποδώσουν μια αποτελεσματικότερη σύσταση του Ελληνικού φορολογικού συστήματος με απώτερο στόχο την απαιτούμενη από τη νομοθεσία ακριβή είσπραξη φόρων.

1.2 Σκοπός Διπλωματικής Εργασίας

Σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας αποτελεί η διερεύνηση των αιτιών στις οποίες αποδίδεται η συχνή εμφάνιση των φαινομένων της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής στην Ελλάδα, περιορίζοντας το πεδίο της έρευνας στο νομό Αργολίδας. Οι εξεταζόμενοι παράγοντες ως πιθανά αίτια φοροδιαφυγής-φοροαποφυγής

επιλέχθηκαν μεταξύ άλλων ώστε να συμπεριλαμβάνουν ως κύριους πυλώνες της έρευνας:

- την έλλειψη παιδείας και φορολογικής συνείδησης των φορολογούμενων πολιτών η οποία συμβάλλει στην τάση των πολιτών να αποφεύγουν την υποχρεωτική και ακριβή καταβολή των φόρων τους.
- την πολυπλοκότητα της ισχύουσας φορολογικής νομοθεσίας και την ελλιπή πληροφόρηση των πολιτών σχετικά με αυτήν η οποία συχνά οδηγεί στην άγνοια των πολιτών περί των φορολογικών υποχρεώσεών τους.
- την αποφυγή των επιπτώσεων που αναμένονται από την μη-τήρηση των φορολογικών υποχρεώσεων των πολιτών, η οποία εντοπίζεται συχνά στην πεποίθησή τους για την μη επιβολή ποινών ή την επιβολή ελαφριών ποινών, καθώς ακόμα και την πεποίθησή τους για την αποφυγή χρηματικών προστίμων ή νομοθετικών ποινών που ενδεχομένως τους επιβληθούν μέσω αθέμιτων ενεργειών όπως ο χρηματισμός και η δωροδοκία των αρμόδιων στελεχών του Δημοσίου από μέρος τους.
- την θέσπιση υψηλών φορολογικών συντελεστών οι οποίοι συχνά συνοδεύονται από την συνεχώς αυξανόμενη πρόσθετη επιβολή φόρων, ενώ συχνά αντιμετωπίζεται από τους φορολογούμενους πολίτες με την πεποίθηση μιας άδικα κατανεμημένης φορολογικής κλίμακας.

Ως εκ τούτου, στα πλαίσια της ανάλυσης και της διερεύνησης των αιτιών της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής συντάχθηκε κατάλληλο διαμορφωμένο ερωτηματολόγιο, δομημένο κατά μορφή ώστε οι συμπληρωμένες απαντήσεις των ερωτηθέντων να μπορούν έπειτα να καταταχθούν ως προς το επίπεδο σημαντικότητας τους κατά την κλίμακα Likert ώστε να τους αποδοθεί το ανάλογο ποσοστό επιρροής και επικράτειάς τους ως καθοριστικό παράγοντα στα εξεταζόμενα αίτια φοροδιαφυγής-φοροαποφυγής. Το εξεταζόμενο δείγμα επιλέχθηκε να αντιπροσωπεύεται από ικανό πλήθος ερωτηθέντων ώστε τα προκύπτοντα αποτελέσματα να χαρακτηρίζονται από ικανοποιητική ισχύ ως προς την ορθότητά τους, ενώ απευθύνθηκε σε επαγγελματίες

του κλάδου όπως επιχειρηματίες, εφοριακούς υπαλλήλους, λογιστές και υπαλλήλους λογιστηρίων του νομού Αργολίδας καταγράφοντας ταυτόχρονα και κατάλληλα δημογραφικά στοιχεία των ερωτηθέντων.

Τέλος, οι απαντήσεις που συλλέχθηκαν χρησιμοποιήθηκαν μετέπειτα προς στατιστική ανάλυση μέσω της αξιολόγησης και της ιεράρχησης του επιπέδου σημαντικότητας και επιρροής τους μέσω κατάλληλων στατιστικών δεικτών και υποθέσεων που πραγματοποιήθηκαν από την επεξεργασία των απαντήσεων/δεδομένων με σκοπό την τελική αξιολόγηση και εξαγωγή κατάλληλων συμπερασμάτων.

1.3 Διάρθρωση Διπλωματικής Εργασίας

Η δομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας διαρθρώνεται σε πέντε ενότητες. Στο παρών πρώτο κεφάλαιο της εργασίας παρουσιάζεται μια συνοπτική εισαγωγή στις έννοιες της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής με σκοπό να αναδειχθούν οι αρνητικές επιπτώσεις που επιφέρουν στην οικονομία μας χώρας και κατά συνέπεια η σημαντικότητα της αντιμετώπισης και της εξάλειψης αυτών των φαινομένων. Έπειτα, παραθέτεται ο σκοπός της παρούσας εργασίας και περιγράφεται σύντομα το πεδίο και οι στόχοι της διεξαχθείσας έρευνας.

Στο δεύτερο κεφάλαιο της εργασίας, παρουσιάζεται μια πιο λεπτομερής ανάλυση των φαινομένων της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής, παραθέτοντας τους ακριβείς ορισμούς και τα χαρακτηριστικά τους, τα αίτια στα οποία συχνά αποδίδονται σύμφωνα με την επιστημονική κοινότητα και τις συνέπειες που επιφέρουν στην οικονομική κλίμακα μιας χώρας. Επιπλέον, πραγματοποιείται μια συνοπτική βιβλιογραφική ανασκόπηση προηγούμενων συναφών μελετών, παραθέτοντας το πεδίο μελέτης τους, τις τεχνικές ανάλυσης που εφαρμόστηκαν και τα αποτελέσματα των ερευνών τους με σκοπό να αποδοθούν οι προσδιοριστικοί παράγοντες και τα κριτήρια της φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής όπως αυτά έχουν διαμορφωθεί μέχρι σήμερα.

Στο τρίτο κεφάλαιο, παρουσιάζεται αναλυτικά το πεδίο της παρούσας έρευνας, σχολιάζοντας την επιλογή του δείγματος της έρευνας, την τεχνική-μεθοδολογία ανάλυσης και επεξεργασίας των απαντήσεων που συλλέχθηκαν, θεωρώντας τα ως στατιστικά δεδομένα της ανάλυσης που πραγματοποιήθηκε με σκοπό να εξαχθούν κατάλληλοι στατιστικοί δείκτες προς την αξιολόγηση και την εξαγωγή συμπερασμάτων. Επιπροσθέτως, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της στατιστικής

έρευνας που πραγματοποιήθηκε στο λογισμικό SPSS, υπό μορφή κατάλληλων γραφημάτων και πινάκων απαρτιζόμενων από ποσοτικοποιημένους στατιστικούς δείκτες όπως αυτοί προέκυψαν από την στατιστική ανάλυση.

Τέλος στο τέταρτο κεφάλαιο παραθέτονται μια σύνοψη της παρούσας εργασίας και του σκοπού διεξαγωγής της και τα συμπεράσματα που εξήχθησαν από τα προκύπτοντα αποτελέσματα της έρευνας.

2. Τα Φαινόμενα Φοροδιαφυγής και της Φοροαποφυγής

2.1 Ορισμοί

Οι έννοιες των φαινομένων της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής είναι αρκετά συναφείς μεταξύ τους, με κοινά προσδιοριστικά χαρακτηριστικά και συνέπειες, οι οποίες ωστόσο δεν αρκούν για να χαρακτηριστούν τα δυο αυτά φαινόμενα ως ταυτόσημα. Για αυτό λόγο, είναι σημαντικό να τους αποδοθούν ακριβείς ορισμοί με σκοπό την ανάδειξη των διαφορών τους, ώστε να αναδεικνύονται τα ακριβή χαρακτηριστικά τους με σκοπό τόσο την εύστοχη και αποτελεσματική αντιμετώπισή τους, αλλά και την γενικότερη θεώρησή τους με στόχο την αξιολόγηση των αιτιών που τις προκαλούν αλλά και τη θέσπιση ενός δίκαιου νομοθετικού πλαισίου αντιμετώπισής τους.

Έτσι λοιπόν, ως *φοροδιαφυγή* λογίζεται κάθε παράνομη ενέργεια, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, από τους φορολογούμενους με σκοπό την μείωση των φορολογικών οφειλών που τους αναλογούν. Οι τεχνικές στις οποίες μάλιστα καταφεύγουν είναι η συχνή απόκρυψη στοιχείων κατά παράνομο τρόπο και η μη καταβολή του ύψους των φόρων που υποχρεούνται να καλύψουν, παραβιάζοντας ή/και καταστρατηγώντας κατά αυτό το τρόπο την φορολογική νομοθεσία. Μάλιστα, αξίζει να σημειωθεί πως η απόκρυψη της φορολογητέας ύλης από φυσικό ή νομικό πρόσωπο θεωρείται παράνομη πράξη και συνιστά το αδίκημα της φοροδιαφυγής. Ακόμη, πιο συγκεκριμένα, το φαινόμενο της φοροδιαφυγής εντοπίζεται στο τμήμα εκείνο του εισοδήματος που οι φορολογούμενοι πολίτες καλούνται να δηλώσουν οικειοθελώς στις αρμόδιες φορολογικές αρχές, το οποίο ωστόσο με διάφορες παράνομες μεθόδους αποκρύπτουν.

Απεναντίας, η *φοροαποφυγή* συνίσταται σε λογιστικές πρακτικές με σκοπό την μείωση της φορολογητέας ύλης, βασιζόμενες σε παραφράσεις ή αμέλειες της φορολογικής νομοθεσίας, όπως ασάφειες ή αντιθέσεις του φορολογικού κώδικα με στόχο τη μείωση της φορολογικής επιβάρυνσης συγκριτικά με αυτήν που προβλέπει η

φορολογική νομοθεσία, χωρίς ωστόσο να παραβαίνεται η ισχύουσα νομοθεσία και κατά επέκταση να επιβάλλονται κυρώσεις. Ωστόσο, οι ενέργειες φοροαποφυγής δεν κατέχουν την αποδοχή νόμιμου χαρακτήρα, εφόσον πρόκειται για επί σκοπού πρακτικές εκμετάλλευσης νομοθετικών ασαφειών, παραφράσεων κλπ., και για αυτό το λόγο μπορεί να αποδοθεί περισσότερο στο ήθος και το αίσθημα δικαιοσύνης των φορολογουμένων ώστε να μην καταφύγουν σε ανάλογες πρακτικές. Η δυνατότητα, μάλιστα, καταφυγής σε φοροαποφυγικές ενέργειες απαιτεί πολύ καλή γνώση και εμπειρία της φορολογικής νομοθεσίας, εφόσον σκοπεύει σε νόμιμες μεθοδεύσεις για την μείωση του καταβλητέου φόρου.

Επομένως, διαπιστώνεται πως η έκβαση των ενεργειών τόσο της φοροδιαφυγής όσο και της φοροαποφυγής, είναι κοινή και εντοπίζεται στη καταβολή φόρων μικρότερου ύψους από αυτό που αναλογεί στους φορολογούμενους. Ωστόσο, τα δυο φαινόμενα διαφοροποιούνται ως προς τις εφαρμοζόμενες μεθόδους που τα διέπουν καθώς κατά τη φοροδιαφυγή πραγματώνονται παράνομες ενέργειες απόκρυψης στοιχείων βάσει των οποίων καθορίζεται η φορολογική κλίμακα στην οποία ανήκει ο φορολογούμενος, ενώ κατά την φοροαποφυγή χρησιμοποιούνται νόμιμες τεχνικές οι οποίες εκμεταλλεύονται ασάφειες ή αντιθέσεις της φορολογικής νομοθεσίας με σκοπό την ελάφρυνση των καταβλητέων φόρων.

2.2 Συνέπειες – Αποτίμηση Μεγέθους

Δεδομένου ότι οι πρακτικές της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής επιφέρουν την μείωση του ύψους των εισπρακτέων φόρων σε ένα κράτος, καθίστανται αδιαμφησβήτητες οι συνέπειες που επιφέρουν τόσο στην οικονομία μιας χώρας όσο και σε κοινωνικό επίπεδο δημιουργώντας ανισορροπίες και αντιθέσεις μεταξύ των πολιτών γεννώντας τους την πεποίθηση για την άδικη θέσπιση της φορολογικής κλίμακας, εφόσον η σταδιακή αύξηση των φορολογικών συντελεστών ή η διατήρησή τους σε υψηλά επίπεδα αποτελεί αναπόφευκτη απόρροια της είσπραξης μειωμένων φόρων, ως το απώτερο μέτρο εξισορρόπησης της οικονομίας. Παρόλο αυτά, οι συνέπειες που επιφέρουν τα φαινόμενα της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής δεν περιορίζονται μόνο σε κοινωνικό επίπεδο, καθώς η καταστολή και η υποβάθμιση της οικονομίας της χώρας είναι άμεσα συνδεδεμένες με τα φαινόμενα της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής, τα οποία συγκαταλέγονται στις τακτικές παραοικονομίας μιας

χώρας οι οποίες συνεισφέρουν στην υποβάθμισή της. Πιο συγκεκριμένα λοιπόν, οι συνέπειες των φαινομένων της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής μπορούν μεταξύ άλλων να εντοπισθούν σε:

- Ανισόρροπη ή/και άδικη αντιμετώπιση των φορολογούμενων η οποία προκύπτει ως αποτέλεσμα της σταδιακής θέσπισης υψηλότερων φορολογικών συντελεστών οι οποίοι αναπόφευκτα επιβάλλονται, εφόσον το κράτος καλείται να καλύψει με άλλους τρόπους το μειωμένο ύψος των εισπρακτέων φόρων από αυτό που είχε νομοθετικά προβλεφθεί. Έτσι λοιπόν, οι συνεπείς ως προς τις φορολογικές τους υποχρεώσεις πολίτες αναγκαστικά υποβάλλονται και αυτοί σε υψηλότερους φόρους, η επιβολή των οποίων ωστόσο θα είχε αποφευχθεί εάν τηρούνταν οι νόμοι της φορολογικής νομοθεσίας ως έχουν θεσπιστεί, γεγονός που για αυτούς θα μπορούσε να χαρακτηριστεί άδικο, ενώ επίσης δεν μπορούν να αγνοηθούν οι ανισοροπίες που δημιουργούνται κατά επέκταση σε κοινωνικό σύνολο. Μάλιστα, ο ανωτέρω λόγος αποτελεί και σημαντικό αίτιο της αύξησης της συχνότητας της φοροδιαφυγής εφόσον η φορολογική συνείδηση των συνεπών φορολογούμενων πολιτών πλήττεται από ένα αίσθημα άδικης φορολογικά μεταχείρισης.
- Υποβάθμιση της οικονομίας της χώρας καθώς αυτή αδυνατεί σταδιακά να παρέχει δημόσιες επενδύσεις για την εφαρμογή κοινωνικού κράτους, εξαιτίας των μειωμένων εισόδων. Ως εκ τούτου, το κράτος αναγκάζεται να περιορίσει τις δαπάνες σε δημόσια έργα ή παροχή δημοσίων αγαθών, προσφέροντας χαμηλότερη ποιότητα ζωής. Μάλιστα, στην προσπάθειά του να καλύψει τις ανάγκες του συχνά οδηγείται στην εφαρμογή μη ενδεδειγμένων μέσων, τα οποία όμως μακροχρόνια δημιουργούν χρόνιο έλλειμμα στον προϋπολογισμό της χώρας με αποτέλεσμα να διευρύνεται το δημόσιο χρέος και να παρατηρείται έλλειψη σταθερότητας στην εθνική οικονομία.
- Αυξημένα προβλήματα περιοριστικού χαρακτήρα στην θέσπιση της φορολογικής κλίμακας και στην πολιτική για δικαιότερη και ποιοτικότερη από κοινωνικής άποψης κατανομή εισοδήματος, προβλήματα που μάλιστα

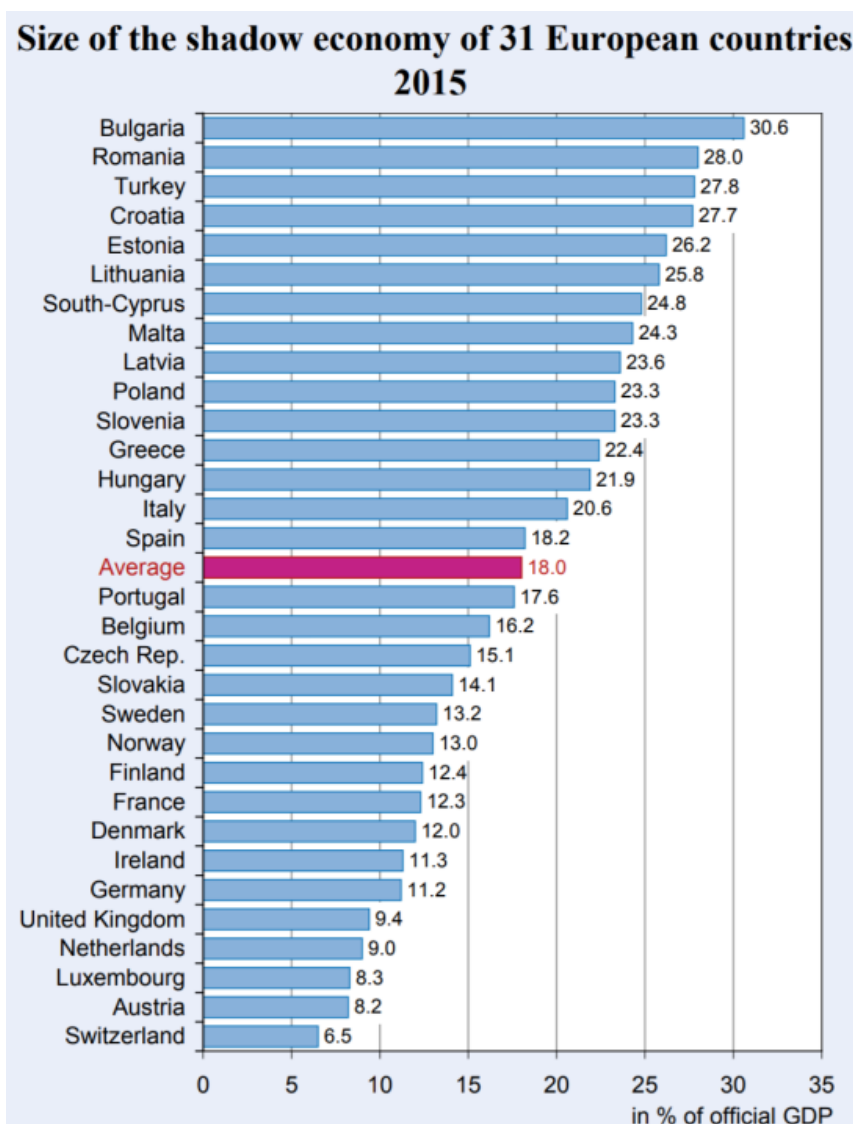

αποτρέπουν την εύρεση μιας αποτελεσματικής λύσης από τα οικονομικά κλιμάκια της χώρας.

- Διαταραχές σε ανταγωνιστικό και σε βιώσιμο επίπεδο στις επιχειρήσεις, καθώς η αυξημένη φορολογία που επιφέρεται αποτελεί σημαντικό ποσοστό του κόστους των επιχειρήσεων, ενώ μάλιστα διακρίνεται και η ανισορροπία μεταξύ των επιχειρήσεων καθώς αυτές που κατά το νόμο είναι συνεπείς στις φορολογικές τους υποχρεώσεις είναι και συχνά οι ίδιες που πλήττονται περισσότερο και αποκτούν ανταγωνιστικό μειονέκτημα συγκριτικά με τις επιχειρήσεις που φοροδιαφεύγουν ή φοροαποφεύγουν.
- Φορολογική επιβάρυνση των οικονομικά ασθενέστερων φορολογούμενων, καθώς το κράτος αναγκάζεται να καταφύγει σε υψηλούς έμμεσους φόρους, από τους οποίους επιβαρύνονται περισσότερο οι τάξεις μεσαίου και χαμηλού εισοδήματος προς την κάλυψή τους.
- Εργασιακές δυσκολίες οι οποίες εντοπίζεται στην δυσκολία εύρεσης απασχόλησης ή εύρεσης απασχόλησης σε υποβαθμισμένο επίπεδο, καθώς περιορίζεται η ζήτηση σε πολλούς εργασιακούς κλάδους και μειώνεται το ύψος του εισοδήματος

Ως εκ τούτου, η εκτίμηση της έκτασης της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για τον προσδιορισμό της επιρροής τους στην υποβάθμιση της οικονομίας μιας χώρας. Ωστόσο, η ποσοτική αποτίμησή τους έχει αποδειχθεί πως δεν είναι άμεσα αναγνωρίσιμη και για αυτό το λόγο αποτιμώνται έμμεσα από το μέγεθος της παραοικονομίας μιας χώρας, στην οποία συγκαταλέγονται οικονομικές δραστηριότητες που δεν συμπεριλαμβάνονται στο ΑΕΠ μιας χώρας ως όφειλαν. Παρόλο την έμμεση ωστόσο εκτίμησή τους ως ποσοστό της συνολικής παραοικονομίας, η συγκεκριμένη τεχνική αποτίμησης του μεγέθους τους αποτελεί έγκριτο δείκτη τόσο εξαιτίας της καθολικής του καθιέρωσης από το σύνολο των κρατών, όσο και από την κοινή παρατήρηση πως τόσο η φοροδιαφυγή όσο και η φοροαποφυγή αποτελούν άκρως σημαντικό ποσοστό της παραοικονομίας μιας χώρας.

Ενδεικτικά, ειδικότερα για την Ελλάδα, μια έρευνα των «Ernst & Young» και «διαΝΕΟσις» (2016) προσδιόρισε τα επίπεδα φοροδιαφυγής στην Ελλάδα σε ποσοστό μεταξύ 6% έως 9% του ΑΕΠ για το έτος 2014, το οποίο μάλιστα εκτιμάται αυξανόμενο χρονικά λαμβάνοντας υπόψιν σχετική έρευνα [1] περί του ποσοστού της παραοικονομίας επί του ΑΕΠ σε 31 χώρες του ΟΟΣΑ για το έτος 2015.

Εικόνα 1 Παραοικονομία ως % του ΑΕΠ σε 31 χώρες του ΟΟΣΑ για το έτος 2015, [1]

Όπως παρατηρείται στον πίνακα της έρευνας, η Ελλάδα κατέχει υψηλότερη θέση από το μέσο όρο των εξεταζόμενων χωρών, εντοπίζοντας 22,4% ποσοστό παραοικονομίας επί του ΑΕΠ, καταδεικνύοντας κατά αυτόν το τρόπο το σημαντικό

ποσοστό εμφάνισης φαινομένων όπως η φοροδιαφυγή και η φοροαποφυγή. Μάλιστα, το σημαντικό ποσοστό που κατέχουν ως μέρος της παραοικονομίας καταδεικνύει σε μεγάλο βαθμό τη σημασία της αντιμετώπισης αυτών των φαινομένων, για τη πάταξη των οποίων χρειάζεται πρώτα να εντοπισθούν τα ακριβή αίτια που προκαλούν τη συχνή και σε σημαντικό βαθμό εμφάνισή τους.

Πρόσθετα, μια πιο λεπτομερής και ακριβής απόδοση του μεγέθους της έκτασης των φαινομένων της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής μπορεί να εντοπισθεί στις διάφορες τεχνικές μέτρησης/αποτίμησής τους όπως αυτές έχουν προσδιοριστεί στο παρελθόν [2] και έχουν εφαρμοσθεί σε πλήθος κρατών, και οι οποίες συνοψίζονται στις:

- Σύγκριση του δηλωθέντος στις φορολογικές αρχές εισοδήματος με το προσωπικό εισόδημα που λογίζεται σε εθνικούς λογαριασμούς, η διαφορά των οποίων μπορεί να αποδώσει έναν ποσοτικό δείκτη του μεγέθους της φοροδιαφυγής.
- Σύγκριση του ύψους των εισπρακτέων φόρων από τις φορολογικές αρχές συγκριτικά με το ύψος που προβλέπεται υπό την προϋπόθεση πως οι φορολογικές υποχρεώσεις θα καλυφθούν από την αποκλειστική πλειοψηφία των φορολογούμενων πολιτών.
- Σύγκριση των δαπανών των φορολογούμενων, υπό την θεώρηση πως ομάδες που κατατάσσονται στο ίδιο εισοδηματικό κλιμάκιο θα έχουν την τάση προς το ίδιο ύψος δαπανών. Περαιτέρω μάλιστα, με βάση το ύψος των δαπανών, εκτιμάται το ύψος του εισοδήματος που θα έπρεπε να τους αναλογεί, και επομένως η απόκλιση του εκτιμητέου και του δηλωμένου εισοδήματος αποτελεί έναν επιπλέον δείκτη ποσοτικοποίησης της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής.
- Φορολογική αμνηστία κατά την οποία ζητείτε από τους φορολογούμενους να δηλώσουν το ακριβές αληθές ύψος του εισοδήματός τους υπό την φορολογική τους ελάφρυνση προς επιβράβευση είτε υπό την μορφή φορολογικών απαλλαγών είτε υπό τη μορφή χαμηλότερων φορολογικών

συντελεστών. Ως εκ τούτου, η διαφορά του δηλωμένου εισοδήματος πριν και κατά την περίοδο της αμνηστίας μπορεί να αποτελέσει επίσης μια τεχνική αποτίμησης των ενεργειών της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής. Ωστόσο, η τεχνική αυτή δεν ενδείκνυται για συνεχή εφαρμογή καθώς προκαλεί προσδοκίες στους φορολογούμενους για μόνιμες φορολογικές ελαφρύνσεις και ευνοϊκή μεταχείριση.

- Ανεπτυγμένα οικονομικά μοντέλα ποσοτικής πρόβλεψης του ποσοστού των διαφυγόντων φόρων, τα οποία ωστόσο περισσότερο μέχρι στιγμής βρίσκουν εφαρμογή για την στρατηγική θέσπισης του φορολογικού συστήματος, παρά για την αποτίμηση της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής καθώς δεν αποτελούν μέτρα άμεσης αποτίμησης μέσω στοιχείων και μετρήσεων.

Όπως διαπιστώνεται λοιπόν, τόσο οι πολυπληθείς συνέπειες τόσο σε κοινωνικό όσο και σε οικονομικό επίπεδο συνέπειες που επιφέρουν τα φαινόμενα της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής, όσο και η συχνά παρατηρούμενη δυσκολία της ακριβούς ποσοτικής αποτίμησης του μεγέθους τους, καθιστούν αναγκαίο τον δυνατότερο ακριβή προσδιορισμό των αιτιών που τις προκαλούν με απώτερο σκοπό την ουσιαστική και αποτελεσματική αντιμετώπισή τους.

2.3 Αίτια Εμφάνισης Φοροδιαφυγής-Φοροαποφυγής

Η ανάγκη του κράτους να αντιμετωπίσει ορθά και αποτελεσματικά τα φαινόμενα της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής, έχουν αποτελέσει την αφορμή για πλήθος στατιστικών ερευνών και αναλύσεων με σκοπό να προσδιοριστούν με ακριβή τρόπο τα αίτια που προκαλούν την εμφάνιση αυτών των φαινομένων. Έτσι λοιπόν, έχει διαπιστωθεί πως οι προσδιοριστικοί παράγοντες που συμβάλλουν στην διατήρηση και την εξάπλωση των φαινομένων αυτών εκτείνονται μεταξύ κοινωνικών, νομοθετικών και οικονομικών αιτιών. Τα κυριότερα από αυτά μπορούν να συνοψισθούν ως:

- Το μορφωτικό και πολιτισμικό επίπεδο του πληθυσμού, αναφορικά με το οποίο έχει διαπιστωθεί ότι όσο χαμηλότερο είναι τόσο πιο υψηλή συχνότητα κατέχει η εμφάνιση των φαινομένων της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής.
- Το ήθος και η φορολογική συνείδηση των πολιτών, που μπορούν να χαρακτηρισθούν ως καίρια χαρακτηριστικά της φορολογικής κουλτούρας και της ευσυνειδησίας των Ελλήνων, και τα οποία συμβάλλουν στην προδιάθεση των πολιτών να καταφύγουν στην ανομία μέσω της υπεκφυγής τους ως προς τις υποχρεώσεις τους απέναντι στο κράτος.
- Η κατανομή εσόδων, καθώς έχει διαπιστωθεί πως όσο δικαιότερη και πιο ορθολογική είναι η κατανομή εισοδήματος στους πολίτες, τόσο πιο χαμηλά επίπεδα φοροδιαφυγής/φοροαποφυγής παρατηρούνται εξαιτίας του ποσοστού ικανοποίησης των πολιτών.
- Η διάρθρωση του φορολογικού συστήματος, εξαιτίας της πολυνομίας και της πολυπλοκότητας και της πολυνομίας που συχνά διαθέτει, χαρακτηριστικά τα οποία αποδίδουν πολλές φορές πολύπλοκα θεσπισμένες φορολογικές κλίμακες οι οποίες προκαλούν σύγχυση, άγνοια και ανασφάλεια ως προς την αίσθηση δικαίου στους φορολογούμενους πολίτες με αποτέλεσμα να παρατηρείται η τάση από αυτούς να φοροδιαφεύγουν.
- Το οργανωτικό επίπεδο των φοροτεχνικών υπηρεσιών, οι οποίες συχνά αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην εφαρμογή του ρόλου τους εξαιτίας του διατιθέμενου τεχνολογικού εξοπλισμού ο οποίος συχνά είναι μη προηγμένος και δημιουργεί ελλιπή μηχανοργάνωση και ηλεκτρονική διοίκηση, ενώ προσθέτει ανασφάλεια και δυσχέρεια στους εργαζόμενους των υπηρεσιών ως προς την προσαρμοστικότητά τους στις συχνές αλλαγές και αναδιαρθρώσεις του φορολογικού νόμου.
- Οι συχνές αναδιαρθρώσεις και η πολυπλοκότητα του φορολογικού νόμου, χαρακτηριστικά τα οποία δυσχεραίνουν την σταθερότητα και την εσωτερική συνοχή του φορολογικού συστήματος, με αποτέλεσμα να δημιουργεί σύγχυση

πολλές φορές τόσο στους φορολογούμενους όσο και στους υπαλλήλους των φοροτεχνικών υπηρεσιών ως προς την ορθή εφαρμογή του νόμου.

- Η αδιαφάνεια του κράτους στην διαχείριση των δημοσίων εσόδων, η οποία γεννά την αμφισβήτηση των πολιτών ως προς τη διαχείριση και την αξιοποίηση των δημοσίων κεφαλαίων, η οποία σε συνδυασμό με την εμφάνιση οικονομικών σκανδάλων ή/και φαινομένων χρηματισμού δημοσίων λειτουργών και πολιτικών προσώπων, συμβάλλουν στην αποθάρρυνση των πολιτών και τους οδηγούν σε ανακριβείς φορολογικές δηλώσεις.
- Ο τρόπος κατανομής της φορολογικής κλίμακας, η οποία κατά την άποψη πολλών πολιτών διέπεται άνιση κατανομή φορολογικών συντελεστών συγκριτικά με το αποδιδόμενο εισόδημα, γεγονός που θέτει σε αμφισβήτηση την αντίληψη του κοινωνικού συνόλου περί της κοινωνικής δικαιοσύνης.
- Οι υψηλοί φορολογικοί συντελεστές και η συνεχώς αυξητική τάση τους, οι οποίοι προκαλούν στους φορολογούμενους αυξημένα προβλήματα στην υποχρέωσή τους προς κάλυψη των φορολογικών υποχρεώσεών τους.
- Η γραφειοκρατία, η οποία δυσχεραίνει την αποτελεσματική διοίκηση και λειτουργία των φοροτεχνικών υπηρεσιών, αλλά ταυτόχρονα δυσκολεύει την εξυπηρέτηση των πολιτών, οι οποίοι επίσης επιβαρύνονται υπό την υποχρέωσή τους προς καταβολή των απαραίτητων εγγράφων, δυσχεραίνοντας κατά αυτόν τον τρόπο τη συνολική διαδικασία υποβολής των φόρων που τους αναλογεί.
- Το υψηλό ποσοστό των ελεύθερων επαγγελματιών που εντοπίζεται στην ελεύθερη αγορά, καθώς έχει διαπιστωθεί πως ο έλεγχός τους προς την τήρηση των φορολογικών δηλώσεών τους αποτελεί πιο δύσκολο εγχείρημα το οποίο μάλιστα τους αφήνει ενδεχομένως μεγαλύτερα περιθώρια να φοροδιαφύγουν/φοροαποφύγουν.

- Η ελλιπής/ανεπαρκής τήρηση των νόμων περί την επιβολή ποινών, καθώς συχνά επικρατεί η αντίληψη περί της ατιμωρησίας ή της επιβολής ελαφριών ποινών σε περίπτωση αναγνώρισης ενεργειών φοροδιαφυγής ή φοροαποφυγής.

Η αναγνώριση λοιπόν των παραπάνω προσδιοριστικών παραγόντων, που καθίστανται ως οι κυριότεροι υπεύθυνοι για την συχνή εμφάνιση των φαινομένων φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής, αποτελεί σημαντικό χαρακτηριστικό να πραγματοποιηθεί τόσο σε ποιοτικό όσο και σε ποσοτικό επίπεδο αναγνωρίζοντας το συντελεστή επιρροής του καθενός, με σκοπό την διάρθρωση ενός αποτελεσματικού συστήματος πάταξης αυτών των φαινομένων από την πλευρά του κράτους.

2.4 Τρόποι Αντιμετώπισης Φοροδιαφυγής-Φοροαποφυγής

Σήμερα πλέον, η μεγάλη πλειοψηφία των κρατών με αφορμή την κοινή της επιθυμία για την πάταξη της παραοικονομίας, στην οποία συγκαταλέγονται τα φαινόμενα της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής, έχει καταφύγει στην αναζήτηση λύσεων και τρόπων αντιμετώπισης αυτών των φαινομένων με κύριους πυλώνες την απλοποιημένη αλλά συνάμα αποτελεσματική φορολογική νομοθεσία, τον εκσυγχρονισμό του φορολογικού συστήματος μέσω της αναδιάρθρωσής του, την προώθηση μιας πιο υγιούς και νομοταγούς φορολογικής κουλτούρας στην κοινωνία, την απόδοση οικονομικών – κατά κύριο λόγο – κινήτρων στους νομοταγείς φορολογικά πολίτες και την διαχείριση από μεριάς του κράτους του δημοσίου κεφαλαίου με σύνεση και σεβασμό απέναντι στην κοινωνία.

Επομένως, η αντιμετώπιση φαινομένων όπως η φοροδιαφυγή και η φοροαποφυγή αποτελεί ζήτημα επιτακτικής προτεραιότητας με σκοπό την αναβάθμιση της οικονομίας, την δημόσια εξυγίανση και την κοινωνική δικαιοσύνη. Μερικοί από τους τρόπους που προτίθενται τα κράτη να επιτύχουν το σκοπό τους αυτό είναι μεταξύ άλλων:

- Μείωση των φορολογικών συντελεστών και των έκτακτων φόρων, οι οποίοι αποτελούν κατασταλτικό παράγοντες στην προδιάθεση των πολιτών για τη συνέπειά τους απέναντι στις φορολογικές τους υποχρεώσεις.

- Η θέσπιση μιας περισσότερο αποδεκτής φορολογικής κλίμακας, με δικαιότερη κατανομή των φόρων.
- Η διάρθρωση ενός σταθερού και απλοποιημένου φορολογικού νόμου, συγχωνεύοντας όταν αυτό είναι δυνατό φορολογικές κατηγορίες, αποφεύγοντας πρόσθετα τις συνεχείς αναδιαρθρώσεις, αλλαγές νόμων, ένταξη καινούριων κριτηρίων κλπ. Κατά αυτό το τρόπο θα καταστούν πιο σαφείς οι φορολογικές υποχρεώσεις στους ίδιους τους πολίτες, και θα διευκολυνθεί επίσης η εργασία των υπαλλήλων στις φοροτεχνικές υπηρεσίες.
- Η διάρθρωση του φορολογικού συστήματος κατά «έξυπνο» τρόπο ώστε να επιφέρει οικονομικά κίνητρα στους φορολογούμενους για την τήρηση των υποχρεώσεών τους, μέσω μειωμένων συντελεστών.
- Πιο εκτεταμένη χρήση πλαστικού χρήματος και επέκταση της ηλεκτρονικής τιμολόγησης, εφόσον αυτές διευκολύνουν τον έλεγχο και την διαφάνεια συναλλαγών αφήνοντας ηλεκτρονικό αποτύπωμα, και κατά επέκταση μειώνει τα περιθώρια για αδήλωτες συναλλαγές και πλαστά ή εικονικά τιμολόγια.
- Αναδιοργάνωση και εκσυγχρονισμός των φορολογικών αρχών, οι οποίες μέσω ενός πιο σύγχρονου τεχνολογικού εξοπλισμού και της κατάρτισης των υπαλλήλων, θα είναι σε θέση να αποδίδει πιο αποτελεσματικά μέσω ενός οργανωτικού σταθερού πλαισίου που θα καθορίζει με σαφήνεια τις εκάστοτε αρμοδιότητες.
- Καταπολέμηση των φαινομένων διαφθοράς, μέσω αξιοκρατικής αξιολόγησης των υπαλλήλων των φοροτεχνικών υπηρεσιών και της φορολογικής διοίκησης, σε συνδυασμό με την προαγωγή και την ενίσχυση ενός κώδικα ηθικής ώστε να βεβαιωθεί η ακεραιότητα του δημοσίου τομέα.
- Εντατικότερη διενέργεια ελέγχων με σκοπό την αποτελεσματική περαίωση των φορολογικών υποθέσεων, καθώς ο φόβος ενός ενδεχόμενου ελέγχου και

της πιθανότητας επιβολής αυστηρών προστίμων έχουν διαπιστωθεί πως συμβάλλουν στην φορολογική συμμόρφωση των πολιτών.

- Δημιουργία φορολογικής συνείδησης και καλλιέργεια παιδείας στους φορολογούμενους πολίτες, μέσω της εφαρμογής ενός δίκαιου νόμου και της προώθησής στους πολίτες μέσω της διαφάνειας των εισπρακτέων φόρων, της αξιοποίησής τους προς παροχές στους φορολογούμενους και την τιμώρηση των παραβατών ανεξαρτήτως δημοσίων ή πολιτικών προσώπων. Έτσι, οι πολίτες θα αντιληφθούν πως η τήρηση των φορολογικών τους υποχρεώσεων δεν θα συμβάλλει μόνο στην σταδιακή ανάπτυξη της οικονομίας, αλλά θα μεταφραστεί και σε κοινωνικό συμφέρον και προσωπικό όφελος απέναντι στους πολίτες.
- Επιβολή αυστηρών ποινών στις περιπτώσεις μη συμμόρφωσης με το νόμο, όπου οι ποινές και τα πρόστιμα θα επιβάλλονται ανεξαιρέτως προσώπων και θα λειτουργούν αποτρεπτικά σε ενέργειες φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής εξαιτίας του αυστηρού τους χαρακτήρα.

2.5 Οφέλη από την Πάταξη της Φοροδιαφυγής-Φοροαποφυγής

Τα οφέλη από την πάταξη των φαινομένων όπως η φοροδιαφυγή και η φοροαποφυγή καταδεικνύουν τη σημασία της ορθής και αποτελεσματικής εφαρμογής των μέτρων αντιμετώπισής τους. Τα οφέλη μάλιστα πάλι εντοπίζονται τόσο σε κοινωνικό όσο και σε οικονομικό επίπεδο καθώς η μείωση της συχνότητας και της έκτασης τέτοιων φαινομένων θα έχει ως αποτέλεσμα:

- Τη μείωση των απωλειών στα κρατικά έσοδα, καθώς αυτά θα αυξηθούν στο προβλεπόμενο ύψος από τον φορολογικό προϋπολογισμό, και θα αυξηθεί το ΑΕΠ της χώρας με αποτέλεσμα τη σταδιακή ανάπτυξη της οικονομίας.
- Την εξάλειψη κοινωνικών ανισοτήτων εφόσον θα αναπτυχθούν οι συνθήκες για εξισορροπημένη κατανομή των φορολογικών βαρών.

- Ένα ανταποδοτικό κράτος το οποίο θα έχει αυξημένες δυνατότητες στην προσφορά δημοσίων δαπανών και υπηρεσιών, καθώς τα φορολογικά έσοδα θα επιστρέφονται ανταποδοτικά στους φορολογούμενους και θα συμβάλλουν στην βελτίωση του βιοτικού επιπέδου της κοινωνίας.
- Υγιή οικονομία και επενδύσεις υπό το χρίσμα ενός σταθερού και αποδοτικού φορολογικού συστήματος, με αποτέλεσμα ενός υγιούς οικονομικού περιβάλλοντος, νέων θέσεων εργασίας και αύξηση δημοσίων υπηρεσιών.
- Υγιή ανταγωνισμός των επιχειρήσεων από τους μειωμένους φόρους που θα επιφέρει η καταπολέμηση της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής με αποτέλεσμα τη διεύρυνση των επιχειρηματικών δράσεων, της αγοράς, αλλά και των ίδιων των καταναλωτών.
- Την καλλιέργεια εμπιστοσύνης απέναντι στο κράτος μέσω της διαφάνειας και της δικαιοσύνης, η οποία θα αποτελέσει καθοριστικό παράγοντα για την κουλτούρα των πολιτών και την φορολογική τους συνείδηση.

Είναι φανερό λοιπόν από τα παραπάνω, ότι τα οφέλη που θα προσκομίσει η αποτελεσματική καταπολέμηση των φαινομένων όπως η φοροδιαφυγή και η φοροαποφυγή είναι μείζονος σημασίας τόσο σε οικονομικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο, ενώ παράλληλα θα ανοίξουν τους ορίζοντες για μια βελτιωμένη οικονομικά χώρα και κατά συνέπεια καλύτερου βιοτικού επιπέδου.

2.6 Ανασκόπηση Προηγούμενων Μελετών

Όπως διαπιστώνεται παρατηρώντας τα παραπάνω, τα οφέλη που επιφέρει η καταπολέμηση των φαινομένων της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής είναι τόσο σημαντικού βαθμού, που σε συνδυασμό με την αποφυγή των συνεπειών τους παράλληλα, καθιστούν την εύρεση κατάλληλων και αποτελεσματικών τρόπων

αντιμετώπισης, όπως και την ορθή εφαρμογή τους, επιβεβλημένη. Προς αυτή την κατεύθυνση έχουν πραγματοποιηθεί πολλές μελέτες και αναλύσεις κατά το παρελθόν οι οποίες αποσκοπούν στην διερεύνηση των αιτιών που ευθύνονται για την εμφάνιση τέτοιων φαινομένων, την έκταση που λαμβάνουν, την αξιολόγηση των διαφόρων τρόπων αντιμετώπισής τους, και τα χαρακτηριστικά που τους αποδίδονται.

Έτσι λοιπόν, οι Allingham και Sandmo [3] διερεύνησαν τη σχέση φοροδιαφυγής και φορολογικής συμμόρφωσης, διαπιστώνοντας πως η αυξημένη συχνότητα φορολογικών ελέγχων και ο κίνδυνος επιβολής αυστηρών ποινών συμβάλλει ευεργετικά στην συμμόρφωση των πολιτών απέναντι στο φορολογικό νόμο. Πιο συγκεκριμένα μάλιστα, συμπεράνθηκε πως όταν η εξάρτηση μεταξύ ποινής και εισοδήματος ξεπερνά το 100% του ύψους του τελευταίου, η συμμόρφωση των πολιτών είναι βέβαιη, ενώ πρόσθετα διαπιστώθηκε πως όταν οι ποινές δεν επιβάλλονται στο τμήμα του εισοδήματος που αποκρύπτεται από τους φορολογούμενους, αλλά στον μη καταβλητέο φόρο, τότε προκύπτει θετική εξάρτηση μεταξύ των φορολογικών συντελεστών και της φορολογικής συμμόρφωσης των πολιτών. Σε παρόμοιο μάλιστα πεδίο έρευνας σχετικά με τη σχέση επιβαλλόμενων ποινών και έκτασης της φοροδιαφυγής, κυμάνθηκαν οι Witte και Woodbury [4], οι οποίοι ανέπτυξαν μοντέλα ανάλυσης των διακυμάνσεων στις κυρώσεις που επιβάλλονται σε σχέση με το μέγεθος της έκτασης της φοροδιαφυγής, το εύρος των οποίων κυμάνθηκε από απλά πρόστιμα έως και ποινική δίωξη.

Παράλληλα, οι Alm και McKee [5] συμφώνησαν πως η εφαρμογή τακτικών και αποτελεσματικών ελέγχων συνεισφέρει ευεργετικά στην συμμόρφωση των πολιτών ως προς τις φορολογικές τους υποχρεώσεις. Μάλιστα, επικεντρώθηκαν σε πειραματικές μεθόδους αξιολόγησης της αποτελεσματικότητας διαφόρων τεχνικών έμμεσου φορολογικού ελέγχου, ενώ κατέληξαν πως η αποτελεσματικότητα των ελέγχων δεν αρκεί από μόνη της για την αποκλειστική πάταξη των φαινομένων αυτών.

Σύμφωνα μάλιστα με τον Turner [6], η εφαρμογή έμμεσων μεθόδων φορολογικού ελέγχου θα συνείσφερε σημαντικά στην καταπολέμηση της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής, εφόσον κατά αυτόν οι ελεγκτές θα έπρεπε να αντλούν τις απαραίτητες πληροφορίες από τις αρμόδιες αρχές εφόσον δεν διαθέτουν κάποιον άλλο τρόπο έμπιστης και επαρκούς πληροφόρησης.

Οι Schneider και Enste [7] διαπίστωσαν πως η πλειοψηφία των κρατών καταφεύγουν στην καλλιέργεια φορολογικής συνείδησης και κουλτούρας των πολιτών για την εξάλειψη των φαινομένων της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής, ενώ κατά

αυτούς θα έπρεπε να στραφούν στην αναμόρφωση του φορολογικού και του ασφαλιστικού τους συστήματος. Πρόσθετα μάλιστα, αποδίδουν ιδιαίτερη σημασία στις διαδικασίες ελέγχου των φαινομένων αυτών και υποστηρίζουν πως μέθοδοι όπως αυτές της νομισματικής ζήτησης, της φυσικής επιρροής και της μοντελοποίησης χρειάζεται να εφαρμοσθούν επιπροσθέτως παρόλο την έμμεση και επισφαλή πολλές φορές παροχή αποτελεσμάτων, η οποία όμως υπερκερνάτε από την παροχή χρήσιμων πληροφοριών. Τέλος, συμπέραναν πως οι αυξημένη φορολογία σε συνδυασμό με τις αστάθεια των φορολογικών νόμων και τις συχνές αναδιαρθρώσεις τους συμβάλλουν αρνητικά στην πάταξη της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής.

Οι Alm και Torgler [8] διαπίστωσαν πως η συμμόρφωση των πολιτών στην καταβολή των φόρων που τους αναλογεί, αποδίδεται στην φορολογική συνείδηση και ηθική τους, καθώς θεώρησαν την παιδεία των φορολογούμενων ως το κύριο προσδιοριστικό παράγοντα εμφάνισης φαινομένων φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής.

Ο Slemrod [9] ισχυρίστηκε πως σε κανένα κράτος δεν αποτελεί ικανή συνθήκη καταπολέμησης της φοροδιαφυγής μόνο η θέσπιση ενός αυστηρού νομικά πλαισίου για την επιβολή κυρώσεων και ποινών στην μη συμμόρφωση των φορολογούμενων, καθώς ανέδειξε την πιθανότητα της ύπαρξης ακόμη ενός σημαντικού ποσοστού της κοινωνίας το οποίο θα συνεχίσει να φοροδιαφεύγει, γεγονός που απέδωσε στη φορολογική κουλτούρα και παιδεία των πολιτών.

Ο DeBacker [10] απέδωσε τη συνεχόμενη αύξηση της παραοικονομίας στην εμφάνιση οικονομικών σκανδάλων και στην αδιαφάνεια των κρατών απέναντι στην διαχείριση των δημοσίων εσόδων, καταδεικνύοντας την έλλειψη εμπιστοσύνης από μεριάς των φορολογουμένων.

Ο Apel [11] διερεύνησε τη σχέση της νομιμότητας των επιχειρήσεων και της φορολογικής τους συμμόρφωσης, αναγνωρίζοντας πως το ποσοστό ελεύθερων επαγγελματιών με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο είναι αυτό που καταφεύγει περισσότερο σε φορολογικές απάτες καθώς διακρίνονται από τη πεποίθηση για χρηματισμό των φορολογικών αρχών ή την επιβολή ελαφριών ποινών.

Τέλος, ο Johnson [12] ανέδειξε τη συσχέτιση μεταξύ των εταιριών που δεν συμμορφώνονται φορολογικά με την φθορά και την ανομία των κυβερνήσεων και τις εγκληματικές ενέργειες.

3. Στατιστική Έρευνα

3.1 Μεθοδολογία της Έρευνας

Η παρούσα διπλωματική εργασία διερευνά τα αίτια στα οποία αποδίδεται η εμφάνιση των φαινομένων της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής στην Ελλάδα, με το πεδίο της έρευνας να επικεντρώνεται συγκεκριμένα στο νομό Αργολίδας. Οι παράγοντες που διερευνήθηκαν ως πιθανά αίτια φοροδιαφυγής-φοροαποφυγής επιλέχθηκαν μεταξύ άλλων ώστε να συμπεριλαμβάνουν ως κύριους πυλώνες της έρευνας:

- a) την έλλειψη παιδείας και φορολογικής συνείδησης των φορολογούμενων πολιτών η οποία συμβάλλει στην τάση των πολιτών να αποφεύγουν την υποχρεωτική και ακριβή καταβολή των φόρων τους.
- b) την πολυπλοκότητα της ισχύουσας φορολογικής νομοθεσίας και την ελλιπή πληροφόρηση των πολιτών σχετικά με αυτήν η οποία συχνά οδηγεί στην άγνοια των πολιτών περί των φορολογικών υποχρεώσεών τους.
- c) την αποφυγή των επιπτώσεων που αναμένονται από την μη-τήρηση των φορολογικών υποχρεώσεων των πολιτών, η οποία εντοπίζεται συχνά στην πεποίθησή τους για την μη επιβολή ποινών ή την επιβολή ελαφριών ποινών, καθώς ακόμα και την πεποίθησή τους για την αποφυγή χρηματικών προστίμων ή νομοθετικών ποινών που ενδεχομένως τους επιβληθούν μέσω αθέμιτων ενεργειών όπως ο χρηματισμός και η δωροδοκία των αρμόδιων στελεχών του Δημοσίου από μέρους τους.
- d) την θέσπιση υψηλών φορολογικών συντελεστών οι οποίοι συχνά συνοδεύονται από την συνεχώς αυξανόμενη πρόσθετη επιβολή φόρων, ενώ συχνά αντιμετωπίζεται από τους φορολογούμενους πολίτες με την πεποίθηση μιας άδικα κατανεμημένης φορολογικής κλίμακας.

Στα πλαίσια της ανάλυσης και της διερεύνησης των αιτιών της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής συντάχθηκε κατάλληλα διαμορφωμένο ερωτηματολόγιο, δομημένο κατά μορφή ώστε οι συμπληρωμένες απαντήσεις των ερωτηθέντων να μπορούν έπειτα να καταταχθούν ως προς το επίπεδο σημαντικότητας τους κατά την κλίμακα Likert ώστε να τους αποδοθεί το ανάλογο ποσοστό επιρροής και επικράτειάς τους ως καθοριστικό παράγοντα στα εξεταζόμενα αίτια φοροδιαφυγής-φοροαποφυγής. Σε κάθε ερώτηση της έρευνας, η αντιστοιχία των πιθανών ερωτήσεων και της αντίστοιχης κλίμακας Likert ήταν:

- 1: διαφωνώ απόλυτα
- 2: διαφωνώ
- 3: δεν συμφωνώ / δεν διαφωνώ
- 4: συμφωνώ
- 5: συμφωνώ απόλυτα

Το εξεταζόμενο δείγμα επιλέχθηκε να αντιπροσωπεύεται από ικανό πλήθος ερωτηθέντων ώστε τα προκύπτοντα αποτελέσματα να χαρακτηρίζονται από ικανοποιητική ισχύ ως προς την ορθότητά τους και αυξημένο επίπεδο εμπιστοσύνης. Το δείγμα της έρευνας εστιάστηκε σε επαγγελματίες του κλάδου όπως επιχειρηματίες, εφοριακούς υπαλλήλους, λογιστές και υπαλλήλους λογιστηρίων του νομού Αργολίδας καταγράφοντας ταυτόχρονα και κατάλληλα δημογραφικά στοιχεία των ερωτηθέντων, ώστε εκτός από την επίδραση της εργασιακής/επαγγελματικής τους δραστηριότητας στη διαμόρφωση της γνώμης τους, να μελετηθούν περαιτέρω και πρόσθετοι δημογραφικοί παράγοντες οι οποίοι ενδεχομένως επιδρούν στη διαμόρφωση της άποψής τους σχετικά με τα αίτια της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής.

Τέλος, οι απαντήσεις που συλλέχθηκαν χρησιμοποιήθηκαν μετέπειτα προς στατιστική ανάλυση μέσω της αξιολόγησης και της ιεράρχησης του επιπέδου σημαντικότητας και επιρροής τους μέσω κατάλληλων στατιστικών δεικτών και στατιστικών υποθέσεων που πραγματοποιήθηκαν από την επεξεργασία των απαντήσεων/δεδομένων στο λογισμικό SPSS με απώτερο σκοπό την τελική αξιολόγηση και εξαγωγή κατάλληλων συμπερασμάτων.

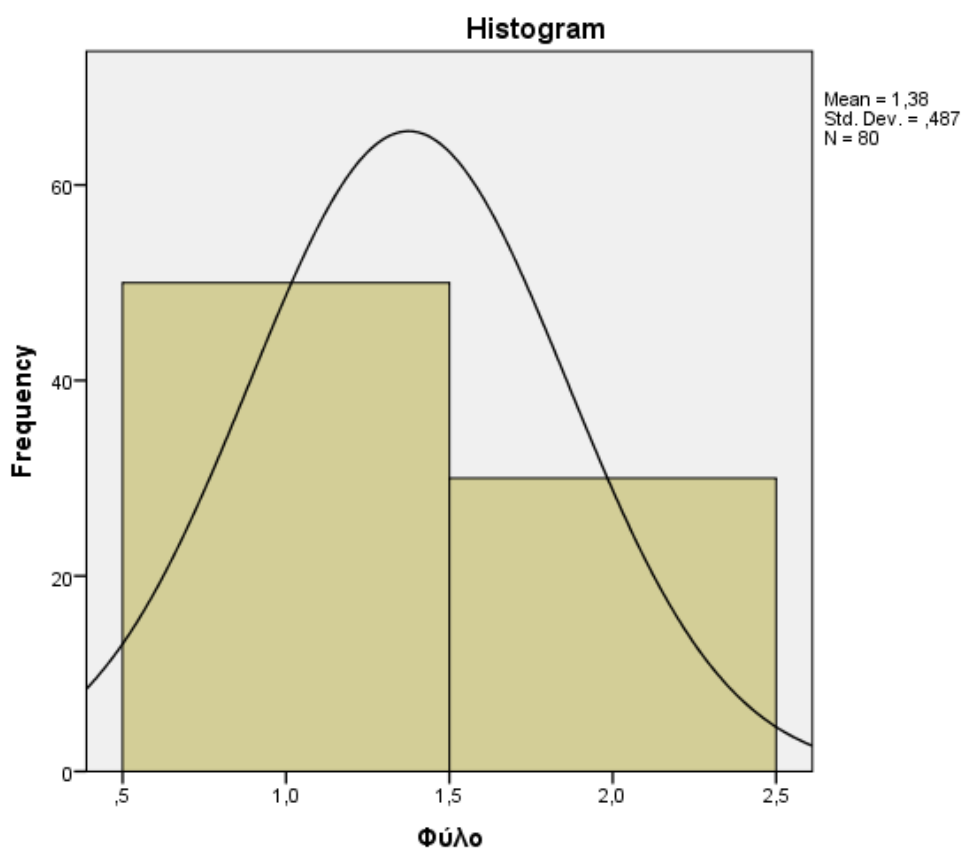
3.2 Παρουσίαση Αποτελεσμάτων

Ακολούθως, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της στατιστικής έρευνας όπως αυτά προέκυψαν από την επεξεργασία των απαντήσεων στο λογισμικό SPSS προς την εξαγωγή κατάλληλων στατιστικών δεικτών και τον στατιστικό έλεγχο υποθέσεων. Τα ακόλουθα αποτελέσματα παρουσιάζονται κατανομημένα με βάση τις θεματικές ενότητες του ερωτηματολογίου που συντάχθηκε οι οποίες αρχικά περιέχουν τη δήλωση των δημογραφικών στοιχείων των ερωτηθέντων όπως το φύλο, η ηλικία, το επίπεδο εκπαίδευσης, τα έτη υπηρεσίας και ο εργασιακός κλάδος στον οποίο ανήκουν. Ακολούθως, διερευνήθηκε το επίπεδο υπευθυνότητας πιθανών αιτιών της φοροαποφυγής-φοροδιαφυγής σχετιζόμενα με την παιδεία, την πολυπλοκότητα της νομοθεσίας, τη μη τήρηση των νόμων και την υπερβολική φορολόγηση.

Τα αίτια που διερευνήθηκαν σχετιζόμενα με την παιδεία του κοινωνικού συνόλου των φορολογουμένων περιείχαν την επίδραση παραγόντων όπως το μορφωτικό επίπεδο, τη συνείδηση των πολιτών και το ήθος και την υπευθυνότητα των φορολογουμένων. Αναφορικά με τα αίτια που πηγάζουν από την πολυπλοκότητα της νομοθεσίας, εξετάστηκε η επίδραση των συχνών αλλαγών της φορολογικής νομοθεσίας, της χαμηλής πληροφόρησης και της συνεπαγόμενης άγνοιας περί του φορολογικού κώδικα, καθώς επίσης και η επίδραση της γραφειοκρατίας. Για την επίδραση της μη τήρησης των νόμων, μελετήθηκε η υπαιτιότητα της πιθανής παραγραφής παραβάσεων και της επιβολής ελαφρών ποινών, η πιθανή εξαγορά/χρηματισμός των στελεγχών του δημοσίου και η πεποίθηση των φορολογουμένων περί αποφυγής κυρώσεων. Τέλος, τα αίτια σχετιζόμενα με την υπερβολική φορολόγηση περιείχαν τη διερεύνηση της επίδρασης των υψηλών φορολογικών συντελεστών, της επιβολής πρόσθετων φόρων και την πεποίθηση των πολιτών περί άδικης φορολογικής κλίμακας.

3.2.1 Δημογραφικά Στοιχεία

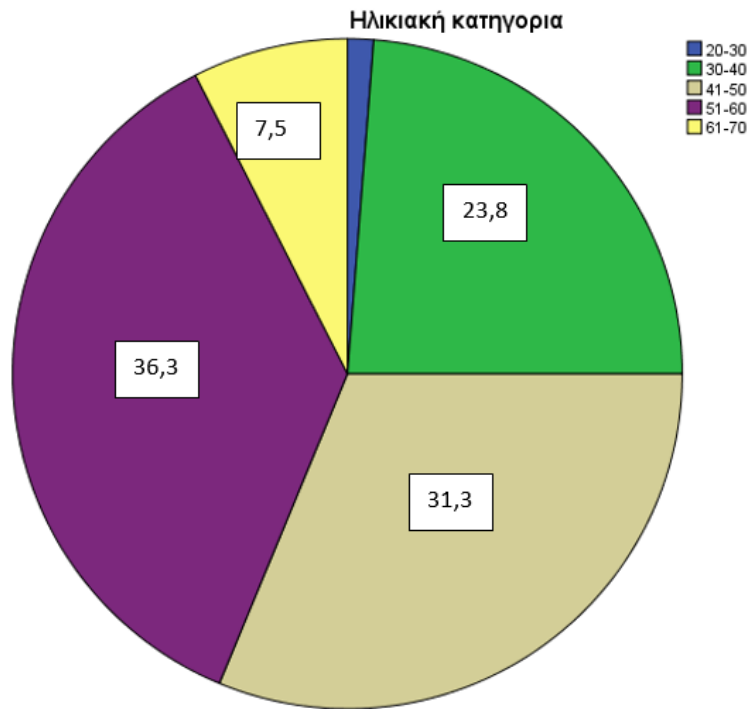
Το δείγμα των ερωτηθέντων αφορούσε 80 φορολογούμενους εκ των οποίων οι 50 ήταν άντρες και οι 30 γυναίκες, απαρτίζοντας το δείγμα κατά 62,5% και 37,5% αντίστοιχα όπως παριστάνεται από το ακόλουθο διάγραμμα συχνοτήτων για το φύλο των ερωτηθέντων που απαρτίζουν το δείγμα της έρευνας.

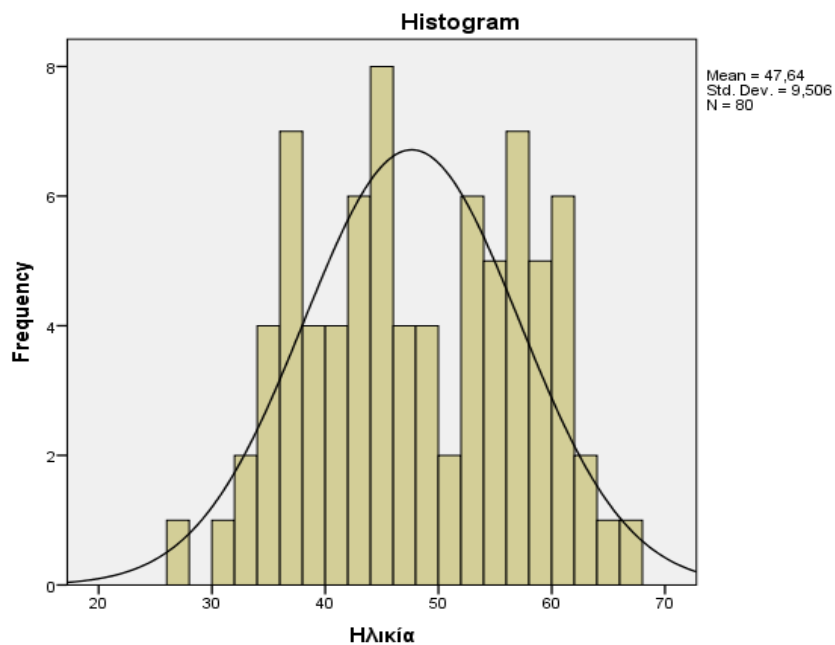
Εικόνα 2 Ιστόγραμμα συχνοτήτων αναφορικά με το φύλο των ερωτηθέντων

Επιπλέον, αναφορικά με την ηλικία των ερωτηθέντων, το δείγμα απαρτίζεται από επαγγελματίες μεταξύ 27 και 66 ετών, με μέση ηλικία 47,6 ετών και διάμεσο 46,5 ετών, ενώ το σημαντικότερο ποσοστό των ερωτηθέντων βρίσκεται στο ηλικιακό εύρος 34 έως 62 ετών, όπως παριστάνεται στο ακόλουθο ιστόγραμμα συχνοτήτων αναφορικά με την ηλικία των ερωτηθέντων που απαρτίζουν το δείγμα της έρευνας.

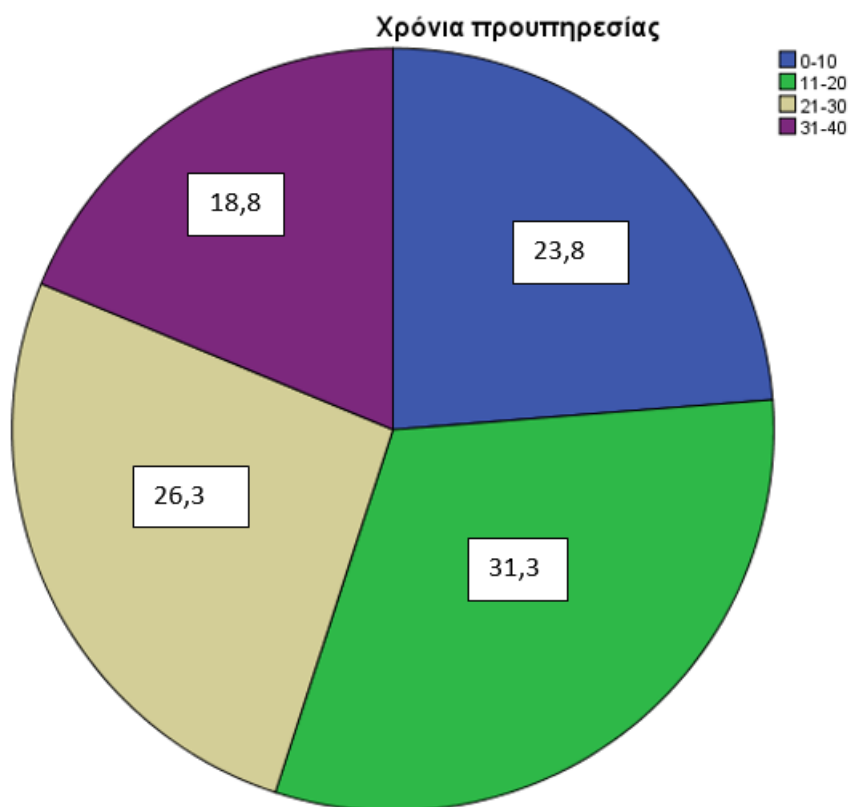
Εικόνα 3 Στατιστική κατανομή ηλικίας των ερωτηθέντων

Εικόνα 4 Ιστόγραμμα συχνοτήτων αναφορικά με την ηλικία των ερωτηθέντων

Επιπλέον, αναφορικά με τα έτη υπηρεσία των ερωτηθέντων που απαρτίζουν το στατιστικό δείγμα, το 23,8% δήλωσε λιγότερα από 10 έτη, το 31,3% από 11 έως 20

έτη, το 26,3% από 21 έως 30 έτη, ενώ το 18,8% από 31 έως 40 έτη υπηρεσίας όπως παριστάνεται στον ακόλουθο στατιστικό πίνακα.

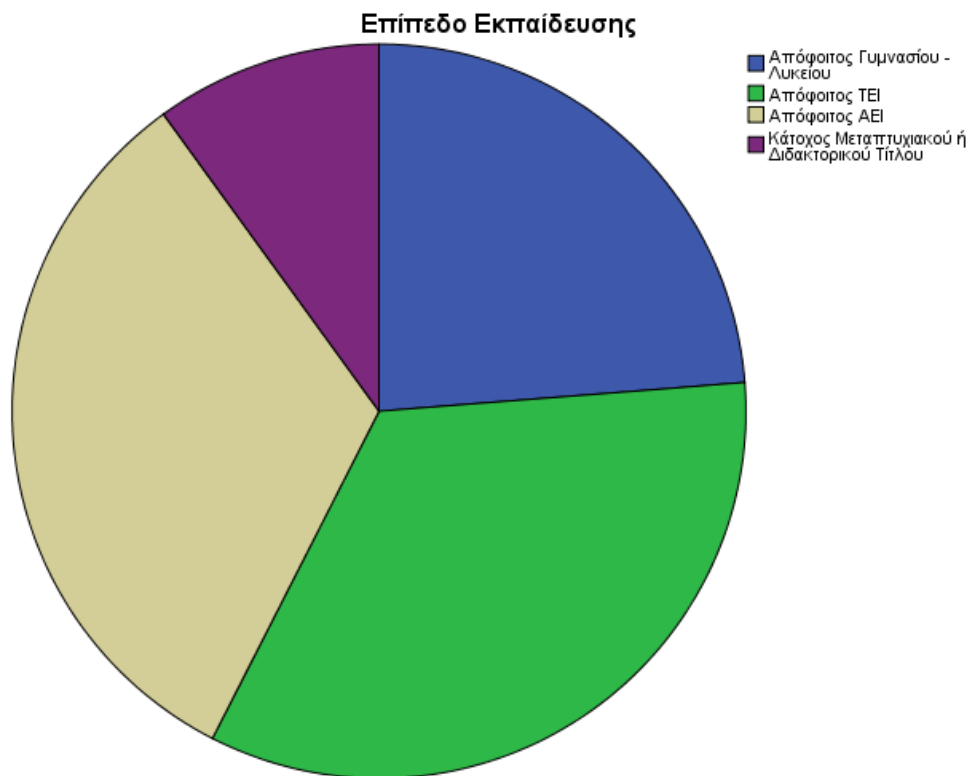

Εικόνα 5 Στατιστική κατανομή ετών προϋπηρεσίας των ερωτηθέντων

Ακόμη, αναφορικά με το επίπεδο μόρφωσης και εκπαίδευσης του δείγματος των 80 ερωτηθέντων, οι 19 αποτελούσαν αποφοίτους γυμνασίου λυκείου αντιπροσωπεύοντας το 23,8% του δείγματος, οι 27 αποφοίτους ΤΕΙ καλύπτοντας το 33,8% του δείγματος, οι 26 αποφοίτους ΑΕΙ αντιπροσωπεύοντας το 32,5% του δείγματος και τέλος οι 8 ήταν κάτοχοι Μεταπτυχιακού ή Διδακτορικού τίτλου σπουδών αποτελώντας το 10% του δείγματος όπως παριστάνεται στην ακόλουθη απεικόνιση.

Επίπεδο Εκπαίδευσης					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Απόφοιτος Γυμνασίου - Λυκείου	19	23,8	23,8	23,8
	Απόφοιτος ΤΕΙ	27	33,8	33,8	57,5
	Απόφοιτος ΑΕΙ	26	32,5	32,5	90,0
	Κάτοχος Μεταπτυχιακού ή Διδακτορικού Τίτλου	8	10,0	10,0	100,0
	Total	80	100,0	100,0	

Πίνακας 1 Στατιστικά στοιχεία αναφορικά με το επίπεδο εκπαίδευσης

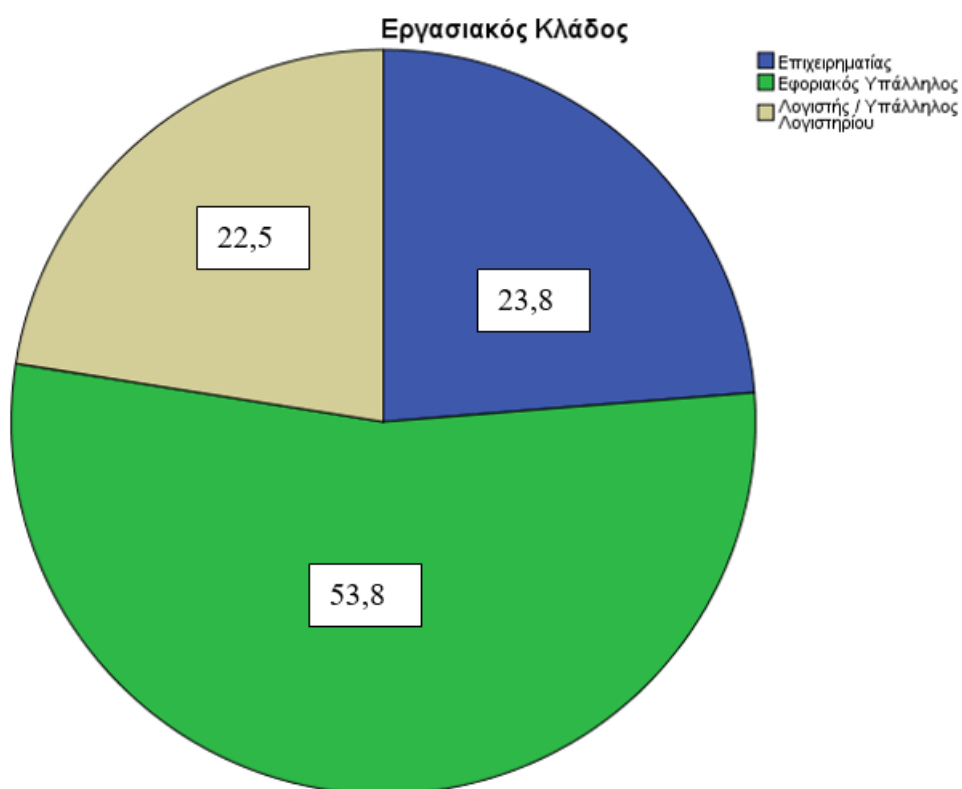
Εικόνα 6 Στατιστική κατανομή επιπέδου εκπαίδευσης των ερωτηθέντων

Τέλος, αναφορικά με τον εργασιακό κλάδο στον οποίο ανήκουν οι συμμετέχοντες στο δείγμα των 80 ερωτηθέντων, οι 19 αποτελούσαν επιχειρηματίες αντιπροσωπεύοντας το 23,8% του δείγματος, οι 43 εφοριακούς υπαλλήλους

καλύπτοντας το 53,8% του δείγματος, ενώ οι υπόλοιποι απασχολούνταν ως λογιστές ή υπάλληλοι λογιστηρίων.

Εργασιακός Κλάδος					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Επιχειρηματίας	19	23,8	23,8	23,8
	Εφοριακός Υπάλληλος	43	53,8	53,8	77,5
	Λογιστής / Υπάλληλος Λογιστηρίου	18	22,5	22,5	100,0
	Total	80	100,0	100,0	

Πίνακας 2 Στατιστικά στοιχεία αναφορικά με τον εργασιακό κλάδο

Εικόνα 7 Στατιστική κατανομή εργασιακού κλάδου των ερωτηθέντων

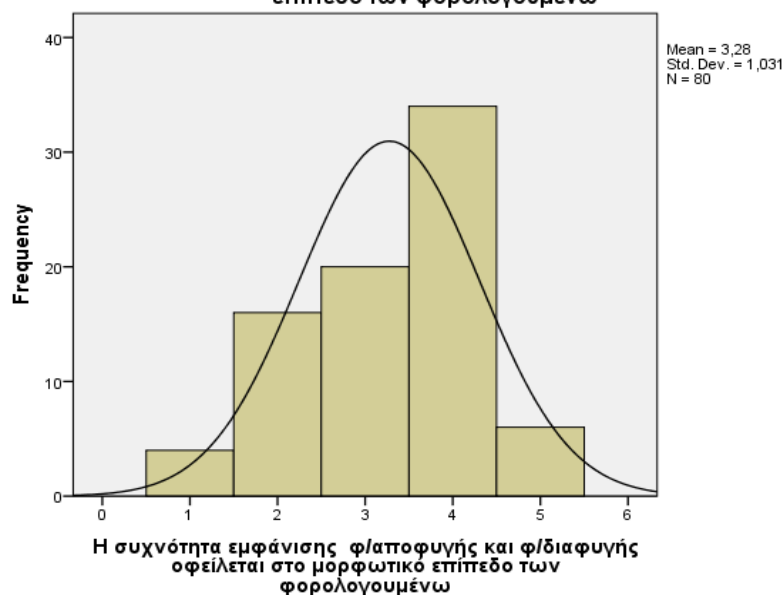
3.2.2 Αίτια σχετιζόμενα με την Παιδεία

Αναφορικά με το επίπεδο σημαντικότητας του μορφωτικού επιπέδου ως πιθανό αίτιο της συχνότητας φοροδιαφυγής-φοροαποφυγής, η στατιστική επεξεργασία των αποτελεσμάτων ανέδειξε πως η πλειοψηφία συμφώνησε πως αποτελεί σημαντικό παράγοντα υπαιτιότητας, καθώς το 50% του δείγματος των ερωτηθέντων απάντησε καταφατικά (συμφωνώ/συμφωνώ απόλυτα), ενώ μόνο το 25% διαφώνησε, όπως παριστάνεται στον ακόλουθο πίνακα και το αντίστοιχο ιστόγραμμα συχνοτήτων.

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στο μορφωτικό επίπεδο των φορολογουμένων					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Διαφωνώ απόλυτα	4	5,0	5,0	5,0
	Διαφωνώ	16	20,0	20,0	25,0
	δε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	20	25,0	25,0	50,0
	Συμφωνώ	34	42,5	42,5	92,5
	Συμφωνώ απόλυτα	6	7,5	7,5	100,0
	Total	80	100,0	100,0	

Πίνακας 3 Στατιστικά στοιχεία αναφορικά με το μορφωτικό επίπεδο

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στο μορφωτικό επίπεδο των φορολογουμένων

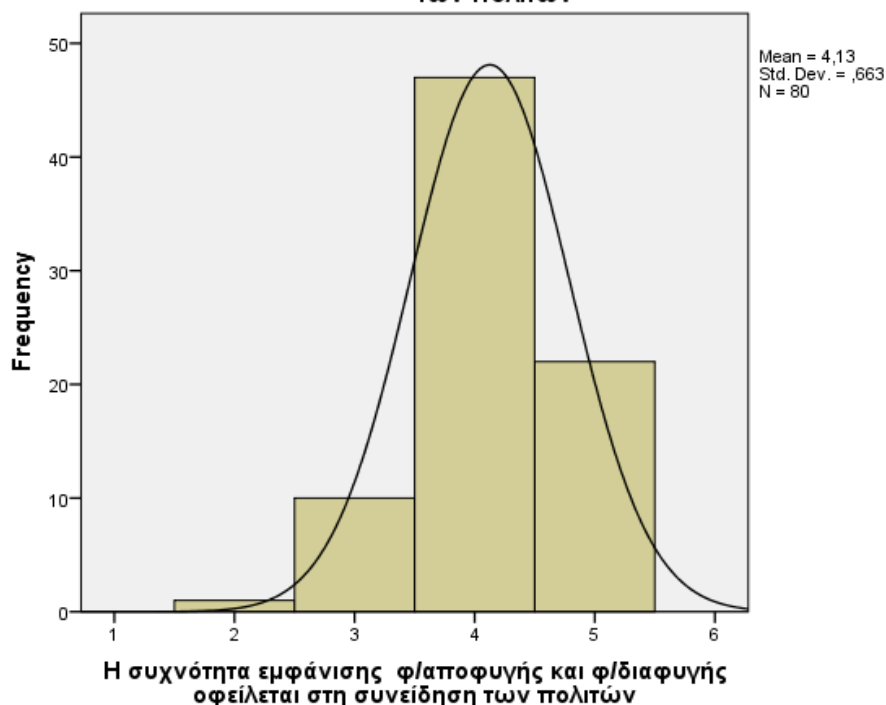
Εικόνα 8 Ιστόγραμμα συχνοτήτων αναφορικά με το μορφωτικό επίπεδο

Αναφορικά με το επίπεδο σημαντικότητας της συνείδησης των πολιτών ως πιθανό αίτιο της φοροδιαφυγής-φοροαποφυγής αναδείχθηκε πως η συντριπτική πλειοψηφία συμφώνησε πως αποτελεί σημαντικό παράγοντα υπαιτιότητας, καθώς το 86,3% του δείγματος των ερωτηθέντων απάντησε καταφατικά (συμφωνώ/συμφωνώ απόλυτα), ενώ μόνο το 1,3% διαφώνησε, όπως παριστάνεται στον ακόλουθο πίνακα και το αντίστοιχο ιστόγραμμα συχνοτήτων.

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στη συνείδηση των πολιτών					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Διαφωνώ	1	1,3	1,3	1,3
	δε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	10	12,5	12,5	13,8
	Συμφωνώ	47	58,8	58,8	72,5
	Συμφωνώ απόλυτα	22	27,5	27,5	100,0
	Total	80	100,0	100,0	

Πίνακας 4 Στατιστικά στοιχεία αναφορικά με τη συνείδηση των πολιτών

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στη συνείδηση των πολιτών

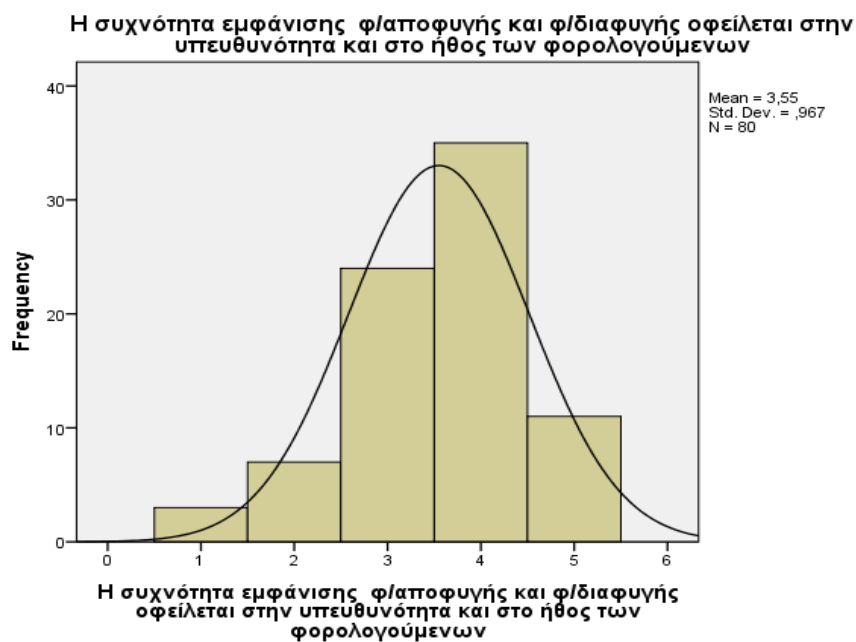
Εικόνα 9 Ιστόγραμμα συχνοτήτων αναφορικά με τη συνείδηση των πολιτών

Τέλος, αναφορικά με την υπαιτιότητα της ατομικής υπευθυνότητας και του ήθους των φορολογούμενων, τα αποτελέσματα φανέρωσαν πως το 57,6% του δείγματος ανέδειξε την ατομική υπευθυνότητα και το ήθος των πολιτών ως σημαντικό αίτιο για

την φοροαποφυγή-φοροδιαφυγή, ενώ ουδέτερη άποψη κυριάρχησε στο 30% των ερωτηθέντων με μόλις το 12,6% να διαφωνεί.

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην υπευθυνότητα και στο ήθος των φορολογούμενων					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Διαφωνώ απόλυτα	3	3,8	3,8	3,8
	Διαφωνώ	7	8,8	8,8	12,5
	δε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	24	30,0	30,0	42,5
	Συμφωνώ	35	43,8	43,8	86,3
	Συμφωνώ απόλυτα	11	13,8	13,8	100,0
	Total	80	100,0	100,0	

Πίνακας 5 Στατιστικά στοιχεία αναφορικά με το ήθος και την υπευθυνότητα των φορολογουμένων

Εικόνα 10 Ιστόγραμμα συχνοτήτων αναφορικά με το ήθος και την υπευθυνότητα των φορολογουμένων

Συμπερασματικά λοιπόν, η πλειοψηφία του δείγματος συμφώνησε πως οι παράγοντες που συνηγορούν σε έλλειψη παιδείας μπορούν να θεωρηθούν ως υπαίτιοι για την φοροδιαφυγή-φοροαποφυγή, καθώς το 50% και το 57,6% ανέδειξαν ως σημαντικά αίτια το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και την ελλιπή ατομική υπευθυνότητα και ήθος αντίστοιχα. Παρόλο αυτά, ως σημαντικότερο αίτιο σχετιζόμενο με την ελλιπή

παιδεία αναδείχθηκε η συνείδηση των πολιτών περί της συμμόρφωσής τους με τις φορολογικές υποχρεώσεις τους συγκεντρώνοντας το 86,3% του σύμφωνου δείγματος.

3.2.3 Αίτια σχετιζόμενα με την Πολυπλοκότητα της Νομοθεσίας

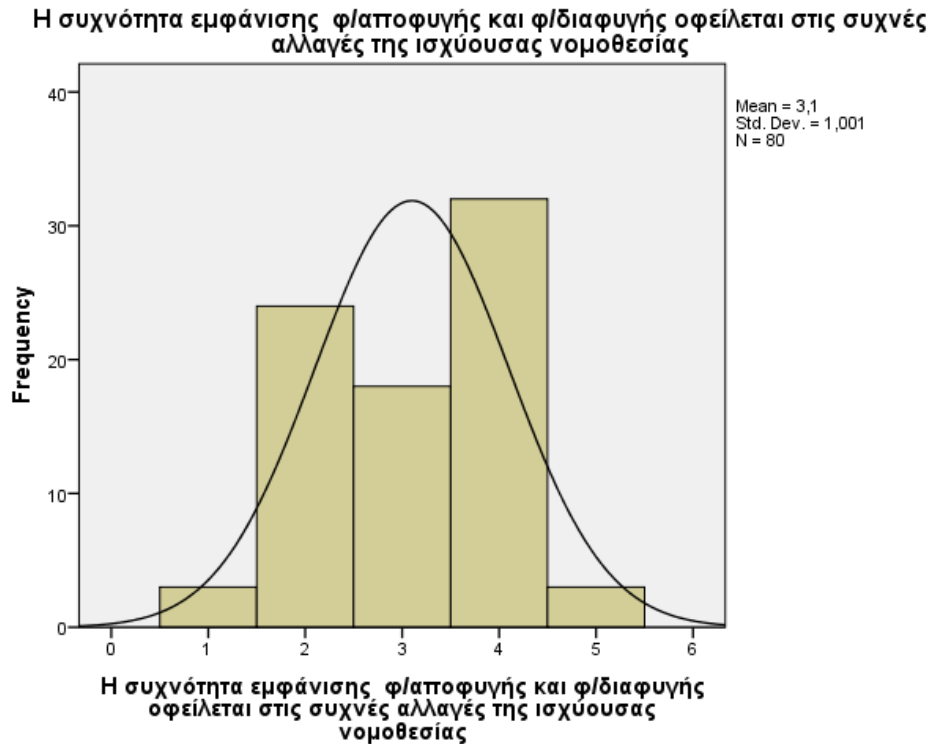
Σχετικά με το επίπεδο υπαιτιότητας της πολυπλοκότητας της νομοθεσίας ως αίτιο εμφάνισης φαινομένων φοροδιαφυγής-φοροαποφυγής, το δείγμα των ερωτηθέντων καλέστηκε να αποφανθεί αναφορικά με το επίπεδο σημαντικότητας παραγόντων όπως οι συχνές αλλαγές της φορολογικής νομοθεσίας, το χαμηλό επίπεδο πληροφόρησης και η άγνοια, καθώς επίσης και η γραφειοκρατία.

Αναφορικά με την επίδραση των συχνών αλλαγών της νομοθεσίας, τα αποτελέσματα δεν εμφάνισαν εμφανή επίδραση με το 30% του δείγματος να διαφωνεί αναφορικά με το επίπεδο σημαντικότητάς και το 40% συμφωνεί, ενώ το 22,5% διατήρησε ουδέτερη στάση, όπως παριστάνεται από τον ακόλουθο στατιστικό πίνακα και το αντίστοιχο ιστόγραμμα συχνοτήτων.

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στις συχνές αλλαγές της ισχύουσας νομοθεσίας					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Διαφωνώ απόλυτα	3	3,8	3,8	3,8
	Διαφωνώ	24	30,0	30,0	33,8
	δε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	18	22,5	22,5	56,3
	Συμφωνώ	32	40,0	40,0	96,3
	Συμφωνώ απόλυτα	3	3,8	3,8	100,0
	Total	80	100,0	100,0	

Πίνακας 6 Στατιστικά στοιχεία αναφορικά με τις συχνές αλλαγές της ισχύουσας νομοθεσίας

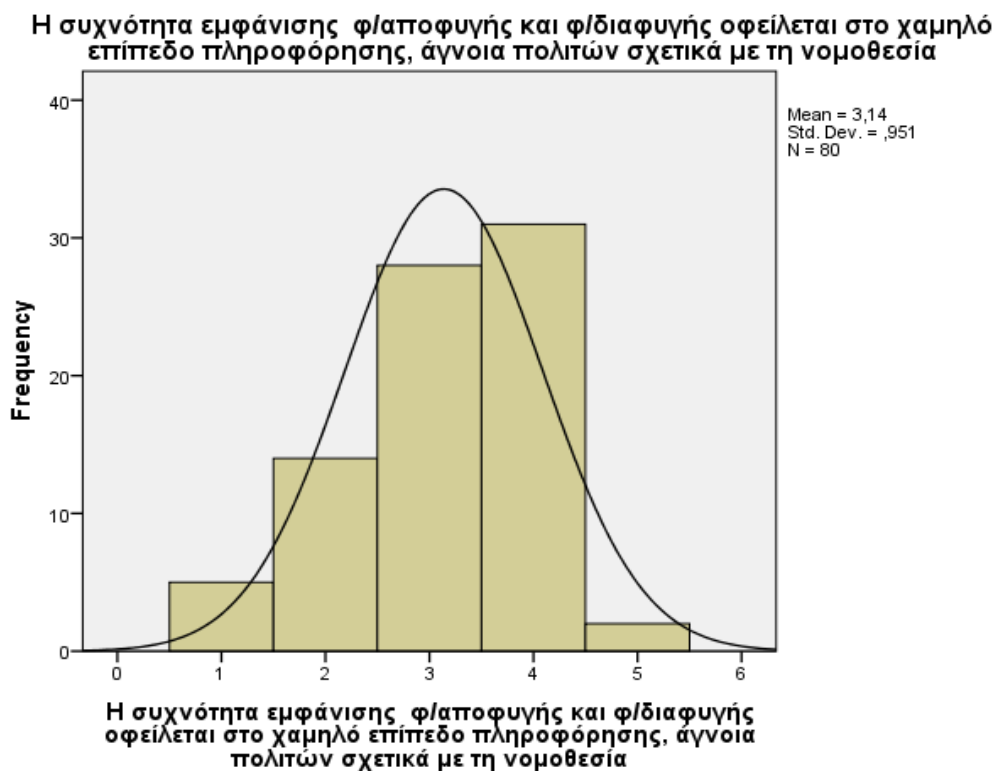

Εικόνα 11 Ιστόγραμμα συχνοτήτων αναφορικά με τις συχνές αλλαγές νομοθεσίας

Αναφορικά με την υπαιτιότητα του χαμηλού επίπεδου πληροφόρησης και της συνεπαγόμενης άγνοιας περί της φορολογικής νομοθεσίας, τα αποτελέσματα φανέρωσαν πως το δείγμα των ερωτηθέντων έδειξε είτε να διατηρεί ουδέτερη γνώμη κατά το 35% είτε να συμφωνεί κατά το 38,8%, όπως παριστάνεται από τον ακόλουθο στατιστικό πίνακα και το αντίστοιχο ιστόγραμμα συχνοτήτων. Πάντως, η τάση που ακολούθησε το δείγμα των ερωτηθέντων κλίνει περισσότερο προς τη θεώρηση της άγνοιας και του χαμηλού επιπέδου πληροφόρησης ως πιθανή αιτία εμφάνισης φοροδιαφυγής-φοροαποφυγής.

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στο χαμηλό επίπεδο πληροφόρησης, άγνοια πολιτών σχετικά με τη νομοθεσία					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Διαφωνώ απόλυτα	5	6,3	6,3	6,3
	Διαφωνώ	14	17,5	17,5	23,8
	δε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	28	35,0	35,0	58,8
	Συμφωνώ	31	38,8	38,8	97,5
	Συμφωνώ απόλυτα	2	2,5	2,5	100,0
	Total	80	100,0	100,0	

Πίνακας 7 Στατιστικά στοιχεία αναφορικά με το χαμηλό επίπεδο πληροφόρησης και την άγνοια των πολιτών

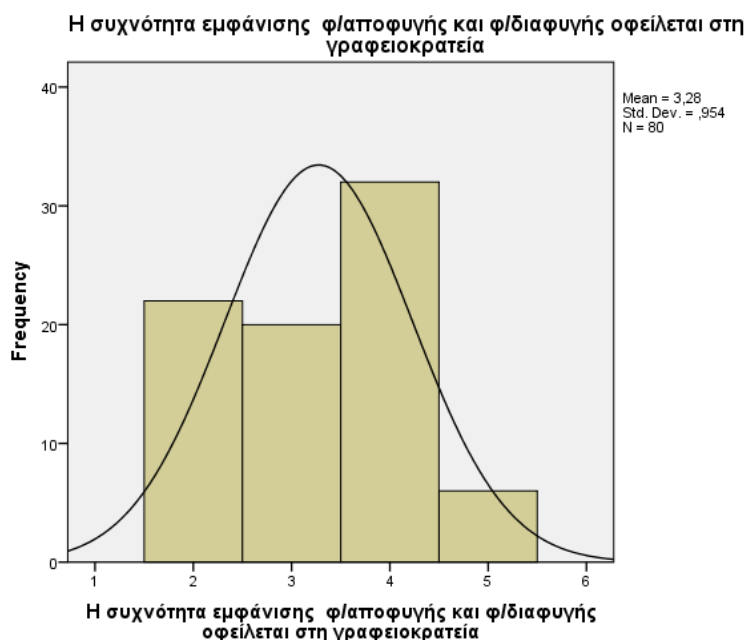

Εικόνα 12 Ιστόγραμμα συχνοτήτων αναφορικά με το χαμηλό επίπεδο πληροφόρησης και την άγνοια των πολιτών

Απεναντίας, η γραφειοκρατία δεν αναδείχθηκε ως υπαίτιος παράγοντας που συνηγορεί στην φοροδιαφυγή-φοροαποφυγή παρόλο που η πλειοψηφία του δείγματος περί το 40% συμφώνησε. Συγκεκριμένα, εξίσου σημαντικό ερωτηθέν ποσοστό της δειγματοληψίας είτε διαφώνησε αποτελώντας το 27,5% είτε εξέφρασε ουδέτερη στάση καλύπτοντας το 25% των ερωτηθέντων, όπως φαίνεται στο στατιστικό πίνακα και στο ιστόγραμμα συχνοτήτων που ακολουθούν.

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στη γραφειοκρατία					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Διαφωνώ	22	27,5	27,5	27,5
	δε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	20	25,0	25,0	52,5
	Συμφωνώ	32	40,0	40,0	92,5
	Συμφωνώ απόλυτα	6	7,5	7,5	100,0
	Total	80	100,0	100,0	

Πίνακας 8 Στατιστικά στοιχεία αναφορικά με τη γραφειοκρατία

Εικόνα 13 Ιστόγραμμα συχνοτήτων αναφορικά με τη γραφειοκρατία

Συμπερασματικά λοιπόν, η πλειοψηφία του δείγματος των ερωτηθέντων δεν φανέρωση πλήρη συμφωνία στην ανάδειξη της πολυπλοκότητα της νομοθεσίας ως σημαντικής υπαιτιότητας για την εμφάνιση φοροδιαφυγής-φοροαποφυγής, καθώς και στις τρεις εξεταζόμενες πιθανές αιτίες των συχνών αλλαγών της νομοθεσίας, του χαμηλού επιπέδου πληροφόρησης σχετικά με αυτήν και της γραφειοκρατίας, η μέση τιμή του δείγματος εστιάστηκε προς μια ουδέτερη στάση με την ελαφριά πλειοψηφία να κατατάσσεται καταφατικά ωστόσο για κάθε περίπτωση που εξετάστηκε.

3.2.3 Αίτια σχετιζόμενα με την Απουσία Επιπτώσεων από την Μη Τήρηση των Νόμων

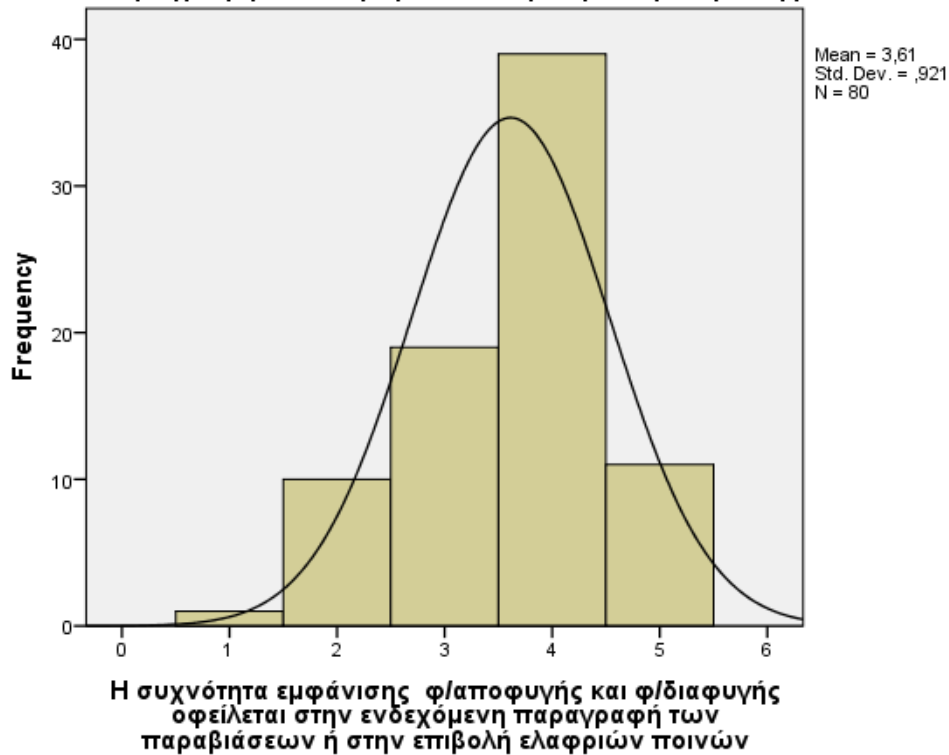
Σχετικά με το επίπεδο υπαιτιότητας απουσίας επιπτώσεων από την μη τήρηση των νόμων, το δείγμα των ερωτηθέντων καλέστηκε να αποφανθεί αναφορικά με το επίπεδο σημαντικότητας παραγόντων όπως οι η πεποίθηση των φορολογουμένων για παραγραφή παραβάσεων ή επιβολή ελαφριών ποινών, ο δυνατός χρηματισμός/εξαγορά στελεγχών του δημοσίου και η αποφυγή επιβολής κυρώσεων.

Αναφορικά με την επίδραση της πεποίθησης των φορολογουμένων για παραγραφή παραβάσεων ή επιβολή ελαφριών ποινών, τα αποτελέσματα απέδωσαν πως η πλειοψηφία του δείγματος συμφωνεί αναδεικνύοντάς την ως σημαντικό αίτιο φοροδιαφυγής-φοροαποφυγής καλύπτοντας το 62,6% των ερωτηθέντων, ενώ απεναντίας μόνο το 13,8% διαφώνησε όπως παριστάνουν ο ακόλουθος στατιστικός πίνακας και το σχετικό ιστόγραμμα συχνοτήτων.

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην ενδεχόμενη παραγραφή των παραβιάσεων ή στην επιβολή ελαφριών ποινών					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Διαφωνώ απόλυτα	1	1,3	1,3	1,3
	Διαφωνώ	10	12,5	12,5	13,8
	δε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	19	23,8	23,8	37,5
	Συμφωνώ	39	48,8	48,8	86,3
	Συμφωνώ απόλυτα	11	13,8	13,8	100,0
	Total	80	100,0	100,0	

Πίνακας 9 Στατιστικά στοιχεία αναφορικά με τη παραγραφή παραβάσεων και την επιβολή ελαφριών ποινών

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην ενδεχόμενη παραγραφή των παραβιάσεων ή στην επιβολή ελαφριών ποινών

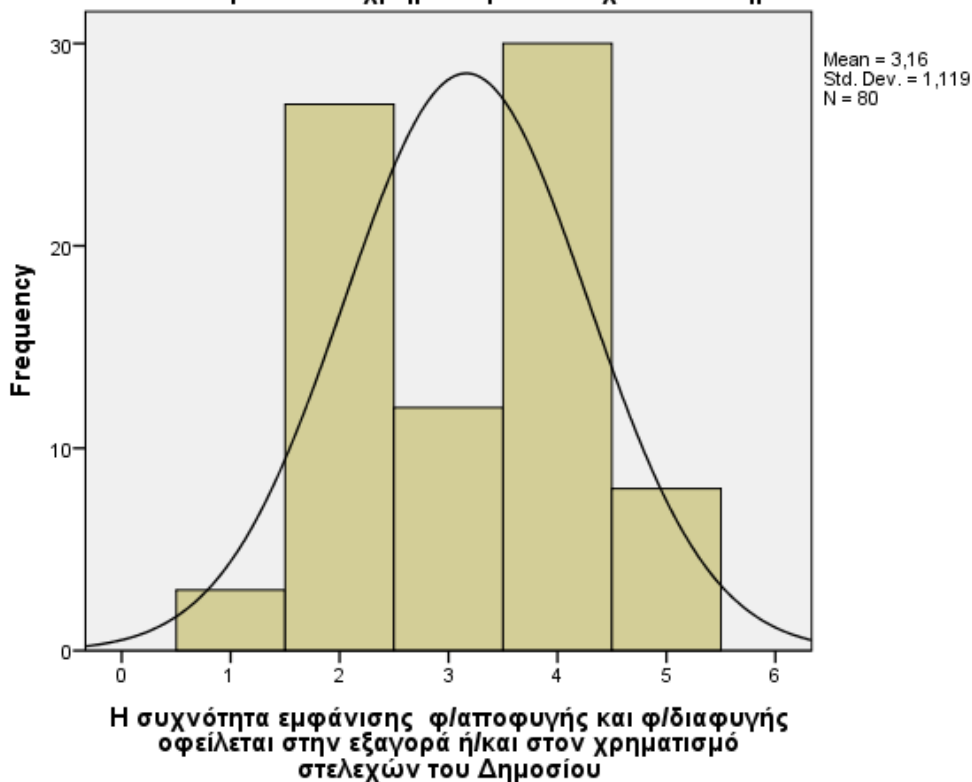
Εικόνα 14 Ιστόγραμμα συχνοτήτων αναφορικά με την παραγραφή παραβάσεων και την επιβολή ελαφριών ποινών

Απεναντίας, ερωτηθέντο το δείγμα αναφορικά με την υπαιτιότητα του πιθανού χρηματισμού/εξαγοράς στελεγχών του δημοσίου, τα αποτελέσματα δεν φανέρωσαν σαφή τάση, καθώς το 48,5% των ερωτηθέντων αποφάνθηκε καταφατικά ενώ το 36,8% αρνητικά. Στο ακόλουθο ιστόγραμμα συχνοτήτων που προέκυψε με βάση τα δεδομένα του παρακάτω στατιστικού πίνακα, φαίνεται άλλωστε πως η μέση τιμή του δείγματος εστιάζεται στην διατήρηση μια ουδέτερης γνώμης εξαιτίας των ισορροπημένων απαντήσεων γύρω από τη διάμεσο.

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην εξαγορά ή/και στον χρηματισμό στελεχών του Δημοσίου					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Διαφωνώ απόλυτα	3	3,8	3,8	3,8
	Διαφωνώ	27	33,8	33,8	37,5
	δε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	12	15,0	15,0	52,5
	Συμφωνώ	30	37,5	37,5	90,0
	Συμφωνώ απόλυτα	8	10,0	10,0	100,0
	Total	80	100,0	100,0	

Πίνακας 10 Στατιστικά στοιχεία αναφορικά με το χρηματισμό στελεγχών του δημοσίου

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην εξαγορά ή/και στον χρηματισμό στελεχών του Δημοσίου

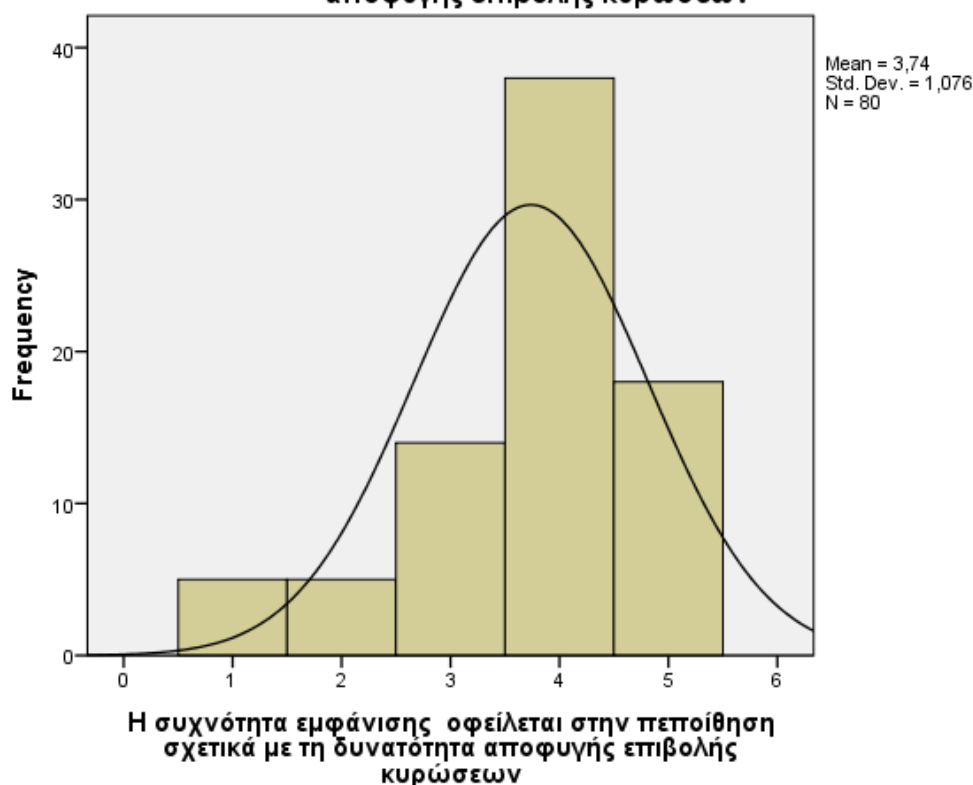
Εικόνα 15 Ιστόγραμμα συχνοτήτων αναφορικά με το χρηματισμό στελεγχών του δημοσίου

Τέλος, σχετικά με την υπαιτιότητα της δυνατότητας αποφυγής κυρώσεων, η στατιστική επεξεργασία των δειγματοληπτικών δεδομένων απέδωσε πως η συντριπτική πλειοψηφία του 70% του δείγματος τάχθηκε υπέρ συμφωνώντας, ενώ μόλις το 15% διαφώνησε.

Η συχνότητα εμφάνισης οφείλεται στην πεποίθηση σχετικά με τη δυνατότητα αποφυγής επιβολής κυρώσεων					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Διαφωνώ απόλυτα	5	6,3	6,3	6,3
	Διαφωνώ	5	6,3	6,3	12,5
	δε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	14	17,5	17,5	30,0
	Συμφωνώ	38	47,5	47,5	77,5
	Συμφωνώ απόλυτα	18	22,5	22,5	100,0
	Total	80	100,0	100,0	

Πίνακας 11 Στατιστικά στοιχεία αναφορικά με την αποφυγή κυρώσεων

Η συχνότητα εμφάνισης οφείλεται στην πεποίθηση σχετικά με τη δυνατότητα αποφυγής επιβολής κυρώσεων

Εικόνα 16 Ιστόγραμμα συχνοτήτων αναφορικά με την πεποίθηση περί αποφυγής κυρώσεων

Συμπερασματικά λοιπόν, η διερεύνηση της υπαιτιότητας της απουσίας επιπτώσεων από τη μη τήρηση νόμων, έδειξε να αναδεικνύει την πεποίθηση των φορολογουμένων για παραγραφή κυρώσεων ή επιβολή ελαφριών ποινών και την αποφυγή επιβολής κυρώσεων ως κυριότερα αίτια εμφάνισης φοροδιαφυγής-φοροαποφυγής, ενώ σε αντίθεση ο χρηματισμός/εξαγορά στελεγχών του δημοσίου δεν εμφάνισε σαφή επίδραση.

3.2.4 Αίτια σχετιζόμενα με την Υπερβολική Φορολόγηση

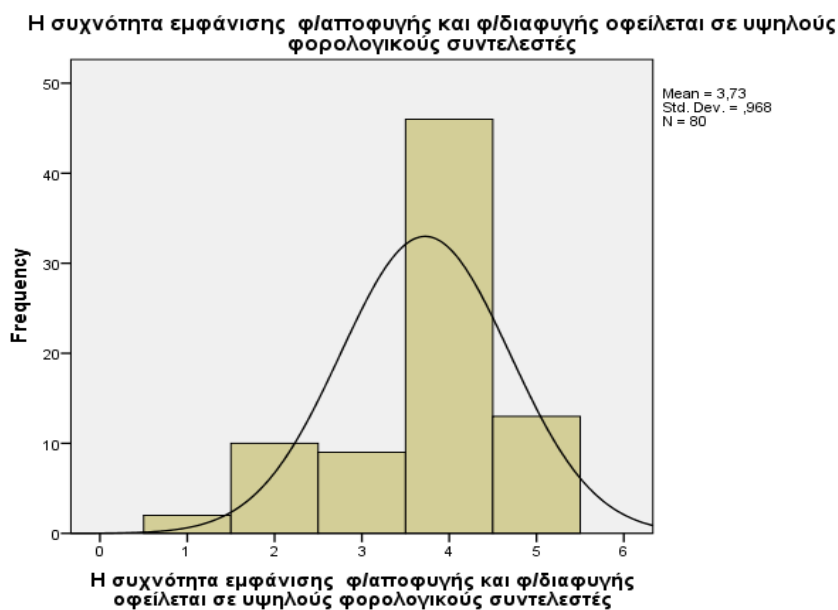
Σχετικά με το επίπεδο υπαιτιότητας της υπερβολικής φορολόγησης, το δείγμα των ερωτηθέντων καλέστηκε να αποφανθεί αναφορικά με το επίπεδο σημαντικότητας παραγόντων όπως οι υψηλοί φορολογικοί συντελεστές, η επιβολή πρόσθετων φόρων και η άδικη φορολογική κλίμακα.

Αναφορικά με την επίδραση της πεποίθησης των φορολογουμένων περί της υπαιτιότητας των υψηλών φορολογικών συντελεστών που επικρατούν, τα αποτελέσματα απέδωσαν πως η σημαντική πλειοψηφία του δείγματος συμφωνεί αναδεικνύοντάς την ως σημαντικό αίτιο φοροδιαφυγής-φοροαποφυγής καλύπτοντας το 73,7% των ερωτηθέντων, ενώ απεναντίας μόνο το 17,5% διαφώνησε όπως παριστάνουν ο ακόλουθος στατιστικός πίνακας και το σχετικό ιστόγραμμα συχνοτήτων.

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται σε υψηλούς φορολογικούς συντελεστές					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Διαφωνώ απόλυτα	2	2,5	2,5	2,5
	Διαφωνώ	10	12,5	12,5	15,0
	δε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	9	11,3	11,3	26,3
	Συμφωνώ	46	57,5	57,5	83,8
	Συμφωνώ απόλυτα	13	16,3	16,3	100,0
	Total	80	100,0	100,0	

Πίνακας 12 Στατιστικά στοιχεία αναφορικά με τους υψηλούς φορολογικούς συντελεστές

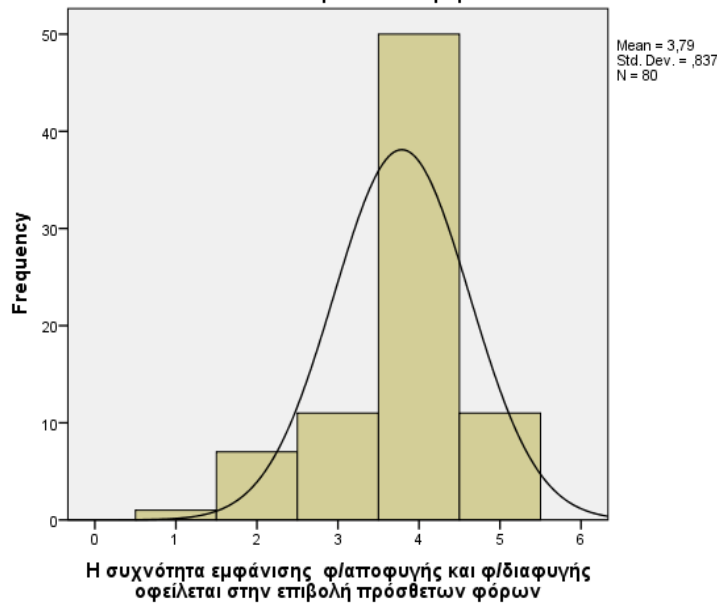
Εικόνα 17 Ιστόγραμμα συχνοτήτων αναφορικά με τους υψηλούς φορολογικούς συντελεστές

Αναφορικά με την επίδραση της επιβολής πρόσθετων φόρων, τα αποτελέσματα απέδωσαν πως η σημαντική πλειοψηφία του δείγματος συμφωνεί επίσης στην ίδια κατεύθυνση αναδεικνύοντάς την ως παράγοντα σημαντικής υπαιτιότητας για την εμφάνιση φοροδιαφυγής-φοροαποφυγής καλύπτοντας το 76,3% των ερωτηθέντων, ενώ απεναντίας μόνο το 11,3% διαφώνησε όπως παριστάνουν ο ακόλουθος στατιστικός πίνακας και το σχετικό ιστόγραμμα συχνοτήτων.

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην επιβολή πρόσθετων φόρων					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Διαφωνώ απόλυτα	1	1,3	1,3	1,3
	Διαφωνώ	7	8,8	8,8	10,0
	δε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	11	13,8	13,8	23,8
	Συμφωνώ	50	62,5	62,5	86,3
	Συμφωνώ απόλυτα	11	13,8	13,8	100,0
	Total	80	100,0	100,0	

Πίνακας 13 Στατιστικά στοιχεία αναφορικά με την επιβολή πρόσθετων φόρων

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην επιβολή πρόσθετων φόρων

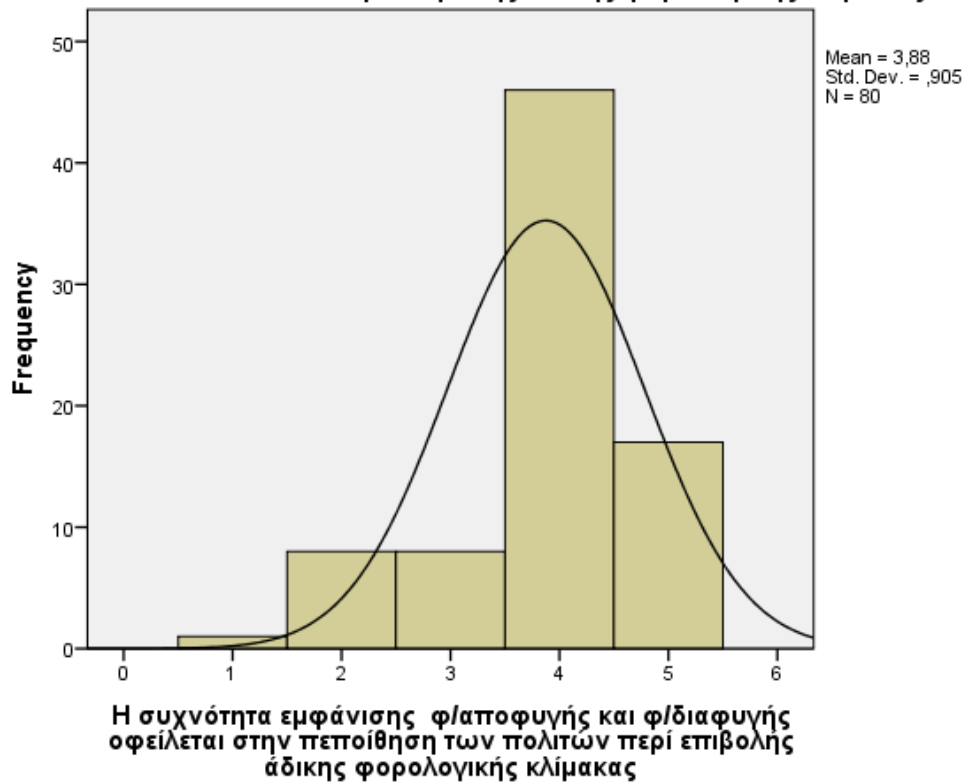
Εικόνα 18 Ιστόγραμμα συχνοτήτων αναφορικά με την επιβολή πρόσθετων φόρων

Τέλος, αναφορικά με την υπαιτιότητα της άδικης φορολογικής κλίμακας κατά την πεποίθηση των πολιτών, τα αποτελέσματα απέδωσαν πως η σημαντική πλειοψηφία του δείγματος συμφωνεί επίσης αναδεικνύοντάς την ως παράγοντα σημαντικής υπαιτιότητας για την εμφάνιση φοροδιαφυγής-φοροαποφυγής καλύπτοντας το 78,8% των ερωτηθέντων, ενώ απεναντίας μόνο το 11,3% διαφώνησε όπως παριστάνουν ο ακόλουθος στατιστικός πίνακας και το σχετικό ιστόγραμμα συχνοτήτων.

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην πεποίθηση των πολιτών περί επιβολής άδικης φορολογικής κλίμακας					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Διαφωνώ απόλυτα	1	1,3	1,3	1,3
	Διαφωνώ	8	10,0	10,0	11,3
	δε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	8	10,0	10,0	21,3
	Συμφωνώ	46	57,5	57,5	78,8
	Συμφωνώ απόλυτα	17	21,3	21,3	100,0
	Total	80	100,0	100,0	

Πίνακας 14 Στατιστικά στοιχεία αναφορικά με την πεποίθηση περί άδικης φορολογικής κλίμακας

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην πεποίθηση των πολιτών περί επιβολής άδικης φορολογικής κλίμακας

Εικόνα 19 Ιστόγραμμα συχνοτήτων αναφορικά με την πεποίθηση περί άδικης φορολογικής κλίμακας

Συμπερασματικά λοιπόν, η διερεύνηση της υπαιτιότητας της υπερβολικής φορολόγησης έδειξε πως αναδεικνύει την επιβολή πρόσθετων φόρων, την πεποίθηση για άδικη φορολογική κλίμακα και τους υψηλούς φορολογικούς συντελεστές ως σημαντικά αίτια εμφάνισης φοροδιαφυγής-φοροαποφυγής καταλαμβάνοντας μάλιστα τη σύμφωνη γνώμη του δείγματος των ερωτηθέντων κατά σημαντική πλειοψηφία η οποία κυμάνθηκε άνω του 73% σε κάθε μία από τις εξεταζόμενες περιπτώσεις.

3.3 Σχολιασμός Αποτελεσμάτων

Στην παρούσα υποενότητα, κατόπιν της παρουσίασης των αποτελεσμάτων που προέκυψαν από την στατιστική επεξεργασία των απαντήσεων των ερωτηθέντων που απαρτίζουν το στατιστικό δείγμα της έρευνας, πραγματοποιείται περαιτέρω ανάλυση των αποτελεσμάτων υπό τη συσχέτισή τους αναφορικά με το φύλο, το επίπεδο μόρφωσης και τον επαγγελματικό κλάδο στον οποίο ανήκουν οι ερωτηθέντες. Η

στατιστική αυτή συσχέτιση πραγματοποιείται με την διεξαγωγή στατιστικών t-test ελέγχοντας την εγκυρότητά τους με σκοπό την περαιτέρω διερεύνηση της κατανόησης των αιτιών εμφάνισης φαινομένων φοροδιαφυγής-φοροαποφυγής.

3.3.1 Συσχέτιση αποτελεσμάτων με το φύλο

Για τη συσχέτιση των αποτελεσμάτων της έρευνας με το φύλο του ερωτηθέντου πραγματοποιήθηκαν στατιστικά t-test με επίπεδο σημαντικότητας 5%. Σε κάθε περίπτωση, η αποδοχή ή η απόρριψη της στατιστικής υπόθεσης ελέγχθηκε μέσω του επιπέδου σημαντικότητας (significance levels), το οποίο όταν υπερέβαινε το 5% η στατιστική υπόθεση θεωρείται αποδεκτή ενώ σε αντίθετη περίπτωση απορρίπτεται. Έτσι λοιπόν, ακολούθως παριστάνονται τα αντίστοιχα αποτελέσματα των στατιστικών t-test σχετικά με τις εξεταζόμενες ερωτήσεις αναφορικά με την πιθανή επιρροή των απαντήσεων ανάλογα με το φύλο του ερωτηθέντου.

Οι στατιστικοί έλεγχοι που πραγματοποιήθηκαν αφορούσαν τον έλεγχο επίδρασης του φύλου του ερωτηθέντου στην διαμόρφωση άποψης περί του επιπέδου σημαντικότητας των εξεταζόμενων αιτιών φοροδιαφυγής-φοροαποφυγής. Πιο συγκεκριμένα, για κάθε ερώτηση του ερωτηματολογίου έγινε έλεγχος αληθείας των υποθέσεων περί επίδρασης του φύλου και περί μη επίδρασής του. Τα στατιστικά τεστ ήταν ανεξάρτητοι έλεγχοι των διαμέσων επίπεδο σημαντικότητα 5%, από όπου η στατιστική ανάλυση καταδείκνυε το επίπεδο σημαντικότητας της ελεγχόμενης υπόθεσης – significance level (sig.), το οποίο όταν προκύπτει μικρότερο από το προκαθορισμένο επίπεδο 5% η ελεγχόμενη υπόθεση απορριπτόταν, ενώ σε αντίθετη περίπτωση διατηρούταν ως αληθής.

Όπως παρατηρείται από τους ακόλουθους πίνακες, διαπιστώνεται πως τα εξαγόμενα συμπεράσματα δεν αναδεικνύουν κάποια διαφοροποίηση μεταξύ του φύλου των ερωτηθέντων, καθώς σε κάθε εξεταζόμενη περίπτωση το επίπεδο σημαντικότητας ήταν άνω του 5%. Πιο συγκεκριμένα, ιδιαίτερα υψηλή ταύτιση απαντήσεων μεταξύ του φύλου των ερωτηθέντων συγκεντρώθηκαν περί της επίδρασης του μορφωτικού επιπέδου, της συνείδησης των πολιτών, των συχνών αλλαγών της νομοθεσίας, της γραφειοκρατίας, της πεποίθησης περί αποφυγής κυρώσεων μέσω του χρηματισμού/εξαγοράς στελεγχών του δημοσίου, των υψηλών φορολογικών συντελεστών και της άδικης φορολογικής κλίμακας. Αντιθέτως, οι συμμετέχοντες στο

στατιστικό δείγμα εμφάνισαν αυξημένη διαφοροποίηση στις απαντήσεις τους σχετικά με το φύλο τους αναφορικά με την επίδραση του χαμηλού επιπέδου πληροφόρησης και της άγνοιας περί της ισχύουσας φορολογικής νομοθεσίας, χωρίς ωστόσο να συμπεραίνεται παρόλο αυτά πως τα συμπεράσματα περί της υπαιτιότητας των εξεταζόμενων παραγόντων ως αίτια φοροδιαφυγής-φοροαποφυγής διαφοροποιούνται ανάλογα με το φύλο των ερωτηθέντων.

Hypothesis Test Summary

	Null Hypothesis	Test	Sig.	Decision
1	The medians of H συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στο μορφωτικό επίπεδο των φορολογουμένων are the same across categories of Φύλο.	Independent-Samples Median Test	,817	Retain the null hypothesis.
2	The medians of H συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στη συνείδηση των πολιτών are the same across categories of Φύλο.	Independent-Samples Median Test	,897	Retain the null hypothesis.
3	The medians of H συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην υπεσθυνότητα και στο ήθος των φορολογουμένων are the same across categories of Φύλο.	Independent-Samples Median Test	,356	Retain the null hypothesis.
4	The medians of H συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στις συχνές αλλαγές της ισχύουσας νομοθεσίας are the same across categories of Φύλο.	Independent-Samples Median Test	,861	Retain the null hypothesis.
5	The medians of H συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στο χαμηλό επίπεδο πληροφόρησης, άγνοια πολιτών σχετικά με τη νομοθεσία are the same across categories of Φύλο.	Independent-Samples Median Test	,143	Retain the null hypothesis.
6	The medians of H συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στη γραφειοκρατία are the same across categories of Φύλο.	Independent-Samples Median Test	,908	Retain the null hypothesis.
7	The medians of H συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην ενδεχόμενη παραγραφή των παραβάσεων ή στην επιβολή ελαφριών ποινών are the same across categories of Φύλο.	Independent-Samples Median Test	,356	Retain the null hypothesis.
8	The medians of H συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην εξαγορά ή/και στον χρηματισμό στελεχών του Δημοσίου are the same across categories of Φύλο.	Independent-Samples Median Test	,908	Retain the null hypothesis.

Asymptotic significances are displayed. The significance level is ,05.

Εικόνα 20 Έλεγχοι στατιστικών υποθέσεων με το φύλο

Hypothesis Test Summary

	Null Hypothesis	Test	Sig.	Decision
9	The medians of Η συχνότητα εμφάνισης οφείλεται στην πτεπτοίθηση σχετικά με τη δυνατότητα αποφυγής επιβολής κυρώσεων are the same across categories of Φύλο.	Independent-Samples Median Test	,489	Retain the null hypothesis.
10	The medians of Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται σε υψηλούς φορολογικούς συντελεστές are the same across categories of Φύλο.	Independent-Samples Median Test	,814	Retain the null hypothesis.
11	The medians of Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην επιβολή πρόσθετων φόρων are the same across categories of Φύλο.	Independent-Samples Median Test	,356	Retain the null hypothesis.
12	The medians of Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην πτεπτοίθηση των πολιτών περί επιβολής άδικης φορολογικής κλίμακας are the same across categories of Φύλο.	Independent-Samples Median Test	,944	Retain the null hypothesis.

Asymptotic significances are displayed. The significance level is ,05.

Εικόνα 21 Έλεγχοι στατιστικών υποθέσεων με το φύλο (συνέχεια)

3.3.2 Συσχέτιση αποτελεσμάτων με το επίπεδο μόρφωσης

Ακολούθως, σε επόμενο στάδιο της έρευνας, παρουσιάζονται αναλυτικά τα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου κατηγοριοποιημένα αναφορικά με το επίπεδο μόρφωσης/εκπαίδευσης των ερωτηθέντων διακρίνοντας τις περιπτώσεις αποφοίτου Γυμνασίου-Λυκείου, αποφοίτου ΤΕΙ, αποφοίτου ΑΕΙ και κατόχου μεταπτυχιακού ή διδακτορικού διπλώματος.

Επιπλέον, πραγματοποιήθηκαν στατιστικά t-test με επίπεδο σημαντικότητας 5%. Σε κάθε περίπτωση, η αποδοχή ή η απόρριψη της στατιστικής υπόθεσης ελέγχθηκε μέσω του επιπέδου σημαντικότητας (significance levels), το οποίο όταν υπερέβαινε το 5% η στατιστική υπόθεση θεωρείται αποδεκτή ενώ σε αντίθετη περίπτωση απορρίπτεται.

Οι στατιστικοί έλεγχοι που πραγματοποιήθηκαν αφορούσαν τον έλεγχο επίδρασης του μορφωτικού επιπέδου των ερωτηθέντων σχετικά με την διαμόρφωση άποψης περί του επιπέδου σημαντικότητας των εξεταζόμενων αιτιών φοροδιαφυγής-

φοροαποφυγής. Πιο συγκεκριμένα, για κάθε ερώτηση του ερωτηματολογίου έγινε έλεγχος αληθείας των υποθέσεων περί επίδρασης του μορφωτικού επιπέδου και περί μη επίδρασής του. Τα στατιστικά τεστ ήταν ανεξάρτητοι έλεγχοι- χ^2 των οποίων επίπεδο σημαντικότητας καθορίστηκε από την τιμή χ^2 (chi-square) και το πλήθος των βαθμών ελευθερίας (df) κάθε φορά το οποίο λήφθηκε ίσο με 3. Επιπλέον, η στατιστική ανάλυση καταδεικνυε το επίπεδο σημαντικότητας της ελεγχόμενης υπόθεσης – significance level (sig.), το οποίο όταν προκύπτει μικρότερο από το οριακό επίπεδο η ελεγχόμενη υπόθεση απορριπτόταν, ενώ σε αντίθετη περίπτωση διατηρούταν ως αληθής.

Ranks			
	Επίπεδο Εκπαίδευσης	N	Mean Rank
Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στο μορφωτικό επίπεδο των φορολογουμένων	Απόφοιτος Γυμνασίου - Λυκείου	19	27,97
	Απόφοιτος ΤΕΙ	27	40,06
	Απόφοιτος ΑΕΙ	26	43,35
	Κάτοχος Μεταπτυχιακού ή Διδακτορικού Τίτλου	8	62,50
	Total	80	
Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στη συνείδηση των πολιτών	Απόφοιτος Γυμνασίου - Λυκείου	19	26,32
	Απόφοιτος ΤΕΙ	27	43,11
	Απόφοιτος ΑΕΙ	26	45,63
	Κάτοχος Μεταπτυχιακού ή Διδακτορικού Τίτλου	8	48,69
	Total	80	
Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην υπευθυνότητα και στο ήθος των φορολογουμένων	Απόφοιτος Γυμνασίου - Λυκείου	19	32,68
	Απόφοιτος ΤΕΙ	27	35,56
	Απόφοιτος ΑΕΙ	26	49,44
	Κάτοχος Μεταπτυχιακού ή Διδακτορικού Τίτλου	8	46,69
	Total	80	
Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στις συχνές αλλαγές της ισχύουσας νομοθεσίας	Απόφοιτος Γυμνασίου - Λυκείου	19	49,71
	Απόφοιτος ΤΕΙ	27	34,00
	Απόφοιτος ΑΕΙ	26	40,48
	Κάτοχος Μεταπτυχιακού ή	8	40,63

	Διδακτορικού Τίτλου		
	Total	80	
Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στο χαμηλό επίπεδο πληροφόρησης, άγνοια πολιτών σχετικά με τη νομοθεσία	Απόφοιτος Γυμνασίου - Λυκείου	19	50,71
	Απόφοιτος ΤΕΙ	27	38,20
	Απόφοιτος ΑΕΙ	26	34,65
	Κάτοχος Μεταπτυχιακού ή Διδακτορικού Τίτλου	8	43,00
	Total	80	
Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στη γραφειοκρατία	Απόφοιτος Γυμνασίου - Λυκείου	19	46,13
	Απόφοιτος ΤΕΙ	27	39,50
	Απόφοιτος ΑΕΙ	26	35,96
	Κάτοχος Μεταπτυχιακού ή Διδακτορικού Τίτλου	8	45,25
	Total	80	
Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην ενδεχόμενη παραγραφή των παραβιάσεων ή στην επιβολή ελαφριών ποινών	Απόφοιτος Γυμνασίου - Λυκείου	19	33,34
	Απόφοιτος ΤΕΙ	27	37,35
	Απόφοιτος ΑΕΙ	26	49,58
	Κάτοχος Μεταπτυχιακού ή Διδακτορικού Τίτλου	8	38,63
	Total	80	
Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην εξαγορά ή/και στον χρηματισμό στελεχών του Δημοσίου	Απόφοιτος Γυμνασίου - Λυκείου	19	43,45
	Απόφοιτος ΤΕΙ	27	43,15
	Απόφοιτος ΑΕΙ	26	37,40
	Κάτοχος Μεταπτυχιακού ή Διδακτορικού Τίτλου	8	34,63
	Total	80	
Η συχνότητα εμφάνισης οφείλεται στην πεποίθηση σχετικά με τη δυνατότητα αποφυγής επιβολής κυρώσεων	Απόφοιτος Γυμνασίου - Λυκείου	19	26,24
	Απόφοιτος ΤΕΙ	27	43,94
	Απόφοιτος ΑΕΙ	26	48,35
	Κάτοχος Μεταπτυχιακού ή Διδακτορικού Τίτλου	8	37,25
	Total	80	
Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται σε	Απόφοιτος Γυμνασίου - Λυκείου	19	50,82
	Απόφοιτος ΤΕΙ	27	34,74

υψηλούς φορολογικούς συντελεστές	Απόφοιτος ΑΕΙ	26	41,69
	Κάτοχος Μεταπτυχιακού ή Διδακτορικού Τίτλου	8	31,56
	Total	80	
Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην επιβολή πρόσθετων φόρων	Απόφοιτος Γυμνασίου - Λυκείου	19	47,24
	Απόφοιτος ΤΕΙ	27	42,70
	Απόφοιτος ΑΕΙ	26	33,58
	Κάτοχος Μεταπτυχιακού ή Διδακτορικού Τίτλου	8	39,56
	Total	80	
Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην πεποίθηση των πολιτών περί επιβολής άδικης φορολογικής κλίμακας	Απόφοιτος Γυμνασίου - Λυκείου	19	52,58
	Απόφοιτος ΤΕΙ	27	32,06
	Απόφοιτος ΑΕΙ	26	36,81
	Κάτοχος Μεταπτυχιακού ή Διδακτορικού Τίτλου	8	52,31
	Total	80	

Πίνακας 15 Συγκεντρωτικές απαντήσεις ανά εκπαιδευτικό επίπεδο

Επιπλέον, όπως αναδεικνύουν τα αποτελέσματα των ακόλουθων στατιστικών t-test αναφορικά με τη συσχέτιση των αποτελεσμάτων με το επίπεδο μόρφωσης/εκπαίδευσης των ερωτηθέντων, συμπεραίνεται πως οι απαντήσεις σχετικά με το επίπεδο υπαιτιότητας ως προς την εμφάνιση φοροδιαφυγής-φοροαποφυγής από παράγοντες όπως το μορφωτικό επίπεδο, τη συνείδηση των πολιτών, την υπευθυνότητα και το ήθος τους, την άδικη φορολογική κλίμακα, τους υψηλούς φορολογικούς συντελεστές και την πεποίθηση περί παραγραφής παραβάσεων ή επιβολής ελαφρών κυρώσεων παρουσιάζουν σημαντική διαφοροποίηση ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο των ερωτηθέντων που συμμετείχαν στο στατιστικό δείγμα. Τέλος, στο παράρτημα της παρούσας εργασίας παρουσιάζονται επιπλέον αναλυτικά οι απαντήσεις κατηγοριοποιημένες ανάλογα με το μορφωτικό/εκπαιδευτικό επίπεδο με την παράθεση των αντίστοιχων ιστογραμμάτων συχνότητας.

Test Statistics ^{a,b}						
	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στο μορφωτικό επίπεδο των φορολογουμένων	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στη συνείδηση των πολιτών	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην υπευθυνότητα και στο ήθος των φορολογουμένων	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στις συχνές αλλαγές της ισχύουσας νομοθεσίας	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στο χαμηλό επίπεδο πληροφόρησης, άγνοια πολιτών σχετικά με τη νομοθεσία	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στη γραφειοκρατία
Chi-Square	14,559	12,500	8,791	5,679	6,346	2,771
df	3	3	3	3	3	3
Asymp. Sig.	,002	,006	,032	,128	,096	,428
a. Kruskal Wallis Test						
b. Grouping Variable: Επίπεδο Εκπαίδευσης						

Πίνακας 16 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την παιδεία και την πολυπλοκότητα νομοθεσίας

Test Statistics ^{a,b}						
	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην πεποίθηση των πολιτών περί επιβολής άδικης φορολογικής κλίμακας	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην επιβολή πρόσθετων φόρων	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται σε υψηλούς φορολογικούς συντελεστές	Η συχνότητα εμφάνισης οφείλεται στην πεποίθηση σχετικά με τη δυνατότητα αποφυγής επιβολής κυρώσεων	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην εξαγορά ή/και στον χρηματισμό στελεχών του Δημοσίου	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην ενδεχόμενη παραγραφή των παραβιάσεων ή στην επιβολή ελαφριών ποινών
Chi-Square	14,307	5,546	8,294	12,415	1,801	7,292
df	3	3	3	3	3	3
Asymp. Sig.	,003	,136	,040	,006	,615	,063
a. Kruskal Wallis Test						
b. Grouping Variable: Επίπεδο Εκπαίδευσης						

Πίνακας 17 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την μη-τήρηση νόμων και την υπερβολική φορολόγηση

3.3.2.1 Σύγκριση απαντήσεων μεταξύ αποφοίτων Γυμνασίου-Λυκείου και ΤΕΙ

Οι στατιστικοί έλεγχοι που πραγματοποιήθηκαν αφορούσαν τον έλεγχο επίδρασης του μορφωτικού επιπέδου μεταξύ των αποφοίτων Γυμνασίου-Λυκείου και των αποφοίτων ΤΕΙ σχετικά με την διαμόρφωση άποψης περί του επιπέδου σημαντικότητας των εξεταζόμενων αιτιών φοροδιαφυγής-φοροαποφυγής. Πιο συγκεκριμένα, για κάθε ερώτηση του ερωτηματολογίου έγινε έλεγχος αληθείας των υποθέσεων περί επίδρασης του μορφωτικού επιπέδου μεταξύ των δυο πληθυσμιακών ομάδων και περί μη επίδρασής του. Τα στατιστικά τεστ ήταν μη παραμετρικοί έλεγχοι κατά Mann-Whitney και κατά Wilcoxon από τα οποία προέκυψαν οι αντίστοιχες μεταβλητές U και W αποδίδοντας την απόσταση των διαμέσων των απαντήσεων των δυο πληθυσμιακών ομάδων σε κάθε ερώτηση. Επιπλέον, η στατιστική ανάλυση καταδείκνυε το επίπεδο σημαντικότητας της ελεγχόμενης υπόθεσης – significance level (sig.), το οποίο όταν προκύπτει μικρότερο από το οριακό επίπεδο η ελεγχόμενη υπόθεση απορριπτόταν, ενώ σε αντίθετη περίπτωση διατηρούταν ως αληθής.

Οι πληθυσμιακές ομάδες των αποφοίτων Γυμνασίου-Λυκείου και των αποφοίτων ΤΕΙ, αναφορικά με τα αίτια φοροδιαφυγής-φοροαποφυγής σχετιζόμενα με την παιδεία έδειξαν να συμφωνούν για την υπαιτιότητα της υπευθυνότητας και του ήθους των πολιτών, αλλά να διαφωνούν ωστόσο στην ανάδειξη του χαμηλού μορφωτικού επιπέδου και της συνείδησης των πολιτών ως αίτια για την φοροδιαφυγή-φοροαποφυγή.

Αναφορικά με την υπαιτιότητα παραγόντων σχετιζόμενων με την πολυπλοκότητα της νομοθεσίας, οι δυο πληθυσμιακές ομάδες διαφώνησαν για την επίδραση των συχνών αλλαγών της νομοθεσίας, ενώ συμφώνησαν αναφορικά με την άγνοια των πολιτών και την γραφειοκρατία. Επιπλέον, σχετικά με την ατιμωρησία και την αποφυγή επιβολής ποινών, οι δυο πληθυσμιακές ομάδες διαφώνησαν μόνο αναφορικά με την επίδραση της πεποίθησης των πολιτών περί αποφυγής επιβολής κυρώσεων, ενώ τέλος για την υπαιτιότητας της ισχύουσας φορολογικής νομοθεσίας ταύτιση απόψεων παρατηρήθηκε μόνο αναφορικά με την πεποίθηση περί άδικης φορολογικής κλίμακας.

Test Statistics ^a			
	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στο μορφωτικό επίπεδο των φορολογουμένων	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στη συνείδηση των πολιτών	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην υπευθυνότητα και στο ήθος των φορολογούμενων
Mann-Whitney U	168,500	145,500	234,500
Wilcoxon W	358,500	335,500	424,500
Z	-2,045	-2,841	-,539
Asymp. Sig. (2-tailed)	,041	,004	,590
a. Grouping Variable: Επίπεδο Εκπαίδευσης			

Πίνακας 18 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την παιδεία (αποφ. Γυμν.-Λυκείου και ΤΕΙ)

Test Statistics ^a			
	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στις συχνές αλλαγές της ισχύουσας νομοθεσίας	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στο χαμηλό επίπεδο πληροφόρησης, άγνοια πολιτών σχετικά με τη νομοθεσία	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στη γραφειοκρατία
Mann-Whitney U	159,000	184,000	213,500
Wilcoxon W	537,000	562,000	591,500
Z	-2,293	-1,724	-1,017
Asymp. Sig. (2-tailed)	,022	,085	,309
a. Grouping Variable: Επίπεδο Εκπαίδευσης			

Πίνακας 19 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την πολυπλοκότητα της νομοθεσίας (αποφ. Γυμν.-Λυκείου και ΤΕΙ)

Test Statistics ^a			
	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην ενδεχόμενη παραγραφή των παραβιάσεων ή στην επιβολή ελαφριών ποινών	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην εξαγορά ή/και στον χρηματισμό στελεχών του Δημοσίου	Η συχνότητα εμφάνισης οφείλεται στην πεποίθηση σχετικά με τη δυνατότητα αποφυγής επιβολής κυρώσεων
Mann-Whitney U	223,000	249,500	138,000
Wilcoxon W	413,000	627,500	328,000
Z	-,788	-,172	-2,842
Asymp. Sig. (2-tailed)	,431	,863	,004
a. Grouping Variable: Επίπεδο Εκπαίδευσης			

Πίνακας 20 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την μη-τήρηση νόμων (αποφ. Γυμν.-Λυκείου και ΤΕΙ)

Test Statistics ^a			
	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται σε υψηλούς φορολογικούς συντελεστές	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην επιβολή πρόσθετων φόρων	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην πεποίθηση των πολιτών περί επιβολής άδικης φορολογικής κλίμακας
Mann-Whitney U	148,000	225,500	128,000
Wilcoxon W	526,000	603,500	506,000
Z	-2,762	-,780	-3,126
Asymp. Sig. (2-tailed)	,006	,435	,002
a. Grouping Variable: Επίπεδο Εκπαίδευσης			

Πίνακας 21 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την υπερβολική φορολόγηση (αποφ. Γυμν.-Λυκείου και ΤΕΙ)

3.3.2.2 Σύγκριση απαντήσεων μεταξύ αποφοίτων Γυμνασίου-Λυκείου και ΑΕΙ

Οι στατιστικοί έλεγχοι που πραγματοποιήθηκαν αφορούσαν τον έλεγχο επίδρασης του μορφωτικού επιπέδου μεταξύ των αποφοίτων Γυμνασίου-Λυκείου και των αποφοίτων ΑΕΙ σχετικά με την διαμόρφωση άποψης περί του επιπέδου σημαντικότητας των εξεταζόμενων αιτιών φοροδιαφυγής-φοροαποφυγής. Πιο συγκεκριμένα, για κάθε ερώτηση του ερωτηματολογίου έγινε έλεγχος αληθείας των υποθέσεων περί επίδρασης του μορφωτικού επιπέδου μεταξύ των δυο πληθυσμιακών ομάδων και περί μη επίδρασής του. Τα στατιστικά τεστ ήταν μη παραμετρικοί έλεγχοι κατά Mann-Whitney και κατά Wilcoxon από τα οποία προέκυψαν οι αντίστοιχες μεταβλητές U και W αποδίδοντας την απόσταση των διαμέσων των απαντήσεων των δυο πληθυσμιακών ομάδων σε κάθε ερώτηση. Επιπλέον, η στατιστική ανάλυση καταδείκνυε το επίπεδο σημαντικότητας της ελεγχόμενης υπόθεσης – significance level (sig.), το οποίο όταν προκύπτει μικρότερο από το οριακό επίπεδο η ελεγχόμενη υπόθεση απορριπτόταν, ενώ σε αντίθετη περίπτωση διατηρούταν ως αληθής.

Οι πληθυσμιακές ομάδες των αποφοίτων Γυμνασίου-Λυκείου και των αποφοίτων ΑΕΙ, αναφορικά με τα αίτια φοροδιαφυγής-φοροαποφυγής σχετιζόμενα με την παιδεία έδειξαν να διαφωνούν μεταξύ τους στις απαντήσεις τους για την υπαιτιότητα όλων των εξεταζόμενων παραγόντων, όπως αυτό του χαμηλού μορφωτικού επιπέδου, της υπευθυνότητας και του ήθους των πολιτών. Αναφορικά με την επίδραση των παραγόντων σχετιζόμενων με την πολυπλοκότητα της νομοθεσίας, οι απαντήσεις των δυο πληθυσμιακών ομάδων φανέρωσαν διαφοροποίηση μόνο αναφορικά με το επίπεδο υπαιτιότητας του χαμηλού επιπέδου πληροφόρησης και της άγνοιας των πολιτών.

Επιπλέον, αναφορικά με την ατιμωρησία και την αποφυγή επιβολής κυρώσεων, οι απαντήσεις μεταξύ των δυο πληθυσμιακών ομάδων φανέρωσαν σημαντική διαφοροποίηση αναφορικά με την υπαιτιότητα περί της πεποίθησης για παραγραφή παραβάσεων ή επιβολή ελαφριών ποινών, όπως επίσης και για την υπαιτιότητα περί της πεποίθησης για την πιθανή αποφυγή κυρώσεων. Τέλος, σχετικά με την φορολογική νομοθεσία οι δυο πληθυσμοί διαφώνησαν στις απαντήσεις του σχετικά μόνο με την επίδραση της επιβολής πρόσθετων φόρων διαφοροποιώντας τις απαντήσεις τους μεταξύ τους.

Test Statistics ^a			
	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στο μορφωτικό επίπεδο των φορολογουμένων	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στη συνείδηση των πολιτών	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην υπευθυνότητα και στο ήθος των φορολογούμενων
Mann-Whitney U	155,000	127,500	147,000
Wilcoxon W	345,000	317,500	337,000
Z	-2,260	-3,130	-2,412
Asymp. Sig. (2-tailed)	,024	,002	,016
a. Grouping Variable: Επίπεδο Εκπαίδευσης			

Πίνακας 22 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την παιδεία (αποφ. Γυμν.-Λυκείου και ΑΕΙ)

Test Statistics ^a			
	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στις συχνές αλλαγές της ισχύουσας νομοθεσίας	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στο χαμηλό επίπεδο πληροφόρησης, άγνοια πολιτών σχετικά με τη νομοθεσία	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στη γραφειοκρατία
Mann-Whitney U	189,000	140,500	185,500
Wilcoxon W	540,000	491,500	536,500
Z	-1,421	-2,621	-1,484
Asymp. Sig. (2-tailed)	,155	,009	,138
a. Grouping Variable: Επίπεδο Εκπαίδευσης			

Πίνακας 23 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την πολυπλοκότητα της νομοθεσίας (αποφ. Γυμν.-Λυκείου και ΑΕΙ)

Test Statistics ^a			
	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην ενδεχόμενη παραγραφή των παραβάσεων ή στην επιβολή ελαφριών ποινών	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην εξαγορά ή/και στον χρηματισμό στελεχών του Δημοσίου	Η συχνότητα εμφάνισης οφείλεται στην πεποίθηση σχετικά με τη δυνατότητα αποφυγής επιβολής κυρώσεων
Mann-Whitney U	153,000	214,000	120,000
Wilcoxon W	343,000	565,000	310,000
Z	-2,318	-,782	-3,065
Asymp. Sig. (2-tailed)	,020	,434	,002
a. Grouping Variable: Επίπεδο Εκπαίδευσης			

Πίνακας 24 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την μη-τήρηση νόμων (αποφ. Γυμν.-Λυκείου και ΑΕΙ)

Test Statistics ^a			
	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην πεποίθηση των πολιτών περί επιβολής άδικης φορολογικής κλίμακας	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην επιβολή πρόσθετων φόρων	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται σε υψηλούς φορολογικούς συντελεστές
Mann-Whitney U	148,500	166,000	193,500
Wilcoxon W	499,500	517,000	544,500
Z	-2,517	-2,057	-1,474
Asymp. Sig. (2-tailed)	,012	,040	,140
a. Grouping Variable: Επίπεδο Εκπαίδευσης			

Πίνακας 25 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την υπερβολική φορολόγηση (αποφ. Γυμν.-Λυκείου και ΑΕΙ)

3.3.2.3 Σύγκριση απαντήσεων μεταξύ αποφοίτων Γυμνασίου-Λυκείου και κάτοχοι Μεταπτυχιακού ή Διδακτορικού διπλώματος

Οι στατιστικοί έλεγχοι που πραγματοποιήθηκαν αφορούσαν τον έλεγχο επίδρασης του μορφωτικού επιπέδου μεταξύ των αποφοίτων Γυμνασίου-Λυκείου και των αποφοίτων Μεταπτυχιακού ή Διδακτορικού διπλώματος σχετικά με την διαμόρφωση άποψης περί του επιπέδου σημαντικότητας των εξεταζόμενων αιτιών φοροδιαφυγής-φοροαποφυγής. Πιο συγκεκριμένα, για κάθε ερώτηση του ερωτηματολογίου έγινε έλεγχος αληθείας των υποθέσεων περί επίδρασης του μορφωτικού επιπέδου μεταξύ των δυο πληθυσμιακών ομάδων και περί μη επίδρασής του. Τα στατιστικά τεστ ήταν μη παραμετρικοί έλεγχοι κατά Mann-Whitney και κατά Wilcoxon από τα οποία προέκυψαν οι αντίστοιχες μεταβλητές U και W αποδίδοντας την απόσταση των διαμέσων των απαντήσεων των δυο πληθυσμιακών ομάδων σε κάθε ερώτηση. Επιπλέον, η στατιστική ανάλυση καταδείκνυε το επίπεδο σημαντικότητας της ελεγχόμενης υπόθεσης – significance level (sig.), το οποίο όταν προκύπτει μικρότερο από το οριακό επίπεδο η ελεγχόμενη υπόθεση απορριπτόταν, ενώ σε αντίθετη περίπτωση διατηρούταν ως αληθής.

Οι πληθυσμιακές ομάδες των αποφοίτων Γυμνασίου-Λυκείου και των κατόχων Μεταπτυχιακού ή Διδακτορικού διπλώματος, αναφορικά με τα αίτια φοροδιαφυγής-φοροαποφυγής σχετιζόμενα με την παιδεία οι δυο πληθυσμιακές ομάδες εμφάνισαν διαφοροποιήσεις στις απαντήσεις τους μόνο σχετικά με το επίπεδο υπαιτιότητας του χαμηλού μορφωτικού επιπέδου. Αναφορικά με τα εξεταζόμενα αίτια σχετιζόμενα με την πολυπλοκότητα της νομοθεσίας και την πεποίθηση περί αποφυγής κυρώσεων, οι δυο πληθυσμιακές ομάδες εμφάνισαν πλήρη ταύτιση στην εκτίμηση της υπαιτιότητας των εξεταζόμενων παραγόντων, όπως επίσης αναφορικά και με τα αίτια σχετιζόμενα με την φορολογική νομοθεσία.

Test Statistics ^a			
	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στο μορφωτικό επίπεδο των φορολογουμένων	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στη συνείδηση των πολιτών	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην υπευθυνότητα και στο ήθος των φορολογουμένων
Mann-Whitney U	18,000	37,000	49,500
Wilcoxon W	208,000	227,000	239,500
Z	-3,259	-2,274	-1,504
Asymp. Sig. (2-tailed)	,001	,023	,133
Exact Sig. [2*(1-tailed Sig.)]	,001 ^b	,039 ^b	,163 ^b
a. Grouping Variable: Επίπεδο Εκπαίδευσης			
b. Not corrected for ties.			

Πίνακας 26 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την παιδεία (αποφ. Γυμν.-Λυκείου και αποφ. ΜΤΠΧ/Διδ.)

Test Statistics ^a			
	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στις συχνές αλλαγές της ισχύουσας νομοθεσίας	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στο χαμηλό επίπεδο πληροφόρησης, άγνοια πολιτών σχετικά με τη νομοθεσία	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στη γραφειοκρατία
Mann-Whitney U	56,500	61,000	73,500
Wilcoxon W	92,500	97,000	109,500
Z	-1,112	-,863	-,139
Asymp. Sig. (2-tailed)	,266	,388	,889
Exact Sig. [2*(1-tailed Sig.)]	,307 ^b	,449 ^b	,897 ^b
a. Grouping Variable: Επίπεδο Εκπαίδευσης			
b. Not corrected for ties.			

Πίνακας 27 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την πολυπλοκότητα της νομοθεσίας (αποφ. Γυμν.-Λυκείου και αποφ. ΜΤΠΧ/Διδ.)

Test Statistics ^a			
	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην ενδεχόμενη παραγραφή των παραβιάσεων ή στην επιβολή ελαφριών ποινών	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην εξαγορά ή/και στον χρηματισμό στελεχών του Δημοσίου	Η συχνότητα εμφάνισης οφείλεται στην πεποίθηση σχετικά με τη δυνατότητα αποφυγής επιβολής κυρώσεων
Mann-Whitney U	67,500	60,000	50,500
Wilcoxon W	257,500	96,000	240,500
Z	-,469	-,925	-1,427
Asymp. Sig. (2-tailed)	,639	,355	,154
Exact Sig. [2*(1-tailed Sig.)]	,658 ^b	,418 ^b	,180 ^b
a. Grouping Variable: Επίπεδο Εκπαίδευσης			
b. Not corrected for ties.			

Πίνακας 28 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την μη-τήρηση νόμων (αποφ. Γυμν.-Λυκείου και αποφ. ΜΤΠΧ/Διδ)

Test Statistics ^a			
	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην πεποίθηση των πολιτών περί επιβολής άδικης φορολογικής κλίμακας	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην επιβολή πρόσθετων φόρων	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται σε υψηλούς φορολογικούς συντελεστές
Mann-Whitney U	73,500	60,000	42,000
Wilcoxon W	109,500	96,000	78,000
Z	-,148	-,962	-1,969
Asymp. Sig. (2-tailed)	,882	,336	,049
Exact Sig. [2*(1-tailed Sig.)]	,897 ^b	,418 ^b	,075 ^b
a. Grouping Variable: Επίπεδο Εκπαίδευσης			
b. Not corrected for ties.			

Πίνακας 29 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την υπερβολική φορολόγηση (αποφ. Γυμν.-Λυκείου και αποφ. ΜΤΠΧ/Διδ)

3.3.2.4 Σύγκριση απαντήσεων μεταξύ αποφοίτων ΑΕΙ και αποφοίτων ΤΕΙ

Οι στατιστικοί έλεγχοι που πραγματοποιήθηκαν αφορούσαν τον έλεγχο επίδρασης του μορφωτικού επιπέδου μεταξύ των αποφοίτων ΑΕΙ και των αποφοίτων ΤΕΙ σχετικά με την διαμόρφωση άποψης περί του επιπέδου σημαντικότητας των εξεταζόμενων αιτιών φοροδιαφυγής-φοροαποφυγής. Πιο συγκεκριμένα, για κάθε ερώτηση του ερωτηματολογίου έγινε έλεγχος αληθείας των υποθέσεων περί επίδρασης του μορφωτικού επιπέδου μεταξύ των δυο πληθυσμιακών ομάδων και περί μη επίδρασής του. Τα στατιστικά τεστ ήταν μη παραμετρικοί έλεγχοι κατά Mann-Whitney και κατά Wilcoxon από τα οποία προέκυψαν οι αντίστοιχες μεταβλητές U και W αποδίδοντας την απόσταση των διαμέσων των απαντήσεων των δυο πληθυσμιακών ομάδων σε κάθε ερώτηση. Επιπλέον, η στατιστική ανάλυση καταδείκνυε το επίπεδο σημαντικότητας της ελεγχόμενης υπόθεσης – significance level (sig.), το οποίο όταν προκύπτει μικρότερο από το οριακό επίπεδο η ελεγχόμενη υπόθεση απορριπτόταν, ενώ σε αντίθετη περίπτωση διατηρούταν ως αληθής.

Οι πληθυσμιακές ομάδες των αποφοίτων ΑΕΙ και των αποφοίτων ΤΕΙ, αναφορικά με τα αίτια φοροδιαφυγής-φοροαποφυγής σχετιζόμενα με την παιδεία οι δυο πληθυσμιακές ομάδες εμφάνισαν σημαντικές διαφοροποιήσεις μόνο σχετικά με την υπαιτιότητα της υπευθυνότητας και του ήθους των πολιτών, ενώ ακόμη σχετικά με τους παράγοντες σχετιζόμενους με την ισχύουσα φορολογική νομοθεσία οι απαντήσεις τους διαφοροποιήθηκαν μόνο αναφορικά με την επίδραση της επιβολής πρόσθετων φόρων. Τέλος, οι δυο πληθυσμοί εμφάνισαν σημαντική ταύτιση απόψεων σχετικά με παράγοντες περί της ατιμωρησίας και της πιθανής αποφυγής κυρώσεων, όπως και παράγοντες σχετιζόμενους με την ισχύουσα φορολογική νομοθεσία.

Test Statistics ^a			
	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στο μορφωτικό επίπεδο των φορολογουμένων	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στη συνείδηση των πολιτών	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην υπευθυνότητα και στο ήθος των φορολογούμενων
Mann-Whitney U	317,000	327,000	227,000
Wilcoxon W	695,000	705,000	605,000
Z	-,641	-,501	-,338
Asymp. Sig. (2-tailed)	,521	,616	,019
a. Grouping Variable: Επίπεδο Εκπαίδευσης			

Πίνακας 30 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την παιδεία (αποφ. ΑΕΙ και ΤΕΙ)

Test Statistics ^a			
	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στις συχνές αλλαγές της ισχύουσας νομοθεσίας	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στο χαμηλό επίπεδο πληροφόρησης, άγνοια πολιτών σχετικά με τη νομοθεσία	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στη γραφειοκρατία
Mann-Whitney U	292,500	327,500	319,500
Wilcoxon W	670,500	678,500	670,500
Z	-1,095	-,440	-,594
Asymp. Sig. (2-tailed)	,273	,660	,553
a. Grouping Variable: Επίπεδο Εκπαίδευσης			
Test Statistics ^a			
	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής	Η συχνότητα εμφάνισης οφείλεται στην πεποίθηση

	οφείλεται στην ενδεχόμενη παραγραφή των παραβιάσεων ή στην επιβολή ελαφριών ποινών	οφείλεται στην εξαγορά ή/και στον χρηματισμό στελεχών του Δημοσίου	σχετικά με τη δυνατότητα αποφυγής επιβολής κυρώσεων
Mann-Whitney U	235,000	297,000	304,500
Wilcoxon W	613,000	648,000	682,500
Z	-2,301	-1,001	-,897
Asymp. Sig. (2-tailed)	,021	,317	,369
a. Grouping Variable: Επίπεδο Εκπαίδευσης			

Πίνακας 31 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την πολυπλοκότητα της νομοθεσίας και την μη-τήρηση νόμων (αποφ. ΑΕΙ και ΤΕΙ)

Test Statistics^a			
	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται σε υψηλούς φορολογικούς συντελεστές	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην επιβολή πρόσθετων φόρων	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην πεποίθηση των πολιτών περί επιβολής άδικης φορολογικής κλίμακας
Mann-Whitney U	290,500	269,500	306,500
Wilcoxon W	668,500	620,500	684,500
Z	-1,224	-1,696	-,912
Asymp. Sig. (2-tailed)	,221	,090	,362
a. Grouping Variable: Επίπεδο Εκπαίδευσης			

Πίνακας 32 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την υπερβολική φορολόγηση (αποφ. ΑΕΙ και ΤΕΙ)

3.3.2.5 Σύγκριση απαντήσεων μεταξύ αποφοίτων ΤΕΙ και κατόχων Μεταπτυχιακού ή Διδακτορικού διπλώματος

Οι στατιστικοί έλεγχοι που πραγματοποιήθηκαν αφορούσαν τον έλεγχο επίδρασης του μορφωτικού επιπέδου μεταξύ των αποφοίτων Μεταπτυχιακού ή Διδακτορικού διπλώματος και των αποφοίτων ΤΕΙ σχετικά με την διαμόρφωση άποψης περί του επιπέδου σημαντικότητας των εξεταζόμενων αιτιών φοροδιαφυγής-φοροαποφυγής. Πιο συγκεκριμένα, για κάθε ερώτηση του ερωτηματολογίου έγινε έλεγχος αληθείας των υποθέσεων περί επίδρασης του μορφωτικού επιπέδου μεταξύ των δυο πληθυσμιακών ομάδων και περί μη επίδρασής του. Τα στατιστικά τεστ ήταν μη παραμετρικοί έλεγχοι κατά Mann-Whitney και κατά Wilcoxon από τα οποία προέκυψαν οι αντίστοιχες μεταβλητές U και W αποδίδοντας την απόσταση των διαμέσων των απαντήσεων των δυο πληθυσμιακών ομάδων σε κάθε ερώτηση. Επιπλέον, η στατιστική ανάλυση καταδείκνυε το επίπεδο σημαντικότητας της ελεγχόμενης υπόθεσης – significance level (sig.), το οποίο όταν προκύπτει μικρότερο από το οριακό επίπεδο η ελεγχόμενη υπόθεση απορριπτόταν, ενώ σε αντίθετη περίπτωση διατηρούταν ως αληθής.

Οι πληθυσμιακές ομάδες των αποφοίτων ΤΕΙ και των κατόχων Μεταπτυχιακού ή Διδακτορικού διπλώματος, αναφορικά με τα αίτια φοροδιαφυγής-φοροαποφυγής σχετιζόμενα με την παιδεία οι δυο πληθυσμιακές ομάδες εμφάνισαν σημαντικές διαφοροποιήσεις μόνο σχετικά με την υπαιτιότητα του μορφωτικού επιπέδου, ενώ σχετικά με τους παράγοντες σχετιζόμενους με την ατιμωρησία και την πιθανή αποφυγή κυρώσεων όπως και τους παράγοντες σχετιζόμενους με την πολυπλοκότητα της νομοθεσία οι απαντήσεις των δυο πληθυσμιακών ομάδων αποδείχθηκαν σύμφωνες μεταξύ τους χωρίς σημαντικές διαφορές. Τέλος, οι δυο πληθυσμοί διαφώνησαν στις απαντήσεις τους σχετικά με την υπαιτιότητα της ενδεχόμενης άδικης φορολογικής κλίμακας, ενώ συμφώνησαν για την επίδραση των υπολοίπων εξεταζόμενων παραγόντων σχετιζόμενων με την ισχύουσα φορολογική νομοθεσία.

Test Statistics ^a			
	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στο μορφωτικό επίπεδο των φορολογουμένων	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στη συνείδηση των πολιτών	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην υπευθυνότητα και στο ήθος των φορολογουμένων
Mann-Whitney U	42,000	91,500	76,500
Wilcoxon W	420,000	469,500	454,500
Z	-2,742	-,737	-1,362
Asymp. Sig. (2-tailed)	,006	,461	,173
Exact Sig. [2*(1-tailed Sig.)]	,008 ^b	,524 ^b	,221 ^b
a. Grouping Variable: Επίπεδο Εκπαίδευσης			
b. Not corrected for ties.			

Πίνακας 33 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την παιδεία (αποφ. ΜΤΠΧ/Διδ. και ΤΕΙ)

Test Statistics ^a			
	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στις συχνές αλλαγές της ισχύουσας νομοθεσίας	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στο χαμηλό επίπεδο πληροφόρησης, άγνοια πολιτών σχετικά με τη νομοθεσία	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στη γραφειοκρατία
Mann-Whitney U	88,500	95,000	92,500
Wilcoxon W	466,500	473,000	470,500
Z	-,802	-,543	-,646
Asymp. Sig. (2-tailed)	,422	,587	,518
Exact Sig. [2*(1-tailed Sig.)]	,451 ^b	,630 ^b	,550 ^b
a. Grouping Variable: Επίπεδο Εκπαίδευσης			
b. Not corrected for ties.			

Πίνακας 34 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την πολυπλοκότητα της νομοθεσίας (αποφ. ΜΤΠΧ/Διδ. και ΤΕΙ)

Test Statistics ^a			
	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην ενδεχόμενη παραγραφή των παραβιάσεων ή στην επιβολή ελαφρών ποινών	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην εξαγορά ή/και στον χρηματισμό στελεχών του Δημοσίου	Η συχνότητα εμφάνισης οφείλεται στην πεποίθηση σχετικά με τη δυνατότητα αποφυγής επιβολής κυρώσεων
Mann-Whitney U	105,500	83,500	87,000
Wilcoxon W	483,500	119,500	123,000
Z	-,106	-1,068	-,913
Asymp. Sig. (2-tailed)	,916	,286	,361
Exact Sig. [2*(1-tailed Sig.)]	,923 ^b	,343 ^b	,428 ^b
a. Grouping Variable: Επίπεδο Εκπαίδευσης			
b. Not corrected for ties.			

Πίνακας 35 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την μη-τήρηση νόμων (αποφ. ΜΤΠΧ/Διδ. και ΤΕΙ)

Test Statistics ^a			
	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται σε υψηλούς φορολογικούς συντελεστές	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην επιβολή πρόσθετων φόρων	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην πεποίθηση των πολιτών περί επιβολής άδικης φορολογικής κλίμακας
Mann-Whitney U	94,500	99,000	53,000
Wilcoxon W	130,500	135,000	431,000
Z	-,563	-,444	-2,453
Asymp. Sig. (2-tailed)	,573	,657	,014
Exact Sig. [2*(1-tailed Sig.)]	,603 ^b	,743 ^b	,030 ^b
a. Grouping Variable: Επίπεδο Εκπαίδευσης			
b. Not corrected for ties.			

Πίνακας 36 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την υπερβολική φορολόγηση (αποφ. ΜΤΠΧ/Διδ. και ΤΕΙ)

3.3.2.6 Σύγκριση απαντήσεων μεταξύ αποφοίτων ΑΕΙ και κατόχων Μεταπτυχιακού ή Διδακτορικού διπλώματος

Οι στατιστικοί έλεγχοι που πραγματοποιήθηκαν αφορούσαν τον έλεγχο επίδρασης του μορφωτικού επιπέδου μεταξύ των αποφοίτων ΑΕΙ και των αποφοίτων Μεταπτυχιακού ή Διδακτορικού διπλώματος σχετικά με την διαμόρφωση άποψης περί του επιπέδου σημαντικότητας των εξεταζόμενων αιτιών φοροδιαφυγής-φοροαποφυγής. Πιο συγκεκριμένα, για κάθε ερώτηση του ερωτηματολογίου έγινε έλεγχος αληθείας των υποθέσεων περί επίδρασης του μορφωτικού επιπέδου μεταξύ των δυο πληθυσμιακών ομάδων και περί μη επίδρασής του. Τα στατιστικά τεστ ήταν μη παραμετρικοί έλεγχοι κατά Mann-Whitney και κατά Wilcoxon από τα οποία προέκυψαν οι αντίστοιχες μεταβλητές U και W αποδίδοντας την απόσταση των διαμέσων των απαντήσεων των δυο πληθυσμιακών ομάδων σε κάθε ερώτηση. Επιπλέον, η στατιστική ανάλυση καταδείκνυε το επίπεδο σημαντικότητας της ελεγχόμενης υπόθεσης – significance level (sig.), το οποίο όταν προκύπτει μικρότερο από το οριακό επίπεδο η ελεγχόμενη υπόθεση απορριπτόταν, ενώ σε αντίθετη περίπτωση διατηρούταν ως αληθής.

Οι πληθυσμιακές ομάδες των αποφοίτων ΑΕΙ και των κατόχων Μεταπτυχιακού ή Διδακτορικού διπλώματος, αναφορικά με τα αίτια φοροδιαφυγής-φοροαποφυγής σχετιζόμενα με την παιδεία οι δυο πληθυσμιακές ομάδες εμφάνισαν σημαντικές διαφοροποιήσεις μόνο σχετικά με την υπαιτιότητα του μορφωτικού επιπέδου, ενώ σχετικά με τους παράγοντες σχετιζόμενους με την ατιμωρησία και την πιθανή αποφυγή κυρώσεων, την πολυπλοκότητα της νομοθεσίας και την ισχύουσα φορολογική νομοθεσία οι απαντήσεις των δυο πληθυσμιακών ομάδων αποδείχθηκαν σύμφωνες μεταξύ τους χωρίς σημαντικές διαφορές αναφορικά με το επίπεδο υπαιτιότητας των εξεταζόμενων παραγόντων.

Test Statistics ^a			
	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στο μορφωτικό επίπεδο των φορολογουμένων	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στη συνείδηση των πολιτών	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην υπευθυνότητα και στο ήθος των φορολογούμενων
Mann-Whitney U	52,000	94,000	95,500
Wilcoxon W	403,000	445,000	131,500
Z	-2,422	-,463	-,363
Asymp. Sig. (2-tailed)	,015	,644	,717
Exact Sig. [2*(1-tailed Sig.)]	,035 ^b	,705 ^b	,735 ^b
a. Grouping Variable: Επίπεδο Εκπαίδευσης			
b. Not corrected for ties.			

Πίνακας 37 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την παιδεία (αποφ. ΜΤΠΧ/Διδ. και ΑΕΙ)

Test Statistics ^a			
	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στις συχνές αλλαγές της ισχύουσας νομοθεσίας	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στο χαμηλό επίπεδο πληροφόρησης, άγνοια πολιτών σχετικά με τη νομοθεσία	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στη γραφειοκρατεία
Mann-Whitney U	103,000	82,000	79,000
Wilcoxon W	454,000	433,000	430,000
Z	-,043	-,957	-1,067
Asymp. Sig. (2-tailed)	,966	,339	,286
Exact Sig. [2*(1-tailed Sig.)]	,984 ^b	,390 ^b	,327 ^b
a. Grouping Variable: Επίπεδο Εκπαίδευσης			
b. Not corrected for ties.			

Πίνακας 38 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την πολυπλοκότητα της νομοθεσίας (αποφ. ΜΤΠΧ/Διδ. και ΑΕΙ)

Test Statistics ^a			
	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην ενδεχόμενη παραγραφή των παραβιάσεων ή στην επιβολή ελαφριών ποινών	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην εξαγορά ή/και στον χρηματισμό στελεχών του Δημοσίου	Η συχνότητα εμφάνισης οφείλεται στην πεποίθηση σχετικά με τη δυνατότητα αποφυγής επιβολής κυρώσεων
Mann-Whitney U	78,000	97,500	73,500
Wilcoxon W	114,000	133,500	109,500
Z	-1,213	-,272	-1,323
Asymp. Sig. (2-tailed)	,225	,785	,186
Exact Sig. [2*(1-tailed Sig.)]	,307 ^b	,796 ^b	,220 ^b
a. Grouping Variable: Επίπεδο Εκπαίδευσης			
b. Not corrected for ties.			

Πίνακας 39 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την μη-τήρηση νόμων (αποφ. ΜΤΠΧ/Διδ. και ΑΕΙ)

Test Statistics ^a			
	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην πεποίθηση των πολιτών περί επιβολής άδικης φορολογικής κλίμακας	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται σε υψηλούς φορολογικούς συντελεστές	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην εξαγορά ή/και στον χρηματισμό στελεχών του Δημοσίου
Mann-Whitney U	62,000	80,000	97,500
Wilcoxon W	413,000	116,000	133,500
Z	-2,005	-1,061	-,272
Asymp. Sig. (2-tailed)	,045	,289	,785
Exact Sig. [2*(1-tailed Sig.)]	,092 ^b	,347 ^b	,796 ^b
a. Grouping Variable: Επίπεδο Εκπαίδευσης			
b. Not corrected for ties.			

Πίνακας 40 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την υπερβολική φορολόγηση (αποφ. ΜΤΠΧ/Διδ. και ΑΕΙ)

3.3.3 Συσχέτιση αποτελεσμάτων με τον εργασιακό κλάδο

Στην παρούσα υποενότητα, παρουσιάζονται οι σχετικές συγκρίσεις των απαντήσεων και των αντίστοιχων στατιστικών αποτελεσμάτων όπως προέκυψαν από τη στατιστική ανάλυση μέσω στατιστικών ελέγχων μεταξύ των ερωτηθέντων με κριτήριο τον εργασιακό κλάδο στον οποίο ανήκουν. Οι ακόλουθες συγκρίσεις αποσκοπούν στη διερεύνηση της επίδρασης του εργασιακού κλάδου στην διαμόρφωση των απόψεων σχετικά με τα αίτια φοροδιαφυγής-φοροαποφυγής, ενώ τα αναλυτικά αποτελέσματα ανά εργασιακό κλάδο παραθέτονται στο παράρτημα της παρούσας εργασίας υπό την μορφή ιστογραμμάτων συχνοτήτων για κάθε ερώτηση ανά εργασιακό κλάδο.

3.3.3.1 Σύγκριση απαντήσεων μεταξύ επιχειρηματιών και εφοριακών

Οι στατιστικοί έλεγχοι που πραγματοποιήθηκαν αφορούσαν τον έλεγχο επίδρασης του εργασιακού κλάδου μεταξύ των επιχειρηματιών και των εφοριακών υπαλλήλων σχετικά με την διαμόρφωση άποψης περί του επιπέδου σημαντικότητας των εξεταζόμενων αιτιών φοροδιαφυγής-φοροαποφυγής. Πιο συγκεκριμένα, για κάθε ερώτηση του ερωτηματολογίου έγινε έλεγχος αληθείας των υποθέσεων περί επίδρασης του εργασιακού κλάδου μεταξύ των δυο πληθυσμιακών ομάδων και περί μη επίδρασής του. Τα στατιστικά τεστ ήταν μη παραμετρικοί έλεγχοι κατά Mann-Whitney και κατά Wilcoxon από τα οποία προέκυψαν οι αντίστοιχες μεταβλητές U και W αποδίδοντας την απόσταση των διαμέσων των απαντήσεων των δυο πληθυσμιακών ομάδων σε κάθε ερώτηση. Επιπλέον, η στατιστική ανάλυση καταδείκνυε το επίπεδο σημαντικότητας της ελεγχόμενης υπόθεσης – significance level (sig.), το οποίο όταν προκύπτει μικρότερο από το οριακό επίπεδο η ελεγχόμενη υπόθεση απορριπτόταν, ενώ σε αντίθετη περίπτωση διατηρούταν ως αληθής.

Οι εργασιακές πληθυσμιακές ομάδες των επιχειρηματιών και των εφοριακών, αναφορικά με τα αίτια φοροδιαφυγής-φοροαποφυγής σχετιζόμενα με την παιδεία οι δυο πληθυσμιακές ομάδες εμφάνισαν σημαντικές διαφοροποιήσεις σχετικά με την υπαιτιότητα του μορφωτικού επιπέδου και της συνείδησης των πολιτών. Επιπλέον,

σχετικά με τους παράγοντες σχετιζόμενους με την πολυπλοκότητα της νομοθεσίας οι απόψεις των δυο πληθυσμών διαφώνησαν σχετικά με την υπαιτιότητα των συχνών αλλαγών της νομοθεσίας, ενώ αναφορικά με την ατιμωρησία και την πιθανή αποφυγή κυρώσεων σημαντικές διαφοροποιήσεις εμφανίστηκαν ως προς την επίδραση της πεποίθησης των φορολογουμένων σχετικά με την πιθανή αποφυγή κυρώσεων.

Τέλος, οι απαντήσεις των δυο πληθυσμιακών ομάδων εμφάνισαν επίσης διαφοροποιήσεις μεταξύ τους σχετικά με την υπαιτιότητα όλων των εξεταζόμενων παραγόντων σχετικά με την φορολογική νομοθεσία όπως την επίδραση των υψηλών φορολογικών συντελεστών, της επιβολής πρόσθετων φόρων και της άδικης φορολογικής κλίμακας.

Test Statistics ^a			
	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στο μορφωτικό επίπεδο των φορολογουμένων	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στη συνείδηση των πολιτών	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην υπευθυνότητα και στο ήθος των φορολογούμενων
Mann-Whitney U	188,500	223,000	306,000
Wilcoxon W	378,500	413,000	496,000
Z	-3,491	-3,298	-1,662
Asymp. Sig. (2-tailed)	,000	,001	,097
a. Grouping Variable: Εργασιακός Κλάδος			

Πίνακας 41 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την παιδεία (επιχειρηματίες και εφοριακοί υπάλληλοι)

Test Statistics ^a			
	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στις συχνές αλλαγές της ισχύουσας νομοθεσίας	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στο χαμηλό επίπεδο πληροφόρησης, άγνοια πολιτών σχετικά με τη νομοθεσία	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στη γραφειοκρατία
Mann-Whitney U	277,500	293,000	393,000
Wilcoxon W	1223,500	1239,000	1339,000
Z	-2,113	-1,860	-,249
Asymp. Sig. (2-tailed)	,035	,063	,803
a. Grouping Variable: Εργασιακός Κλάδος			

Πίνακας 42 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την πολυπλοκότητα της νομοθεσίας (επιχειρηματίες και εφοριακοί υπάλληλοι)

Test Statistics ^a			
	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην ενδεχόμενη παραγραφή των παραβιάσεων ή στην επιβολή ελαφριών ποινών	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην εξαγορά ή/και στον χρηματισμό στελεχών του Δημοσίου	Η συχνότητα εμφάνισης οφείλεται στην πεποίθηση σχετικά με τη δυνατότητα αποφυγής επιβολής κυρώσεων
Mann-Whitney U	301,500	347,000	203,000
Wilcoxon W	491,500	1293,000	393,000
Z	-1,751	-1,000	-3,341
Asymp. Sig. (2-tailed)	,080	,317	,001
a. Grouping Variable: Εργασιακός Κλάδος			

Πίνακας 43 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την μη-τήρηση νόμων (επιχειρηματίες και εφοριακοί υπάλληλοι)

Test Statistics ^a			
	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην πεποίθηση των πολιτών περί επιβολής άδικης φορολογικής κλίμακας	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην επιβολή πρόσθετων φόρων	Η συχνότητα εμφάνισης οφείλεται στην πεποίθηση σχετικά με τη δυνατότητα αποφυγής επιβολής κυρώσεων
Mann-Whitney U	223,500	282,500	203,000
Wilcoxon W	1169,500	1228,500	393,000
Z	-3,144	-2,158	-3,341
Asymp. Sig. (2-tailed)	,002	,031	,001
a. Grouping Variable: Εργασιακός Κλάδος			

Πίνακας 44 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την υπερβολική φορολόγηση (επιχειρηματίες και εφοριακοί υπάλληλοι)

3.3.3.2 Σύγκριση απαντήσεων μεταξύ επιχειρηματιών και λογιστών

Οι στατιστικοί έλεγχοι που πραγματοποιήθηκαν αφορούσαν τον έλεγχο επίδρασης του εργασιακού κλάδου μεταξύ των επιχειρηματιών και των λογιστών σχετικά με την διαμόρφωση άποψης περί του επιπέδου σημαντικότητας των εξεταζόμενων αιτιών φοροδιαφυγής-φοροαποφυγής. Πιο συγκεκριμένα, για κάθε ερώτηση του ερωτηματολογίου έγινε έλεγχος αληθείας των υποθέσεων περί επίδρασης του εργασιακού κλάδου μεταξύ των δυο πληθυσμιακών ομάδων και περί μη επίδρασής του. Τα στατιστικά τεστ ήταν μη παραμετρικοί έλεγχοι κατά Mann-Whitney και κατά Wilcoxon από τα οποία προέκυψαν οι αντίστοιχες μεταβλητές U και W αποδίδοντας την απόσταση των διαμέσων των απαντήσεων των δυο πληθυσμιακών ομάδων σε κάθε ερώτηση. Επιπλέον, η στατιστική ανάλυση καταδείκνυε το επίπεδο σημαντικότητας της ελεγχόμενης υπόθεσης – significance level (sig.), το οποίο όταν προκύπτει μικρότερο από το οριακό επίπεδο η ελεγχόμενη υπόθεση απορριπτόταν, ενώ σε αντίθετη περίπτωση διατηρούταν ως αληθής.

Οι εργασιακές πληθυσμιακές ομάδες των επιχειρηματιών και των λογιστών, αναφορικά με τα αίτια φοροδιαφυγής-φοροαποφυγής σχετιζόμενα με την παιδεία οι δυο πληθυσμιακές ομάδες εμφάνισαν σημαντικές διαφοροποιήσεις σχετικά με την υπαιτιότητα του μορφωτικού επιπέδου και της συνείδησης των πολιτών. Επιπλέον, σχετικά με τους παράγοντες σχετιζόμενους με την πολυπλοκότητα της νομοθεσίας οι απόψεις των δυο πληθυσμών συμφώνησαν για το επίπεδο υπαιτιότητας όλων των εξεταζόμενων παραγόντων, ενώ αναφορικά με την ατιμωρησία και την πιθανή αποφυγή κυρώσεων σημαντικές διαφοροποιήσεις εμφανίστηκαν ως προς την επίδραση της πεποίθησης των φορολογουμένων σχετικά με την πιθανή αποφυγή κυρώσεων.

Τέλος, οι απαντήσεις των δυο πληθυσμιακών ομάδων εμφάνισαν ικανοποιητική συμφωνία μεταξύ τους σχετικά με την υπαιτιότητα όλων των εξεταζόμενων παραγόντων σχετικά με την φορολογική νομοθεσία όπως την επίδραση των υψηλών φορολογικών συντελεστών, της επιβολής πρόσθετων φόρων και της άδικης φορολογικής κλίμακας.

Test Statistics ^a			
	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στο μορφωτικό επίπεδο των φορολογουμένων	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στη συνείδηση των πολιτών	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην υπευθυνότητα και στο ήθος των φορολογουμένων
Mann-Whitney U	71,000	87,000	148,000
Wilcoxon W	261,000	277,000	338,000
Z	-3,214	-2,791	-,746
Asymp. Sig. (2-tailed)	,001	,005	,456
Exact Sig. [2*(1-tailed Sig.)]	,002 ^b	,010 ^b	,499 ^b
a. Grouping Variable: Εργασιακός Κλάδος			
b. Not corrected for ties.			

Πίνακας 45 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την παιδεία (επιχειρηματίες και λογιστές)

Test Statistics ^a			
	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στις συχνές αλλαγές της ισχύουσας νομοθεσίας	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στο χαμηλό επίπεδο πληροφόρησης, άγνοια πολιτών σχετικά με τη νομοθεσία	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στη γραφειοκρατεία
Mann-Whitney U	131,000	133,500	168,500
Wilcoxon W	302,000	304,500	358,500
Z	-1,285	-1,218	-,080
Asymp. Sig. (2-tailed)	,199	,223	,937
Exact Sig. [2*(1-tailed Sig.)]	,233 ^b	,258 ^b	,940 ^b
a. Grouping Variable: Εργασιακός Κλάδος			
b. Not corrected for ties.			

Πίνακας 46 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την πολυπλοκότητα της νομοθεσίας (επιχειρηματίες και λογιστές)

Test Statistics ^a			
	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην ενδεχόμενη παραγραφή των παραβιάσεων ή στην επιβολή ελαφριών ποινών	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην εξαγορά ή/και στον χρηματισμό στελεχών του Δημοσίου	Η συχνότητα εμφάνισης οφείλεται στην πεποιθηση σχετικά με τη δυνατότητα αποφυγής επιβολής κυρώσεων
Mann-Whitney U	122,000	151,000	65,000
Wilcoxon W	312,000	322,000	255,000
Z	-1,554	-,634	-3,387
Asymp. Sig. (2-tailed)	,120	,526	,001
Exact Sig. [2*(1-tailed Sig.)]	,142 ^b	,558 ^b	,001 ^b
a. Grouping Variable: Εργασιακός Κλάδος			
b. Not corrected for ties.			

Πίνακας 47 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την μη-τήρηση νόμων (επιχειρηματίες και λογιστές)

Test Statistics ^a			
	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην πεποίθηση των πολιτών περί επιβολής άδικης φορολογικής κλίμακας	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην επιβολή πρόσθετων φόρων	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται σε υψηλούς φορολογικούς συντελεστές
Mann-Whitney U	107,500	129,500	120,000
Wilcoxon W	278,500	300,500	291,000
Z	-2,104	-1,487	-1,700
Asymp. Sig. (2-tailed)	,035	,137	,089
Exact Sig. [2*(1-tailed Sig.)]	,053 ^b	,210 ^b	,126 ^b
a. Grouping Variable: Εργασιακός Κλάδος			
b. Not corrected for ties.			

Πίνακας 48 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την υπερβολική φορολόγηση (επιχειρηματίες και λογιστές)

3.3.3.3 Σύγκριση απαντήσεων μεταξύ εφοριακών και λογιστών

Οι στατιστικοί έλεγχοι που πραγματοποιήθηκαν αφορούσαν τον έλεγχο επίδρασης του εργασιακού κλάδου μεταξύ των λογιστών και των εφοριακών υπαλλήλων σχετικά με την διαμόρφωση άποψης περί του επιπέδου σημαντικότητας των εξεταζόμενων αιτιών φοροδιαφυγής-φοροαποφυγής. Πιο συγκεκριμένα, για κάθε ερώτηση του ερωτηματολογίου έγινε έλεγχος αληθείας των υποθέσεων περί επίδρασης του εργασιακού κλάδου μεταξύ των δυο πληθυσμιακών ομάδων και περί μη επίδρασής του. Τα στατιστικά τεστ ήταν μη παραμετρικοί έλεγχοι κατά Mann-Whitney και κατά Wilcoxon από τα οποία προέκυψαν οι αντίστοιχες μεταβλητές U και W αποδίδοντας την απόσταση των διαμέσων των απαντήσεων των δυο πληθυσμιακών ομάδων σε κάθε ερώτηση. Επιπλέον, η στατιστική ανάλυση καταδείκνυε το επίπεδο σημαντικότητας της ελεγχόμενης υπόθεσης – significance level (sig.), το οποίο όταν προκύπτει

μικρότερο από το οριακό επίπεδο η ελεγχόμενη υπόθεση απορριπτόταν, ενώ σε αντίθετη περίπτωση διατηρούταν ως αληθής.

Οι εργασιακές πληθυσμιακές ομάδες των επιχειρηματιών και των λογιστών, αναφορικά με τα αίτια φοροδιαφυγής-φοροαποφυγής σχετιζόμενα με την παιδεία, την πολυπλοκότητα της νομοθεσίας, της πεποίθησης των πολιτών περί αποφυγής κυρώσεων και την φορολογική νομοθεσία, οι δυο πληθυσμιακές ομάδες εμφάνισαν ικανοποιητική συμφωνία μεταξύ των απαντήσεων τους για όλους τους εξεταζόμενους παράγοντες, συμπεραίνοντας πως οι απαντήσεις τους δεν παρουσιάζουν σε κάποιο παράγοντα σημαντικές διαφοροποιήσεις.

Test Statistics ^a			
	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στο μορφωτικό επίπεδο των φορολογουμένων	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στη συνείδηση των πολιτών	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην υπευθυνότητα και στο ήθος των φορολογούμενων
Mann-Whitney U	379,000	351,000	336,000
Wilcoxon W	1325,000	1297,000	507,000
Z	-,136	-,656	-,858
Asymp. Sig. (2-tailed)	,891	,512	,391
a. Grouping Variable: Εργασιακός Κλάδος			

Πίνακας 49 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την παιδεία (εφοριακοί υπάλληλοι και λογιστές)

Test Statistics ^a			
	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στις συχνές αλλαγές της ισχύουσας νομοθεσίας	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στο χαμηλό επίπεδο πληροφόρησης, άγνοια πολιτών σχετικά με τη νομοθεσία	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στη γραφειοκρατεία
Mann-Whitney U	362,000	353,000	364,500
Wilcoxon W	1308,000	1299,000	1310,500
Z	-,418	-,567	-,378
Asymp. Sig. (2-tailed)	,676	,570	,706
a. Grouping Variable: Εργασιακός Κλάδος			

Πίνακας 50 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την πολυπλοκότητα της νομοθεσίας (εφοριακοί υπάλληλοι και λογιστές)

Test Statistics ^a			
	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην ενδεχόμενη παραγραφή των παραβιάσεων ή στην επιβολή ελαφριών ποινών	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην εξαγορά ή/και στον χρηματισμό στελεχών του Δημοσίου	Η συχνότητα εμφάνισης οφείλεται στην πεποίθηση σχετικά με τη δυνατότητα αποφυγής επιβολής κυρώσεων
Mann-Whitney U	378,500	366,500	304,500
Wilcoxon W	1324,500	1312,500	1250,500
Z	-,149	-,340	-1,424
Asymp. Sig. (2-tailed)	,881	,734	,155
a. Grouping Variable: Εργασιακός Κλάδος			

Πίνακας 51 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την μη-τήρηση νόμων (εφοριακοί υπάλληλοι και λογιστές)

Test Statistics ^a			
	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται σε υψηλούς φορολογικούς συντελεστές	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην επιβολή πρόσθετων φόρων	Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην πεποίθηση των πολιτών περί επιβολής άδικης φορολογικής κλίμακας
Mann-Whitney U	313,500	356,500	353,000
Wilcoxon W	484,500	1302,500	1299,000
Z	-1,297	-,571	-,628
Asymp. Sig. (2-tailed)	,195	,568	,530
a. Grouping Variable: Εργασιακός Κλάδος			

Πίνακας 52 Στατιστικός έλεγχος επίδρασης εκπαιδευτικού επιπέδου με τα αίτια αναφορικά με την υπερβολική φορολόγηση (εφοριακοί υπάλληλοι και λογιστές)

4. Σύνοψη – Συμπεράσματα

4.1 Σύνοψη

Στη παρούσα διπλωματική εργασία διερευνήθηκαν τα αίτια που συμβάλλουν στην εμφάνιση φαινομένων φοροδιαφυγής-φοροαποφυγής διεξάγοντας στατιστική μελέτη και έλεγχο του επιπέδου υπαιτιότητας των εξεταζόμενων παραγόντων. Για το σκοπό αυτό συντάχθηκε κατάλληλα δομημένο ερωτηματολόγιο το οποίο απευθύνθηκε σε δείγμα 80 ερωτηθέντων. Το δείγμα απάρτιζαν επιχειρηματίες του κλάδου, εφοριακοί υπάλληλοι και λογιστές, ενώ ακόμη στην συλλογή των δημογραφικών στοιχείων συγκαταλέχθηκε το φύλο, η ηλικία, τα έτη υπηρεσίας και το επίπεδο εκπαίδευσης.

Τα αίτια που εξετάστηκαν διαχωρίστηκαν σε ενότητες σχετιζόμενες με την παιδεία, την πολυπλοκότητα της νομοθεσίας, την μη τήρηση νόμων και την υπερβολική φορολόγηση. Αναφορικά με τους εξεταζόμενους παράγοντες ως πιθανά αίτια φοροαποφυγής-φοροδιαφυγής σχετιζόμενα με την παιδεία, μελετήθηκε η

υπαιτιότητα του χαμηλού μορφωτικού επιπέδου, της συνείδησης των πολιτών και του ήθους και της υπευθυνότητας των φορολογουμένων. Σχετικά με την πολυπλοκότητα της νομοθεσίας, εξετάστηκε η επίδραση των συχνών αλλαγών της, του χαμηλού επιπέδου πληροφόρησης και της άγνοιας, και αυτή της γραφειοκρατίας. Ακόμη, τα αίτια σχετικά με την μη τήρηση νόμων περιλάμβαναν τη πιθανή παραγραφή παραβάσεων και την πεποίθηση περί ελαφριών ποινών, την εξαγορά/χρηματισμό στελεγχών του δημοσίου και την πεποίθηση των πολιτών για ενδεχόμενη αποφυγή επιβολής κυρώσεων. Τέλος, αναφορικά με τους παράγοντες σχετιζόμενους με την υπερβολική φορολόγηση, εξετάστηκε το επίπεδο σημαντικότητας της επιβολής πρόσθετων φόρων, των υψηλών φορολογικών συντελεστών και της άδικης φορολογικής κλίμακας.

Κατόπιν της συλλογής των απαντήσεων του ερωτηματολογίου από τους συμμετέχοντες στο στατιστικό δείγμα, πραγματοποιήθηκε στατιστική επεξεργασία τους στο λογισμικό SPSS. Σκοπός της έρευνας αποτέλεσε η στατιστική μελέτη των απαντήσεων και η διεξαγωγή στατιστικών ελέγχων ώστε να διερευνηθεί η επίδραση του φύλου, του μορφωτικού επιπέδου και του εργασιακού κλάδου στην διαμόρφωση άποψης περί του επιπέδου υπαιτιότητας κάθε εξεταζόμενου παράγοντα.

4.2 Συμπεράσματα

Συμπερασματικά κατόπιν της στατιστικής ανάλυσης των απαντήσεων, διαφαίνεται πως το εξεταζόμενο δείγμα στο σύνολό του αποφάνθηκε συμφώνησε για την υπαιτιότητα του χαμηλού μορφωτικού επιπέδου και της συνείδησης των πολιτών ως βασικά αίτια φοροδιαφυγής-φοροαποφυγής σχετιζόμενα με την παιδεία, ενώ αναφορικά με το ήθος και τη συνείδηση των φορολογουμένων η πλειοψηφία είτε συμφώνησε στο επίπεδο σημαντικότητας είτε διατήρησε ουδέτερη γνώμη. Αναφορικά με τους παράγοντες σχετιζόμενους με την πολυπλοκότητα της νομοθεσίας, η πλειοψηφία του δείγματος ανέδειξε ως σημαντικό αίτιο το χαμηλό επίπεδο πληροφόρησης και την άγνοια των πολιτών, ενώ διατήρησε ουδέτερη γνώμη για την υπαιτιότητα των συχνών αλλαγών της νομοθεσίας και της γραφειοκρατίας με την ελαφριά πλειοψηφία του δείγματος ωστόσο να κατατάσσεται σύμφωνη. Σχετικά με τους παράγοντες αναφορικά με την μη τήρηση των νόμων, το δείγμα διατήρησε ουδέτερη στάση για την πεποίθηση περί εξαγοράς/χρηματισμού στελεγχών του

δημοσίου, ενώ ανέδειξε το επίπεδο υπαιτιότητας της πεποίθησης περί παραγραφής παραβάσεων ή επιβολής ελαφριών ποινών και την πεποίθηση για αποφυγή επιβολής κυρώσεων. Τέλος, αναφορικά με τους παράγοντες σχετιζόμενους με την υπερβολική φορολόγηση, οι απαντήσεις του δείγματος συμφώνησαν στην ανάδειξη των υψηλών φορολογικών συντελεστών, της επιβολής πρόσθετων φόρων και της άδικης φορολογικής κλίμακας ως υπαίτιους παράγοντες εμφάνισης φαινομένων φοροδιαφυγής-φοροαποφυγής.

Αναφορικά με την επίδραση του φύλου των ερωτηθέντων, κατόπιν της διεξαγωγής κατάλληλων στατιστικών ελέγχων διαπιστώθηκε πως η επίδραση του φύλου στην εκτίμηση της υπαιτιότητας των εξεταζόμενων παραγόντων δεν παρουσιάστηκε εμφανής, σε αντίθεση με την επίδραση του μορφωτικού επιπέδου και του εργασιακού κλάδου. Πιο συγκεκριμένα, αναφορικά με το επίπεδο υπαιτιότητας παραγόντων σχετιζόμενων με τη παιδεία, εμφανίστηκαν σημαντικές διαφοροποιήσεις αναφορικά με το επίπεδο εκπαίδευσης σχετικά με το επίπεδο υπαιτιότητας του χαμηλού μορφωτικού επιπέδου, ενώ η συνείδηση των πολιτών εμφάνισε διαφοροποιήσεις μεταξύ αποφοίτων Γυμνασίου-Λυκείου και των υπόλοιπων μορφωτικών επιπέδων. Σε αντίθεση, ο βαθμός υπαιτιότητας του ήθους των πολιτών δε συγκέντρωσε σημαντικές διαφοροποιήσεις με εξαίρεση τη σύγκριση αποφοίτων ΑΕΙ-ΤΕΙ και ΤΕΙ-αποφοίτων Γυμνασίου-Λυκείου (απόφοιτοι Γ/Λ).

Πρόσθετα, αναφορικά με την υπαιτιότητα παραγόντων σχετιζόμενων με την πολυπλοκότητα της νομοθεσίας, δεν παρουσιάστηκαν αισθητές διαφοροποιήσεις ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο, με εξαίρεση τις ομάδες Γ/Λ-ΤΕΙ και Γ/Λ-ΑΕΙ σχετικά με τα αίτια των συχνών αλλαγών της νομοθεσίας και του χαμηλού επιπέδου πληροφόρησης και της άγνοιας αντίστοιχα. Επιπλέον, οι παράγοντες μη τήρησης των νόμων ακόμη δεν εμφάνισαν σημαντικές διαφορές στις απαντήσεις των ερωτηθέντων συγκριτικά με το μορφωτικό τους επίπεδο, με εξαίρεση το βαθμό υπαιτιότητας της παραγραφής παραβάσεων ή επιβολής ελαφριών ποινών μεταξύ αποφοίτων Γ/Λ-ΑΕΙ και αποφοίτων ΑΕΙ-ΤΕΙ, όπως και σχετικά με την αποφυγή κυρώσεων για τους πληθυσμούς αποφοίτων Γ/Λ-ΤΕΙ και αποφοίτων Γ/Λ-ΑΕΙ. Τέλος, σχετικά με τους παράγοντες υπερβολικής φορολόγησης, διαφοροποιήσεις εμφανίστηκαν ανάμεσα στις πληθυσμιακές ομάδες του δείγματος αποφοίτων Γ/Λ-ΤΕΙ και αποφοίτων Γ/Λ-ΑΕΙ, με τις πρώτες να διαφοροποιούνται στις απαντήσεις τους σχετικά με την υπαιτιότητα των υψηλών φορολογικών συντελεστών και της άδικης φορολογικής κλίμακας, και την δεύτερη σχετικά με την υπαιτιότητα των υψηλών φορολογικών συντελεστών και της

επιβολής πρόσθετων φόρων. Αξίζει μάλιστα να σημειωθεί πως οι πληθυσμιακές ομάδες αποφοίτων ΑΕΙ, ΤΕΙ και κατόχων Μεταπτυχιακού ή Διδακτορικού διπλώματος δεν εμφάνισαν στην πλειοψηφία τους σημαντικές διαφοροποιήσεις στην ανάδειξη του βαθμού υπαιτιότητας των εξεταζόμενων παραγόντων με ελάχιστες εξαιρέσεις.

Επιπλέον, αναφορικά με την επίδραση του εργασιακού κλάδου των ερωτηθέντων, κατόπιν της διεξαγωγής κατάλληλων στατιστικών ελέγχων διαπιστώθηκε πως οι πληθυσμιακές ομάδες εφοριακών υπαλλήλων και λογιστών εμφάνισαν πλήρη ταύτιση απόψεων στο βαθμό υπαιτιότητας όλων των εξεταζόμενων παραγόντων. Σε αντίθεση, το βαθμός σημαντικότητας στη σύγκριση των πληθυσμιακών ομάδων επιχειρηματιών-εφοριακών υπαλλήλων εμφάνισαν σημαντικές διαφοροποιήσεις αναφορικά με την υπαιτιότητα του χαμηλού μορφωτικού επιπέδου, της συνείδησης των πολιτών, των συχνών αλλαγών της νομοθεσίας, της πεποίθησης προς αποφυγή κυρώσεων, και όλων των εξεταζόμενων παραγόντων σχετιζόμενων με την υπερβολική φορολόγηση. Τέλος, οι πληθυσμιακές ομάδες επιχειρηματιών-λογιστών εμφάνισαν σύμφωνη γνώμη για την υπαιτιότητα παραγόντων σχετιζόμενων με την πολυπλοκότητα της νομοθεσίας και της υπερβολικής φορολόγησης, ενώ σημαντικές διαφοροποιήσεις εμφανίστηκαν σε παράγοντες όπως το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, η συνείδηση των πολιτών και η πεποίθηση περί αποφυγής κυρώσεων.

5. Βιβλιογραφικές Αναφορές

- [1] F. Schneider, C. Williams, “The Shadow Economy”, Johannes Kepler University Linz, Department of Economics, 2013.
- [2] Καλυβιανάκης Κ., « Φορολογικό καθεστώς, παραοικονομία και φοροδια-φυγή στην Ελλάδα», Εκδόσεις Παπαζήση, 1993, Αθήνα σελ. 203-213
- [3] Allingham, Sandmo, “Income Tax Evasion: A Theoretical Analysis”, University of Pennsylvania and the Norwegian School of Economics and Business Administration
- [4] Witte, A., D., Woodbury, D., F., “The Effect of Tax Laws and Tax Administration on Tax Compliance: The Case of the U.S. Individual Income Tax”, National Tax Journal, Journal Article, Vol. 38, No. 1, University of Chicago, March 1985, pp. 1-13
- [5] Alm, J., McKee, M., “Audit Certainty, Audit Productivity and Taxpayer Compliance”, National Tax Journal, Vol. LIX, No.4, 2006
- [6] Turner, J., “Money Laundering Prevention”, 2011
- [7] Schneider, F., Enste, D., “Shadow Economies: Size, Causes, and Consequences”, Journal of Economic Literature, Vol. 38(1), February 2000, pp. 77-114
- Alm, J., Tongler, B., Journal of Business Ethics, 2011
- [8]
- Slemrod, J., “Cheating Ourselves: The Economics of Tax Evasion”, Journal of
- [9] Economic Perspectives, Vol. 21, No. 1, 2007, pp. 25-48

DeBacker, G., S., “Crime and Punishment: An Economic Approach”, Journal of
[10] Political Economics, Vol.76, No. 2, April 1968, pp. 169-217

Apel, H., “Tax Politics in Eastern Europe: Globalization, Regional Integration
[11] and the Democratic Compromise”, University of Michigan, 2011

Johnson, S., R., “The 1998 Act and the Resources Link Between Tax Compliance
and Tax Simplification”, Kansas Law Review, Vol. 51, 2003, pp. 20-52
[12]

6. Παράρτημα Ι

6.1 Ερωτηματολόγιο Έρευνας

Α΄ ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΦΥΛΟ

Άνδρας

Γυναίκα

ΗΛΙΚΙΑ

_____ Ετών

ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Απόφοιτος Γυμνασίου – Λυκείου

Απόφοιτος Τ.Ε.Ι.

Απόφοιτος Α.Ε.Ι

Κάτοχος Μεταπτυχιακού ή Διδακτορικού Τίτλου

ΣΥΝΟΛΙΚΑ ΕΤΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ

_____ Έτη

ΕΡΓΑΣΙΑΚΟΣ ΚΛΑΔΟΣ

Επιχειρηματίας

- Εφοριακός Υπάλληλος
- Λογιστής / Υπάλληλος Λογιστηρίου

Β' ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: ΑΙΤΙΑ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ-ΦΟΡΟΑΠΟΦΥΓΗΣ

Να αποφανθείτε στις ακόλουθες προτάσεις σχετικά με τα αίτια που οδηγούν στην φοροδιαφυγή και στην φοροαποφυγή, συμπληρώνοντας το επίπεδο επιρροής που πιστεύετε πως αποδίδεται στο κάθε ένα από αυτά.

Έλλειψη Παιδείας

- Η συχνότητα εμφάνισης των φαινομένων της φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής οφείλεται στο μορφωτικό επίπεδο των φορολογουμένων.

- Διαφωνώ απόλυτα
- Διαφωνώ
- Δεν συμφωνώ, ούτε διαφωνώ
- Συμφωνώ
- Συμφωνώ απόλυτα

- Η συχνότητα εμφάνισης των φαινομένων της φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής οφείλεται στη συνείδηση των πολιτών.

- Διαφωνώ απόλυτα
- Διαφωνώ
- Δεν συμφωνώ, ούτε διαφωνώ
- Συμφωνώ
- Συμφωνώ απόλυτα

- Η συχνότητα εμφάνισης των φαινομένων της φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής οφείλεται στην υπευθυνότητα και στο ήθος των φορολογουμένων.

- Διαφωνώ απόλυτα
- Διαφωνώ
- Δεν συμφωνώ, ούτε διαφωνώ
- Συμφωνώ
- Συμφωνώ απόλυτα

Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας

- Η συχνότητα εμφάνισης των φαινομένων της φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής οφείλεται στις συχνές αλλαγές της ισχύουσας νομοθεσίας.

- Διαφωνώ απόλυτα
- Διαφωνώ
- Δεν συμφωνώ, ούτε διαφωνώ
- Συμφωνώ
- Συμφωνώ απόλυτα

- Η συχνότητα εμφάνισης των φαινομένων της φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής οφείλεται στο χαμηλό επίπεδο πληροφόρησης και στην άγνοια των πολιτών σχετικά με την ισχύουσα φορολογική νομοθεσία.

- Διαφωνώ απόλυτα
- Διαφωνώ
- Δεν συμφωνώ, ούτε διαφωνώ
- Συμφωνώ
- Συμφωνώ απόλυτα

- Η συχνότητα εμφάνισης των φαινομένων της φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής οφείλεται στη γραφειοκρατία.

Διαφωνώ απόλυτα	☐
Διαφωνώ	☐
Δεν συμφωνώ, ούτε διαφωνώ	☐
Συμφωνώ	☐
Συμφωνώ απόλυτα	☐

Απουσία Επιπτώσεων από τη Μη-Τήρηση των Νόμων

- Η συχνότητα εμφάνισης των φαινομένων της φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής οφείλεται στην ενδεχόμενη παραγραφή των παραβάσεων ή στην επιβολή ελαφριών ποινών.

Διαφωνώ απόλυτα	☐
Διαφωνώ	☐
Δεν συμφωνώ, ούτε διαφωνώ	☐
Συμφωνώ	☐
Συμφωνώ απόλυτα	☐

- Η συχνότητα εμφάνισης των φαινομένων της φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής οφείλεται στην εξαγορά ή/και στον χρηματισμό στελεχών του Δημοσίου.

Διαφωνώ απόλυτα	☐
Διαφωνώ	☐
Δεν συμφωνώ, ούτε διαφωνώ	☐
Συμφωνώ	☐
Συμφωνώ απόλυτα	☐

- Η συχνότητα εμφάνισης των φαινομένων της φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής οφείλεται στην πεποίθηση των φορολογουμένων σχετικά με την δυνατότητα τους να αποφύγουν την επιβολή κυρώσεων.

Διαφωνώ απόλυτα	☐
Διαφωνώ	☐
Δεν συμφωνώ, ούτε διαφωνώ	☐
Συμφωνώ	☐
Συμφωνώ απόλυτα	☐

Υπερβολική Φορολόγηση

- Η συχνότητα εμφάνισης των φαινομένων της φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής οφείλεται σε υψηλούς φορολογικούς συντελεστές.

Διαφωνώ απόλυτα	☐
Διαφωνώ	☐
Δεν συμφωνώ, ούτε διαφωνώ	☐
Συμφωνώ	☐
Συμφωνώ απόλυτα	☐

- Η συχνότητα εμφάνισης των φαινομένων της φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής οφείλεται στην επιβολή πρόσθετων φόρων.

Διαφωνώ απόλυτα	☐
Διαφωνώ	☐
Δεν συμφωνώ, ούτε διαφωνώ	☐
Συμφωνώ	☐
Συμφωνώ απόλυτα	☐

- Η συχνότητα εμφάνισης των φαινομένων της φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής οφείλεται στην πεποίθηση των πολιτών περί επιβολής άδικης φορολογικής κλίμακας.

Διαφωνώ απόλυτα

Διαφωνώ

Δεν συμφωνώ, ούτε διαφωνώ

Συμφωνώ

Συμφωνώ απόλυτα

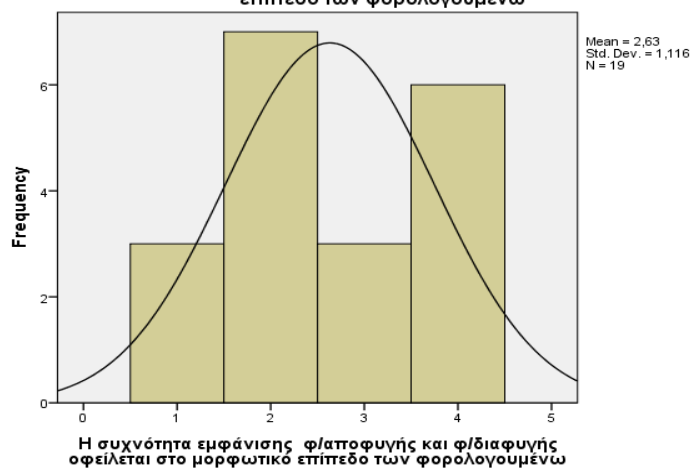
- Ποιοι επιπρόσθετοι καθοριστικοί παράγοντες πιστεύετε πως μπορούν να χαρακτηρισθούν ως σημαντικής επιρροής στην εμφάνιση των φαινομένων της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής;

Ευχαριστούμε για την συμμετοχή σας!

7. Παράρτημα II

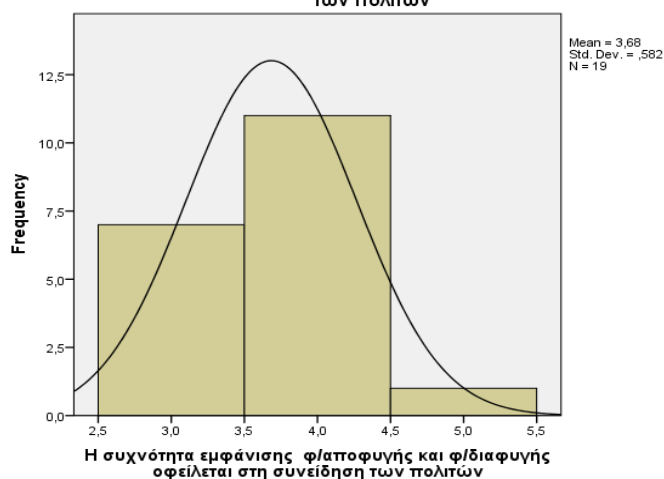
7.1 Απόφοιτοι Γυμνασίου – Λυκείου

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στο μορφωτικό επίπεδο των φορολογουμένων

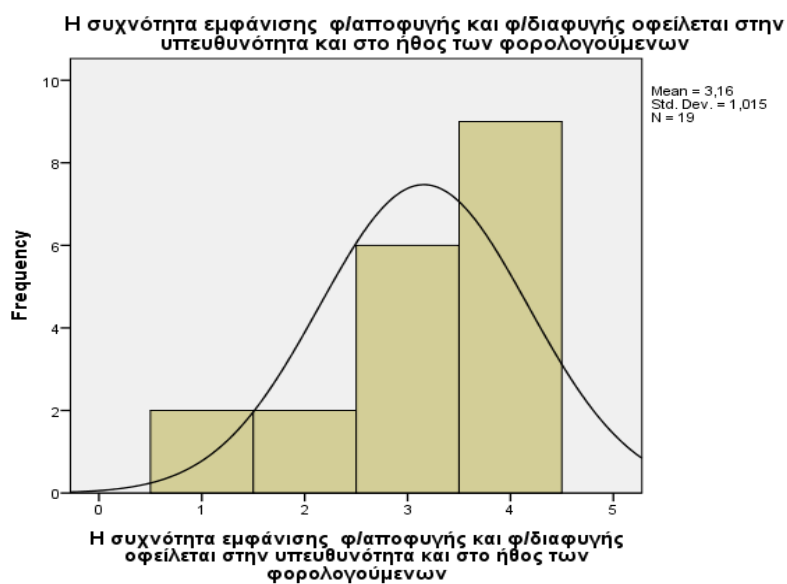

Εικόνα 22 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με το μορφωτικό επίπεδο (αποφ. Γυμν.-Λυκείου)

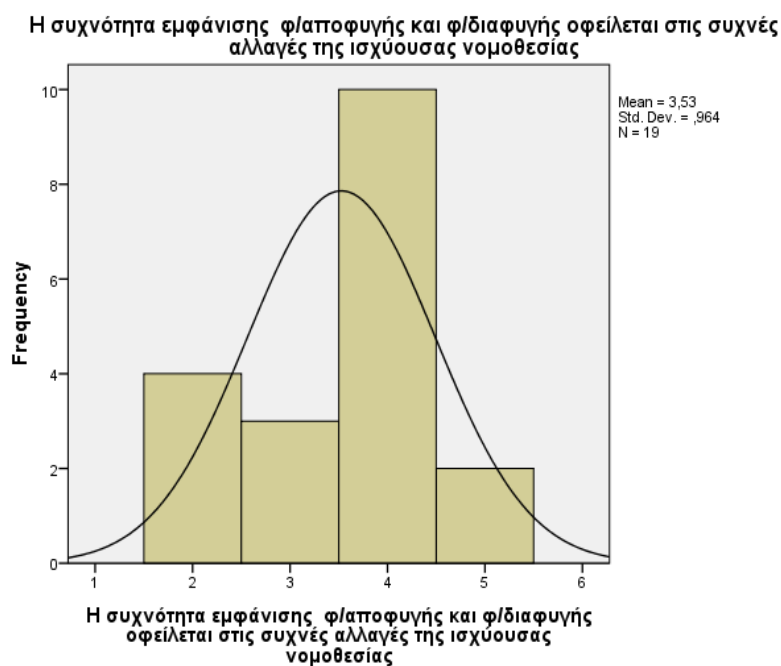
Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στη συνείδηση των πολιτών

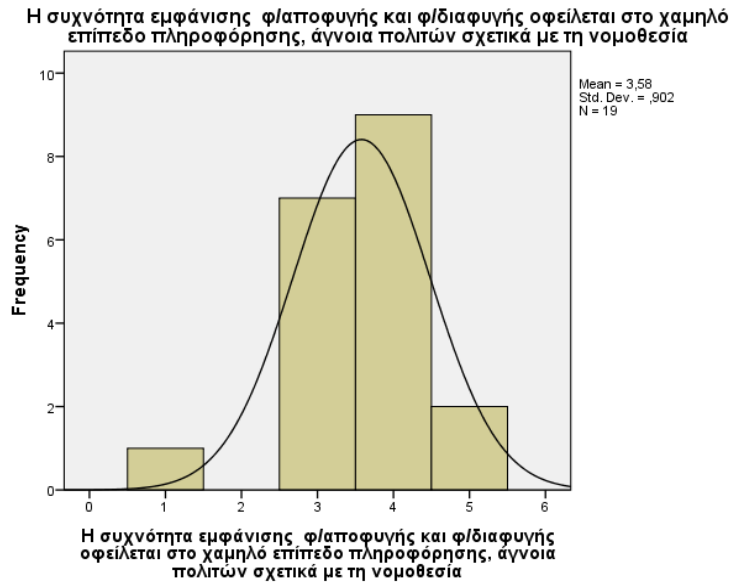
Εικόνα 23 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με τη συνείδηση των πολιτών (αποφ. Γυμν.-Λυκείου)

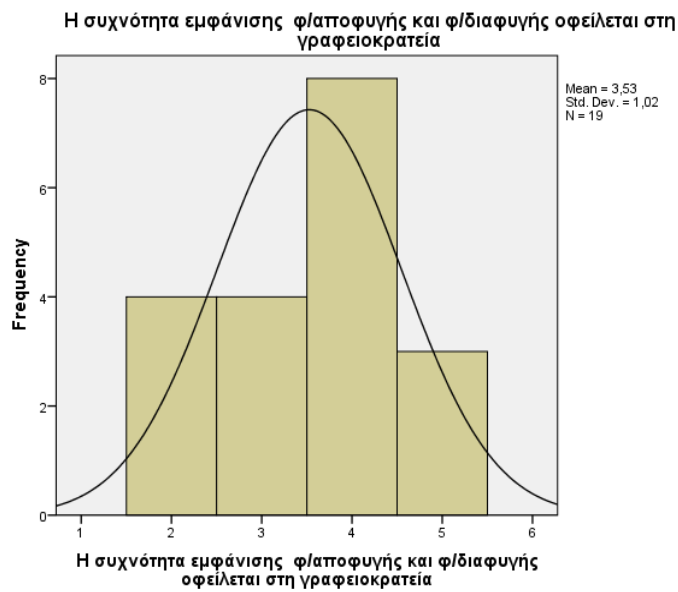
Εικόνα 24 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με το ήθος των φορ/νων (αποφ. Γυμν.-Λυκείου)

Εικόνα 25 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με τις συχνές αλλαγές νομοθεσίας (αποφ. Γυμν.-Λυκείου)

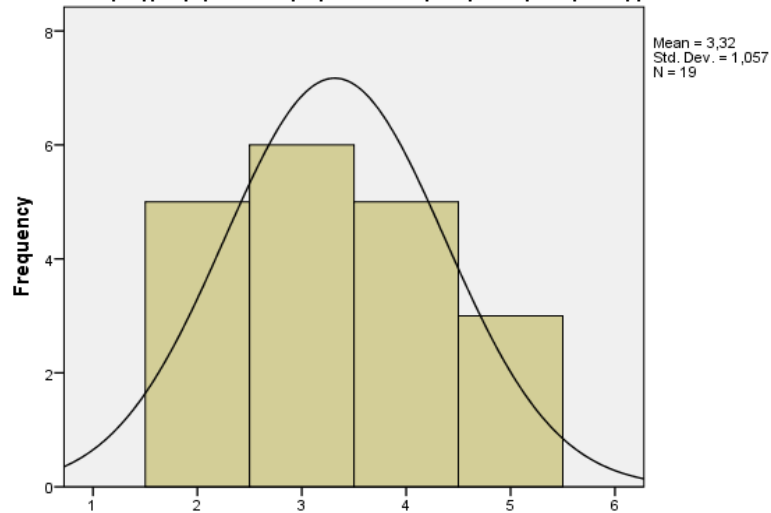

Εικόνα 26 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με το χαμηλό επίπεδο πληροφόρησης και την άγνοια των πολιτών (αποφ. Γυμν.-Λυκείου)

Εικόνα 27 Ιστόγραμμα συχνοτήτων τη γραφειοκρατία (αποφ. Γυμν.-Λυκείου)

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην ενδεχόμενη παραγραφή των παραβάσεων ή στην επιβολή ελαφριών ποινών

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην ενδεχόμενη παραγραφή των παραβάσεων ή στην επιβολή ελαφριών ποινών

Εικόνα 28 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με τη παραγραφή παραβάσεων και την επιβολή ελαφριών ποινών (αποφ. Γυμν.-Λυκείου)

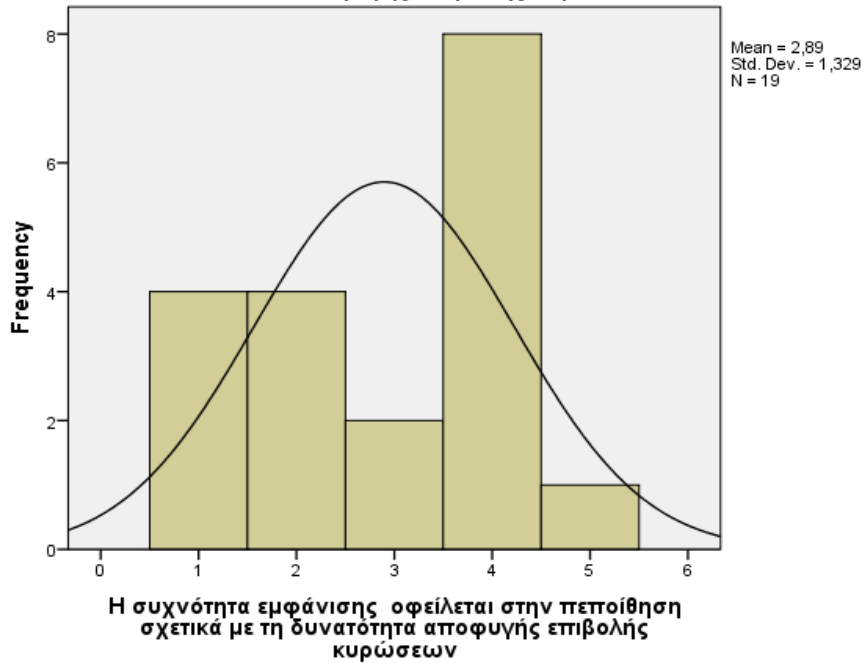
Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην εξαγορά ή/και στον χρηματισμό στελεχών του Δημοσίου

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην εξαγορά ή/και στον χρηματισμό στελεχών του Δημοσίου

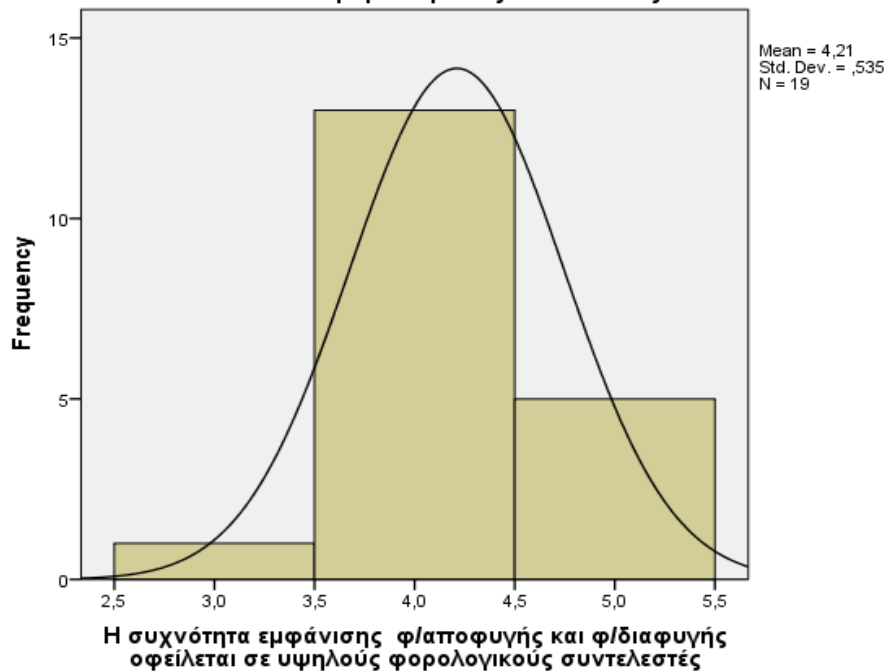
Εικόνα 29 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με το χρηματισμό στελεχών του δημοσίου (αποφ. Γυμν.-Λυκείου)

Η συχνότητα εμφάνισης οφείλεται στην πεποίθηση σχετικά με τη δυνατότητα αποφυγής επιβολής κυρώσεων

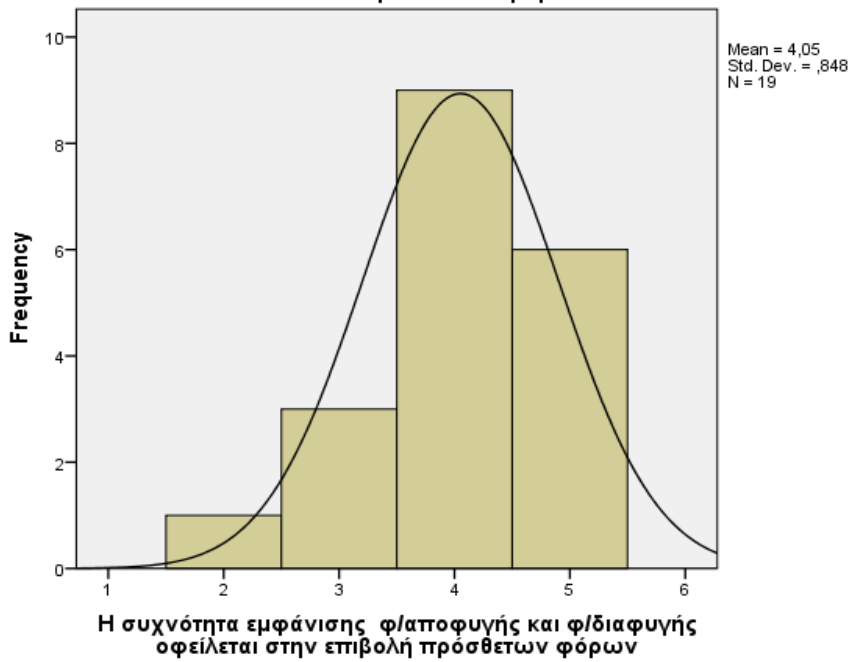
Εικόνα 30 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με την αποφυγή επιβολής κυρώσεων (αποφ. Γυμν.-Λυκείου)

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται σε υψηλούς φορολογικούς συντελεστές

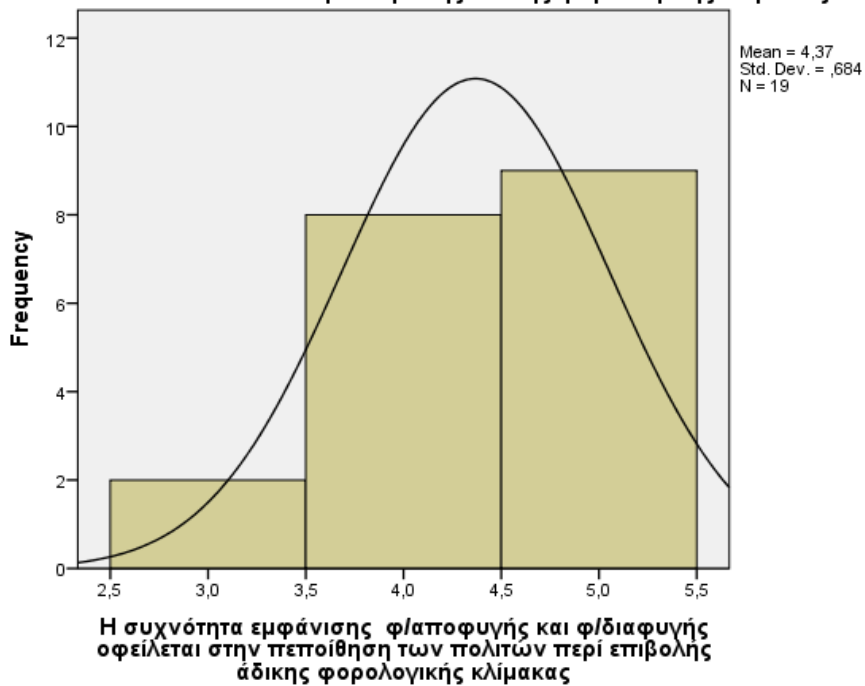
Εικόνα 31 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με τους υψηλούς φορολογικούς συντελεστές (αποφ. Γυμν.-Λυκείου)

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην επιβολή πρόσθετων φόρων

Εικόνα 32 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με την επιβολής πρόσθετων φόρων (αποφ. Γυμν.-Λυκείου)

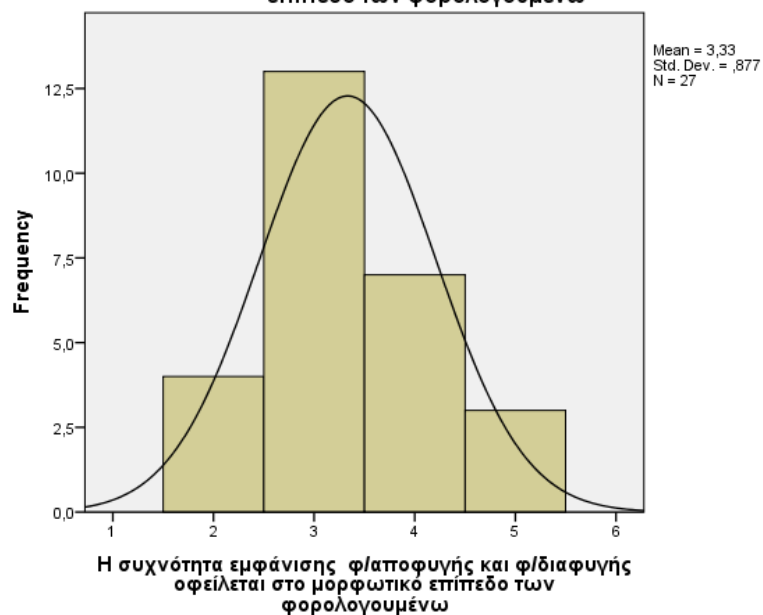
Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην πεποίθηση των πολιτών περί επιβολής άδικης φορολογικής κλίμακας

Εικόνα 33 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με την άδικη φορολογική κλίμακα (αποφ. Γυμν.-Λυκείου)

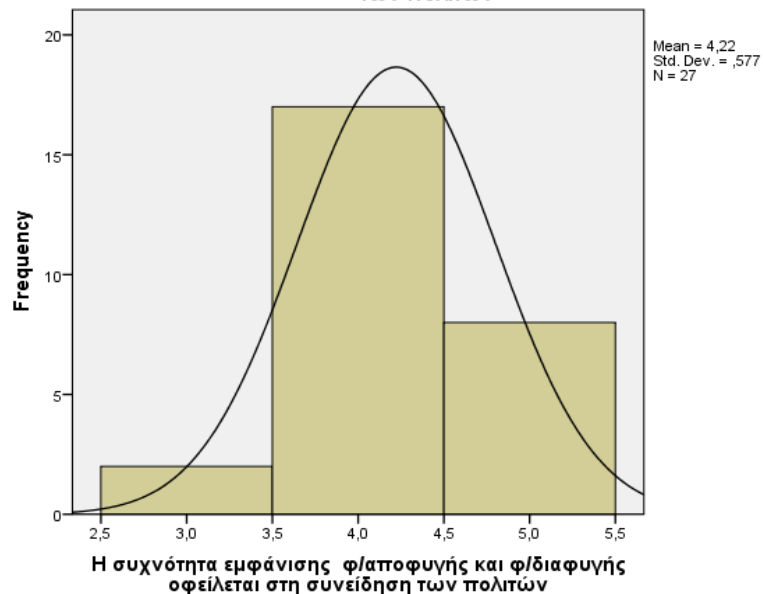
7.2 Απόφοιτοι ΤΕΙ

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στο μορφωτικό επίπεδο των φορολογουμένων

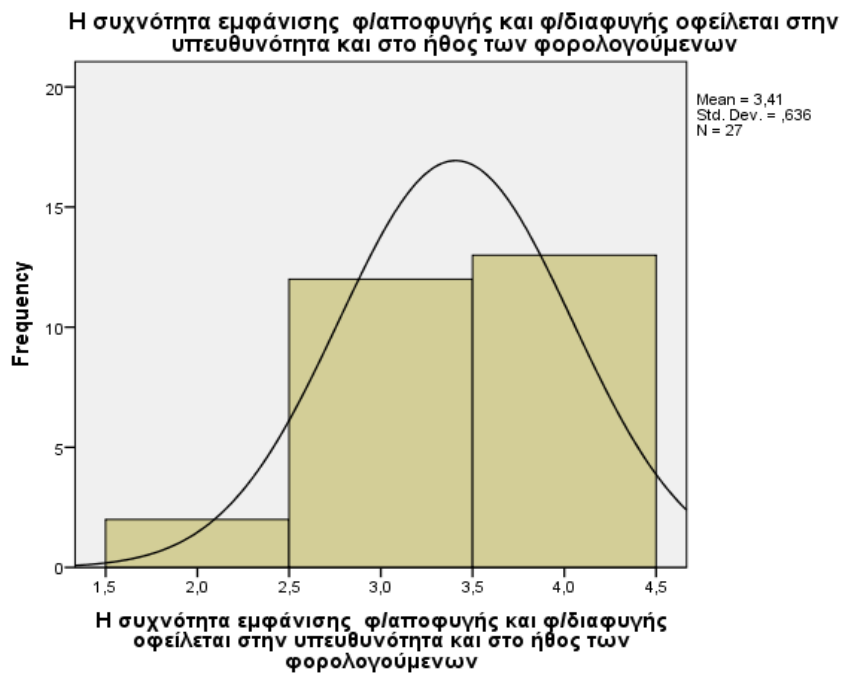
Εικόνα 34 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με το μορφωτικό επίπεδο (αποφ. ΤΕΙ)

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στη συνείδηση των πολιτών

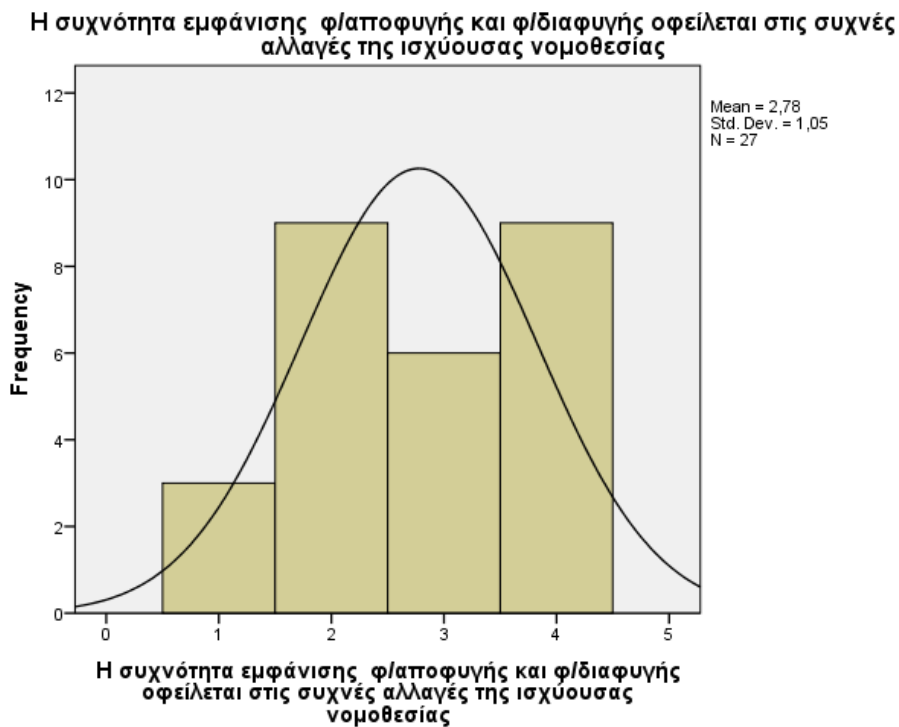

Εικόνα 35 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με τη συνείδηση των πολιτών (αποφ. ΤΕΙ)

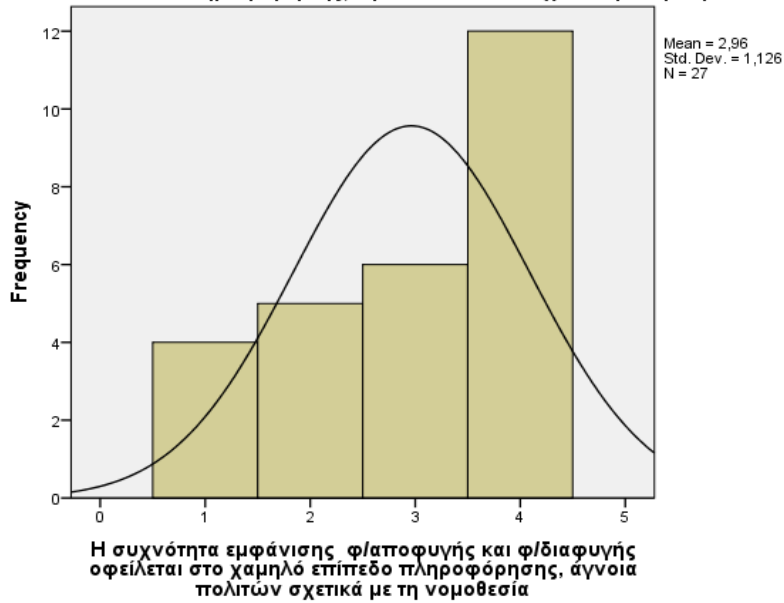

Εικόνα 36 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με το ήθος των φορ/νων (αποφ. ΤΕΙ)

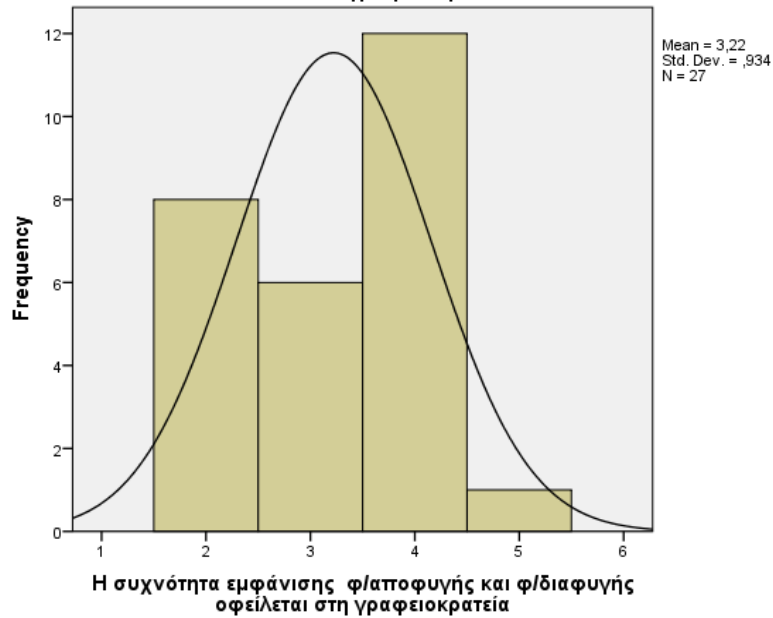
Εικόνα 37 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με τις συχνές αλλαγές νομοθεσίας (αποφ. ΤΕΙ)

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στο χαμηλό επίπεδο πληροφόρησης, άγνοια πολιτών σχετικά με τη νομοθεσία

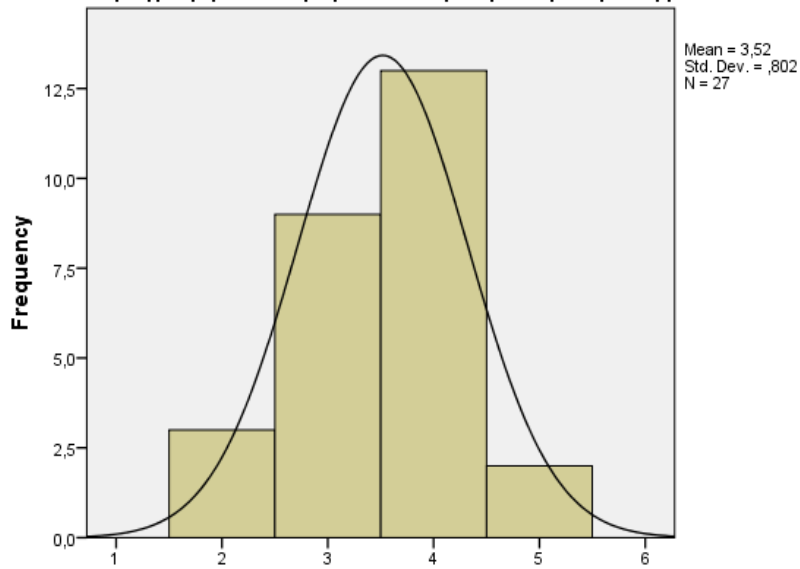
Εικόνα 38 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με το χαμηλό επίπεδο πληροφόρησης και την άγνοια των πολιτών (αποφ. ΤΕΙ)

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στη γραφειοκρατία

Εικόνα 39 Ιστόγραμμα συχνοτήτων τη γραφειοκρατία (αποφ. ΤΕΙ)

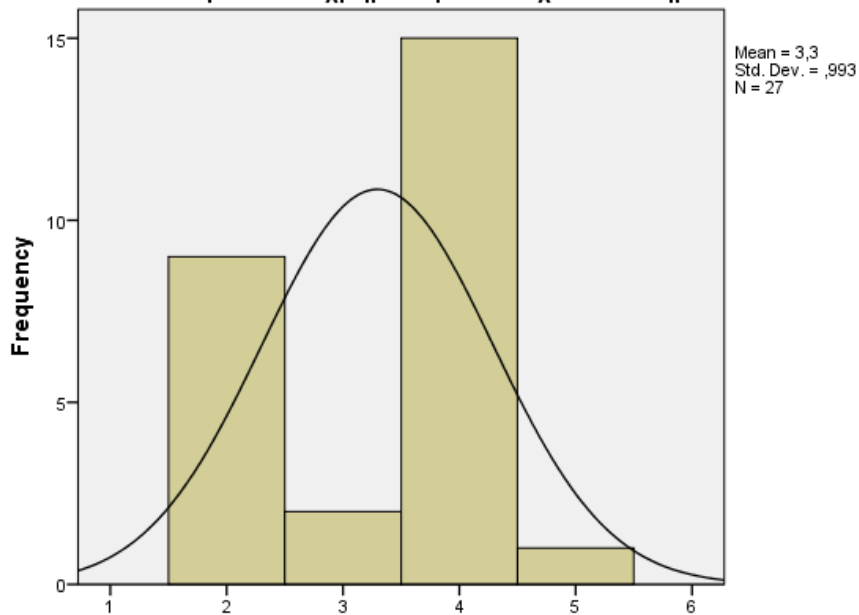
Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην ενδεχόμενη παραγραφή των παραβάσεων ή στην επιβολή ελαφριών ποινών

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην ενδεχόμενη παραγραφή των παραβάσεων ή στην επιβολή ελαφριών ποινών

Εικόνα 40 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με τη παραγραφή παραβάσεων και την επιβολή ελαφριών ποινών (αποφ. ΤΕΙ)

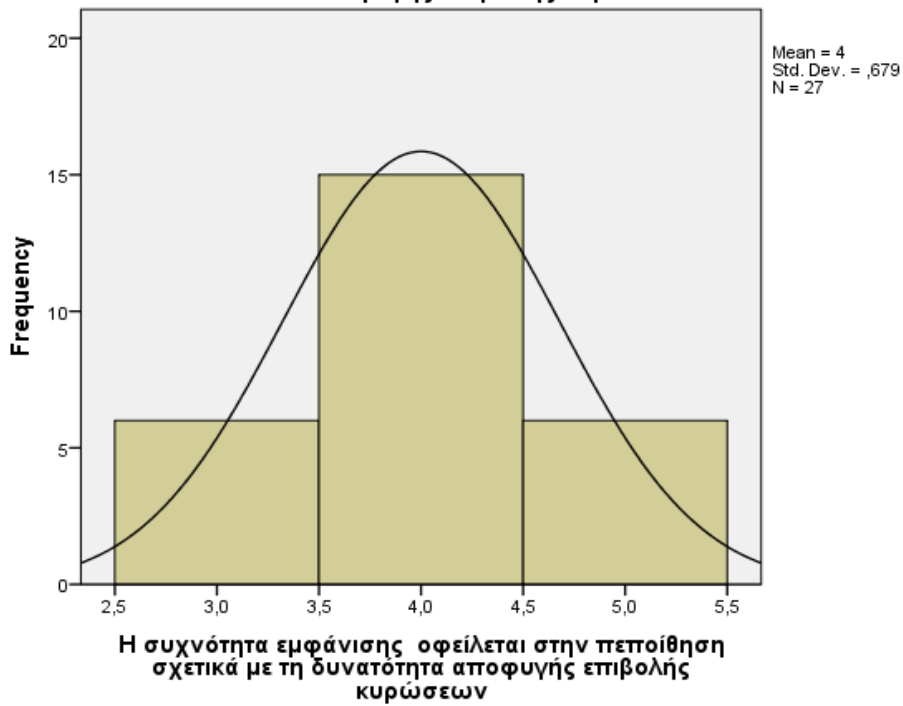
Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην εξαγορά ή/και στον χρηματισμό στελεχών του Δημοσίου

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην εξαγορά ή/και στον χρηματισμό στελεχών του Δημοσίου

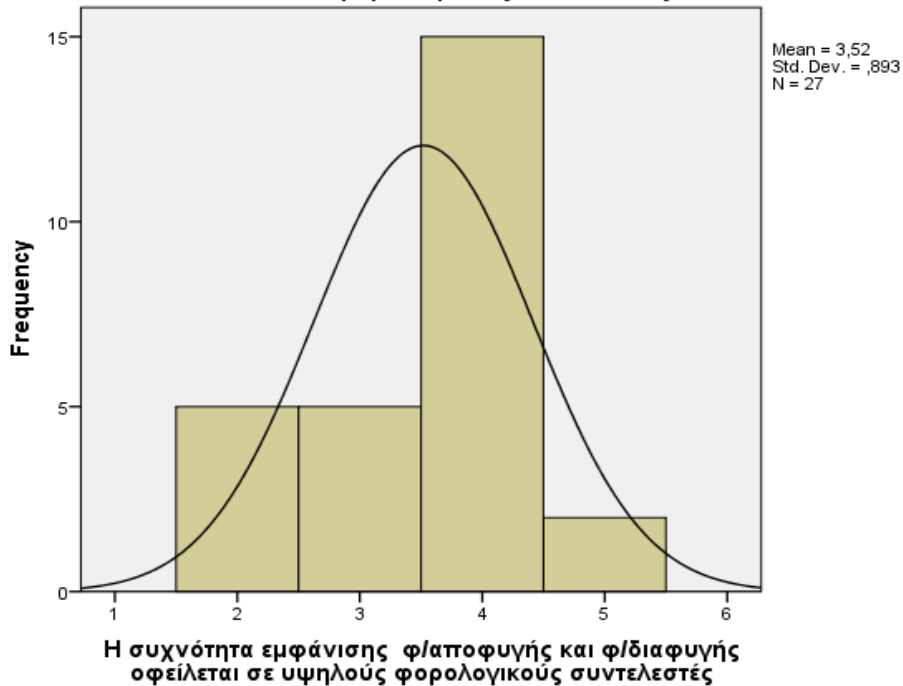
Εικόνα 41 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με το χρηματισμό στελεγχών του δημοσίου (αποφ. ΤΕΙ)

Η συχνότητα εμφάνισης οφείλεται στην πεποίθηση σχετικά με τη δυνατότητα αποφυγής επιβολής κυρώσεων

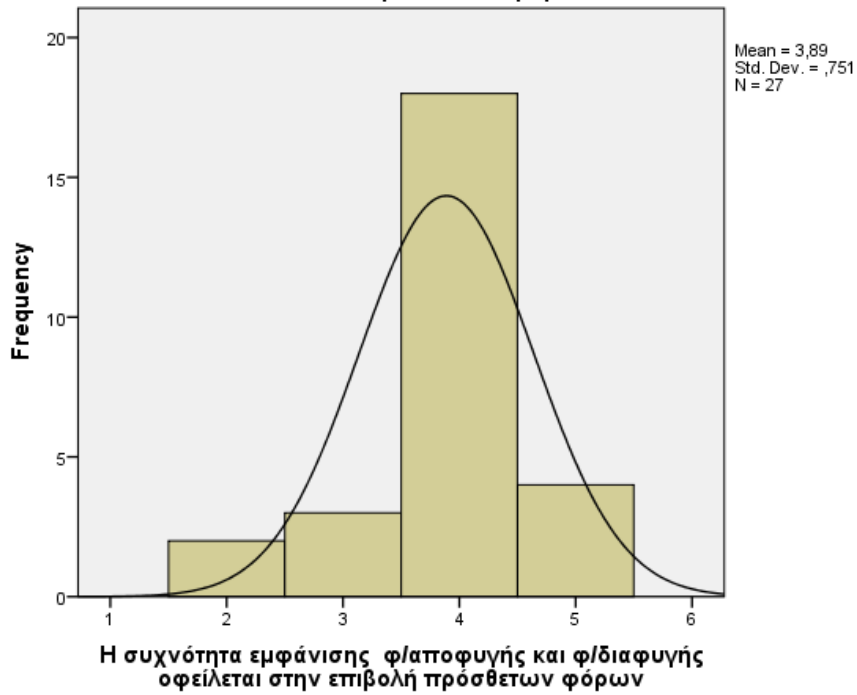
Εικόνα 42 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με την αποφυγή επιβολής κυρώσεων (αποφ. ΤΕΙ)

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται σε υψηλούς φορολογικούς συντελεστές

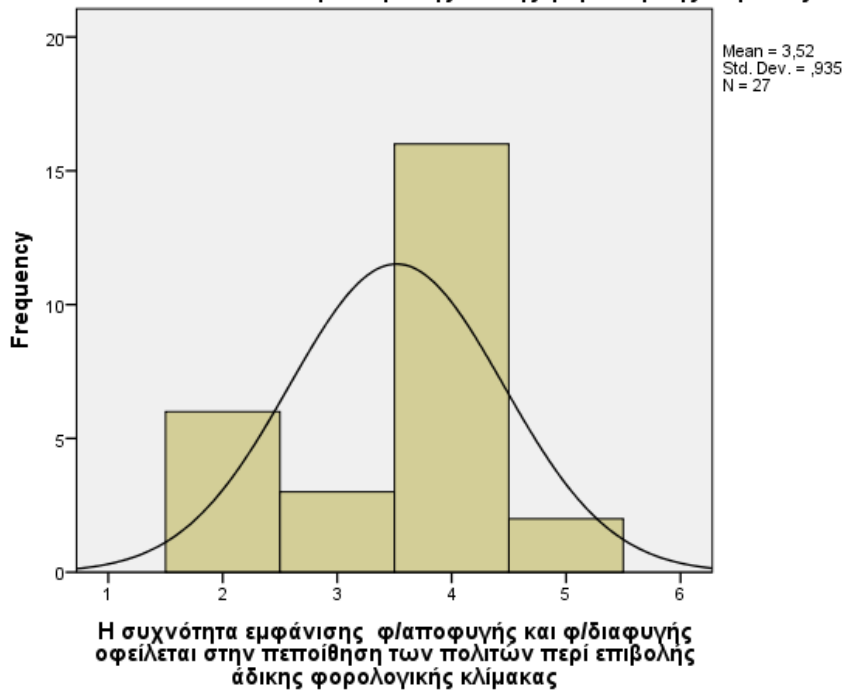
Εικόνα 43 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με την αποφυγή επιβολής κυρώσεων (αποφ. ΤΕΙ)

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην επιβολή πρόσθετων φόρων

Εικόνα 44 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με τους υψηλούς φορολογικούς συντελεστές (αποφ. ΤΕΙ)

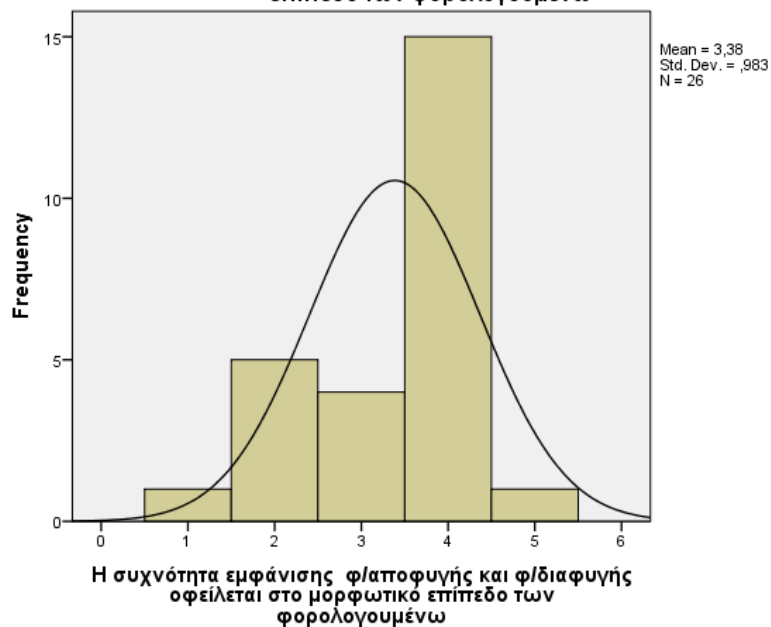
Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην πεποίθηση των πολιτών περί επιβολής άδικης φορολογικής κλίμακας

Εικόνα 45 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με την άδικη φορολογική κλίμακα (αποφ ΤΕΙ)

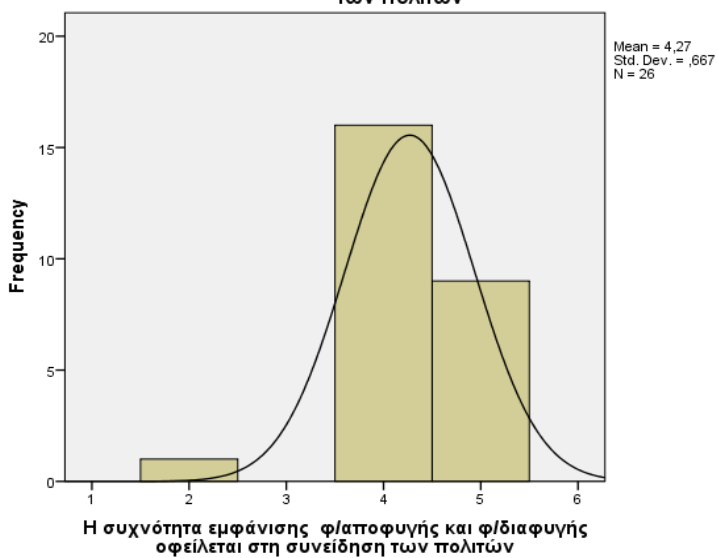
7.3 Απόφοιτοι ΑΕΙ

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στο μορφωτικό επίπεδο των φορολογουμένων

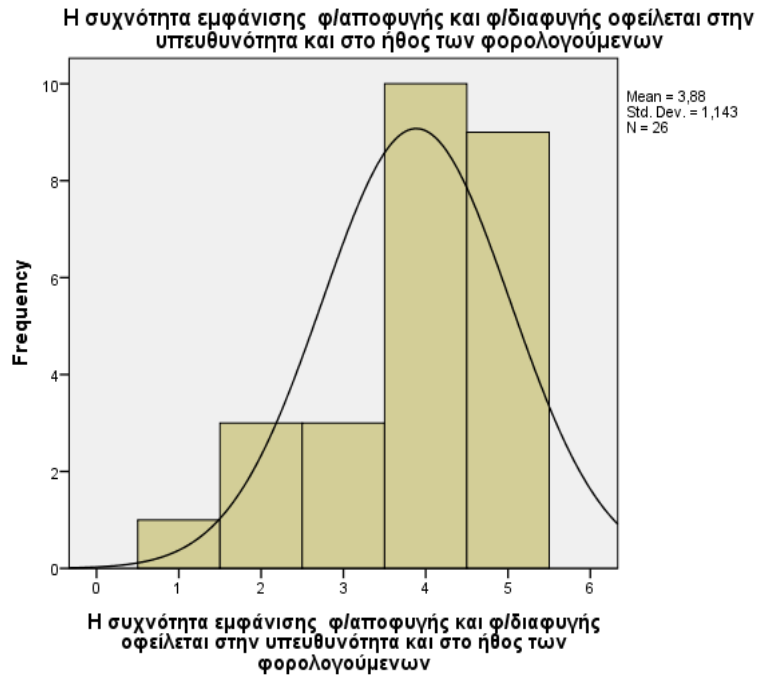

Εικόνα 46 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με το μορφωτικό επίπεδο (αποφ. ΑΕΙ)

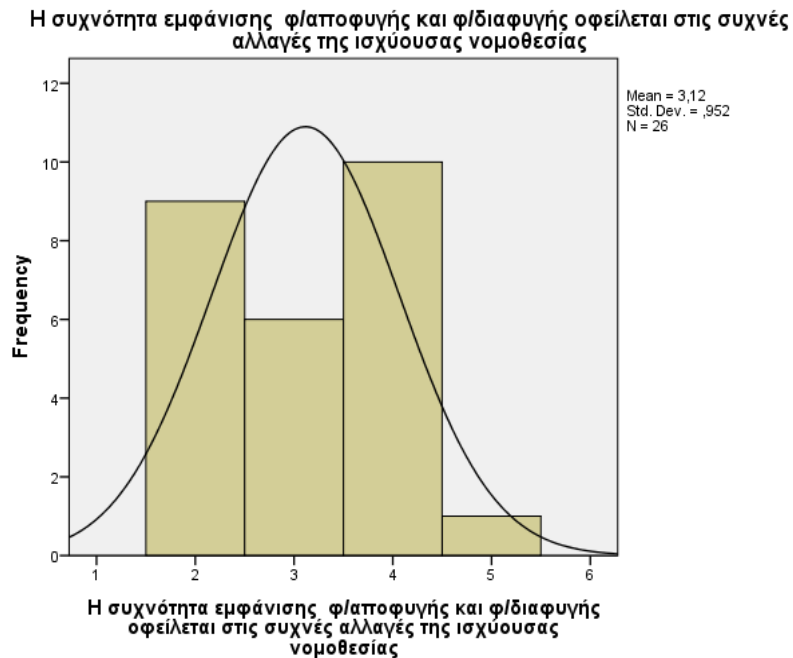
Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στη συνείδηση των πολιτών

Εικόνα 47 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με τη συνείδηση των πολιτών (αποφ. ΑΕΙ)

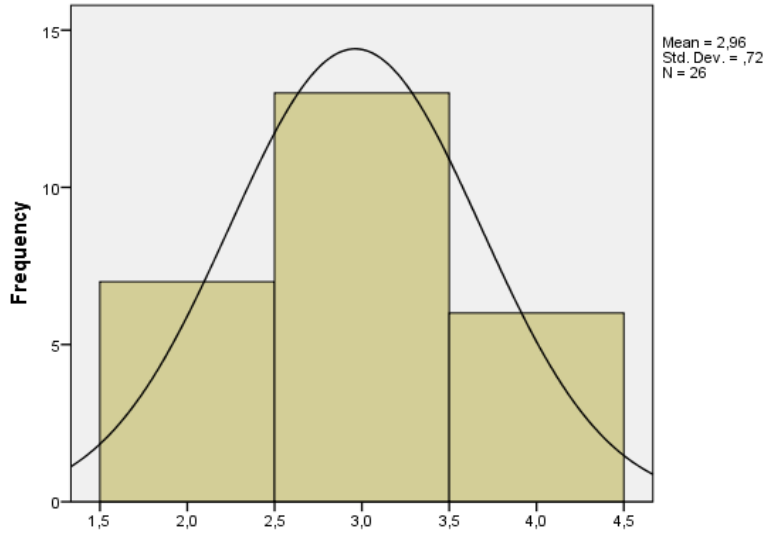

Εικόνα 48 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με το ήθος των φορ/νων (αποφ. ΑΕΙ)

Εικόνα 49 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με τις συχνές αλλαγές νομοθεσίας (αποφ. ΑΕΙ)

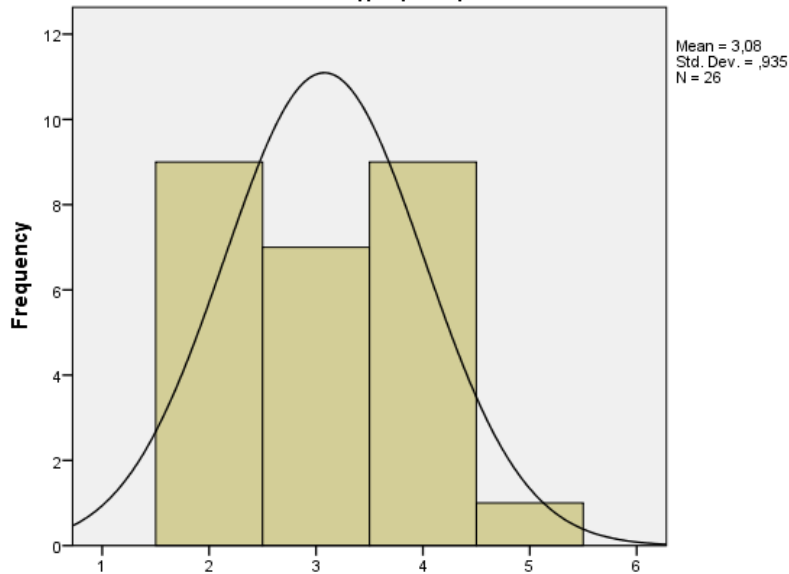
Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στο χαμηλό επίπεδο πληροφόρησης, άγνοια πολιτών σχετικά με τη νομοθεσία

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στο χαμηλό επίπεδο πληροφόρησης, άγνοια πολιτών σχετικά με τη νομοθεσία

Εικόνα 50 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με το χαμηλό επίπεδο πληροφόρησης και την άγνοια των πολιτών (αποφ. ΑΕΙ)

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στη γραφειοκρατία

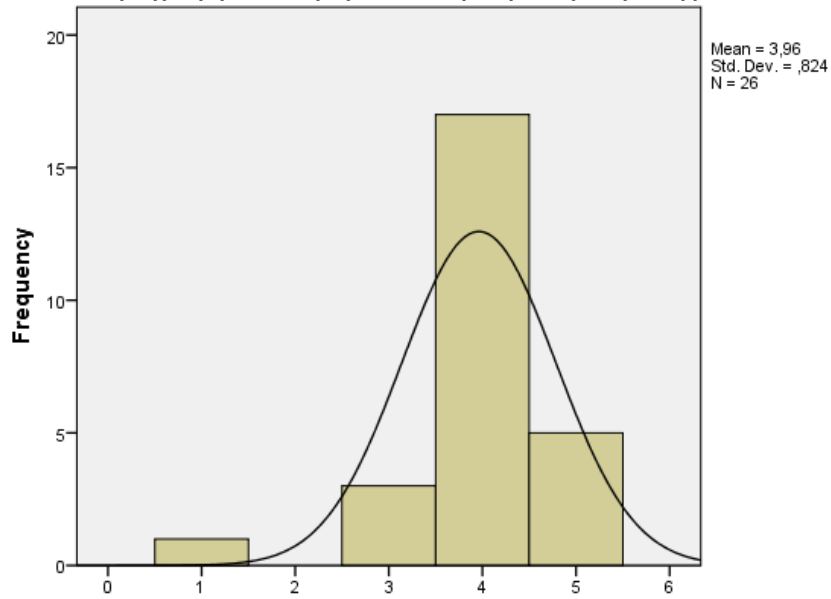

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στη γραφειοκρατία

Εικόνα 51 Ιστόγραμμα συχνοτήτων τη γραφειοκρατία (αποφ. ΑΕΙ)

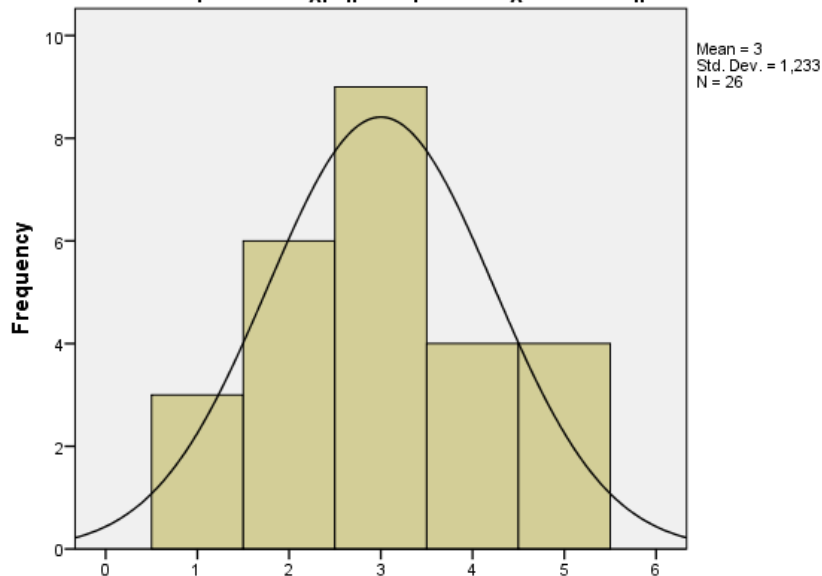
Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην ενδεχόμενη παραγραφή των παραβιάσεων ή στην επιβολή ελαφρών ποινών

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην ενδεχόμενη παραγραφή των παραβιάσεων ή στην επιβολή ελαφρών ποινών

Εικόνα 52 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με τη παραγραφή παραβάσεων και την επιβολή ελαφρών ποινών (αποφ. ΑΕΙ)

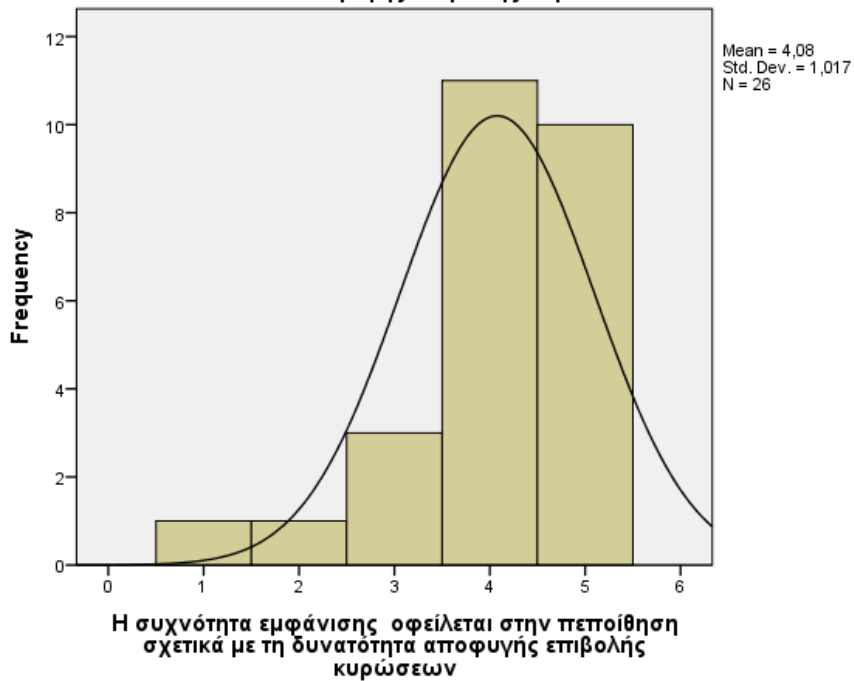
Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην εξαγορά ή/και στον χρηματισμό στελεχών του Δημοσίου

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην εξαγορά ή/και στον χρηματισμό στελεχών του Δημοσίου

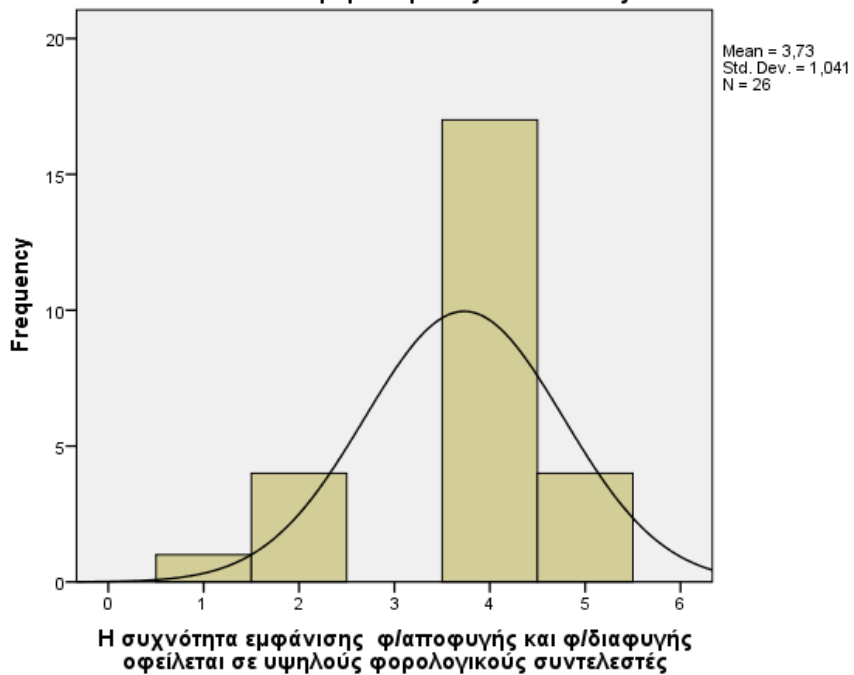
Εικόνα 53 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με το χρηματισμό στελεγχών του δημοσίου (αποφ. ΑΕΙ)

Η συχνότητα εμφάνισης οφείλεται στην πεποίθηση σχετικά με τη δυνατότητα αποφυγής επιβολής κυρώσεων

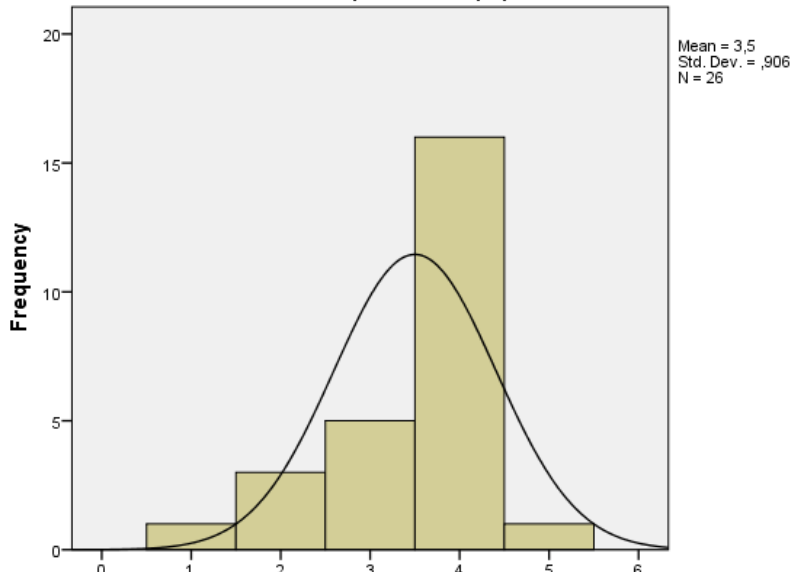
Εικόνα 54 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με την αποφυγή επιβολής κυρώσεων (αποφ. ΑΕΙ)

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται σε υψηλούς φορολογικούς συντελεστές

Εικόνα 55 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με την αποφυγή επιβολής κυρώσεων (αποφ. ΑΕΙ)

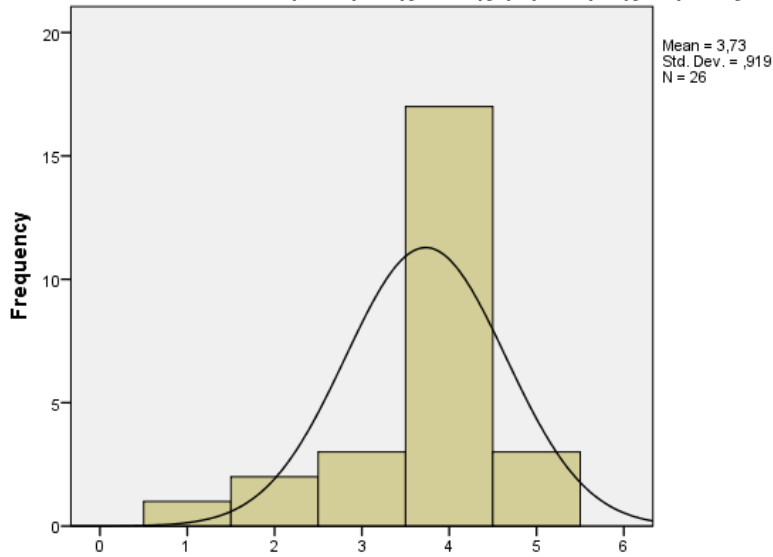
Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην επιβολή πρόσθετων φόρων

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην επιβολή πρόσθετων φόρων

Εικόνα 56 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με τους υψηλούς φορολογικούς συντελεστές (αποφ. ΑΕΙ)

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην πεποίθηση των πολιτών περί επιβολής άδικης φορολογικής κλίμακας

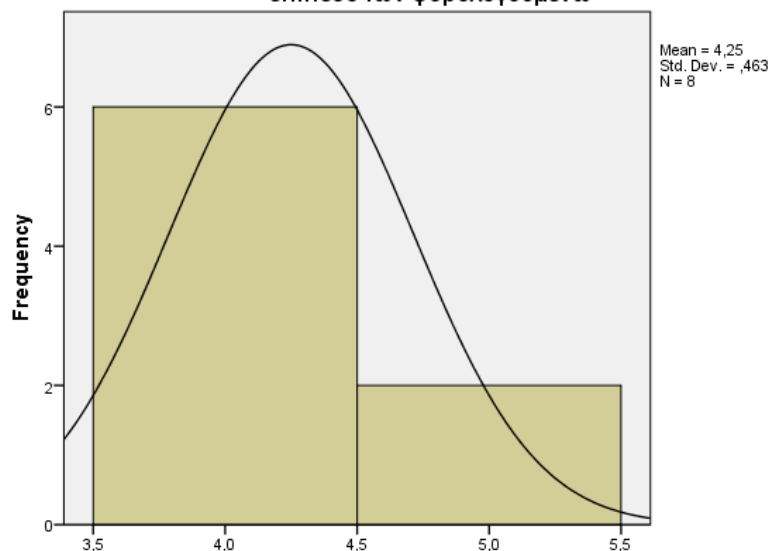

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην πεποίθηση των πολιτών περί επιβολής άδικης φορολογικής κλίμακας

Εικόνα 57 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με την άδικη φορολογική κλίμακα (αποφ. ΑΕΙ)

7.4 Απόφοιτοι Μεταπτυχιακού ή Διδακτορικού Διπλώματος

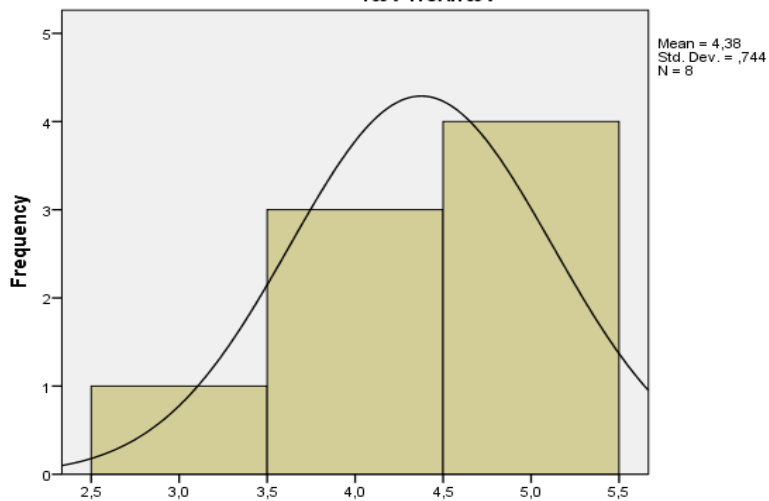
Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στο μορφωτικό επίπεδο των φορολογουμένων

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στο μορφωτικό επίπεδο των φορολογουμένων

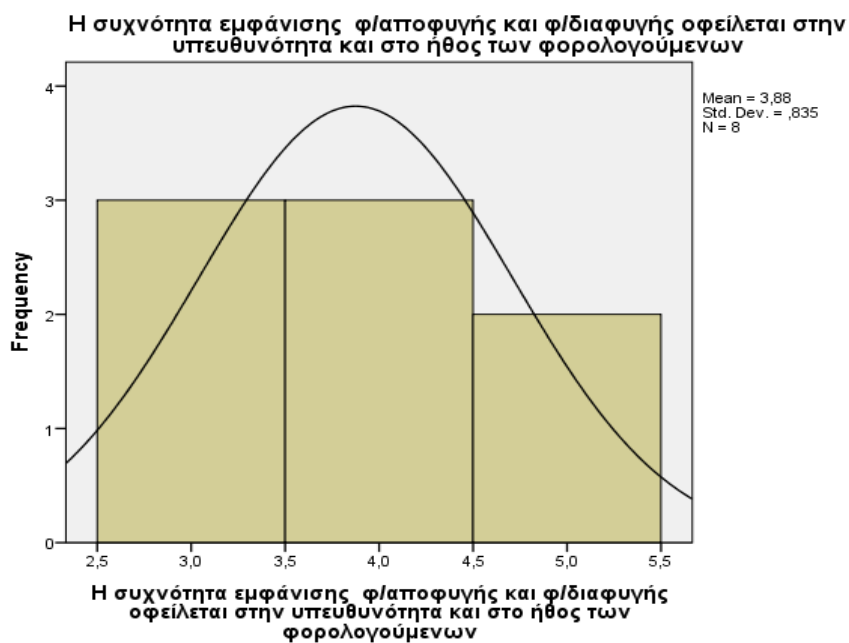
Εικόνα 58 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με το μορφωτικό επίπεδο (αποφ. ΜΤΠΧ/Διδ.)

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στη συνείδηση των πολιτών

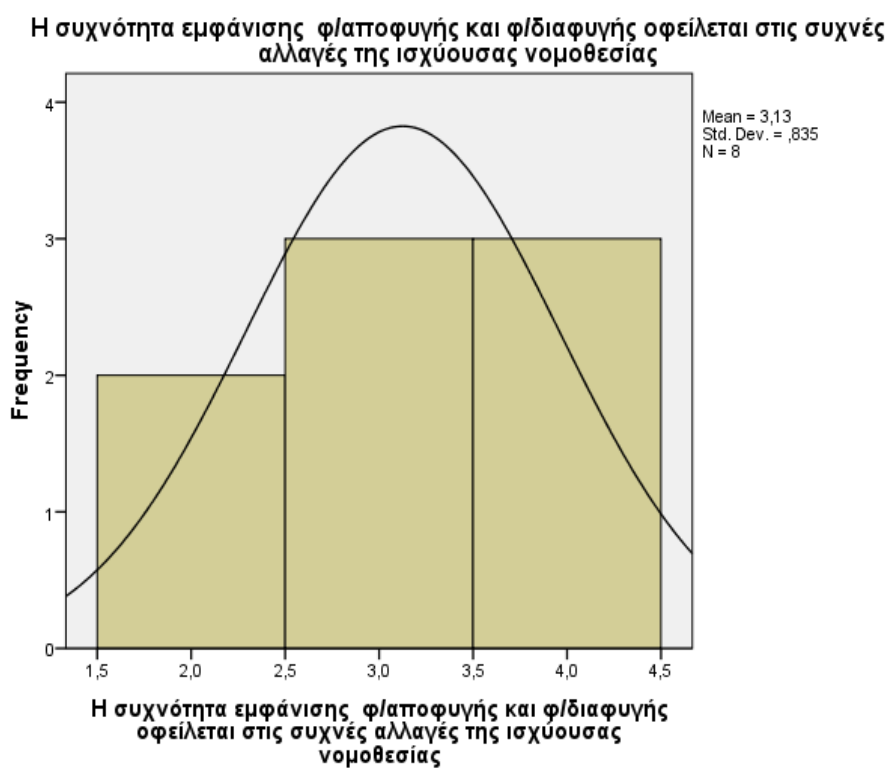

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στη συνείδηση των πολιτών

Εικόνα 59 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με τη συνείδηση των πολιτών (αποφ. ΜΤΠΧ/Διδ.)

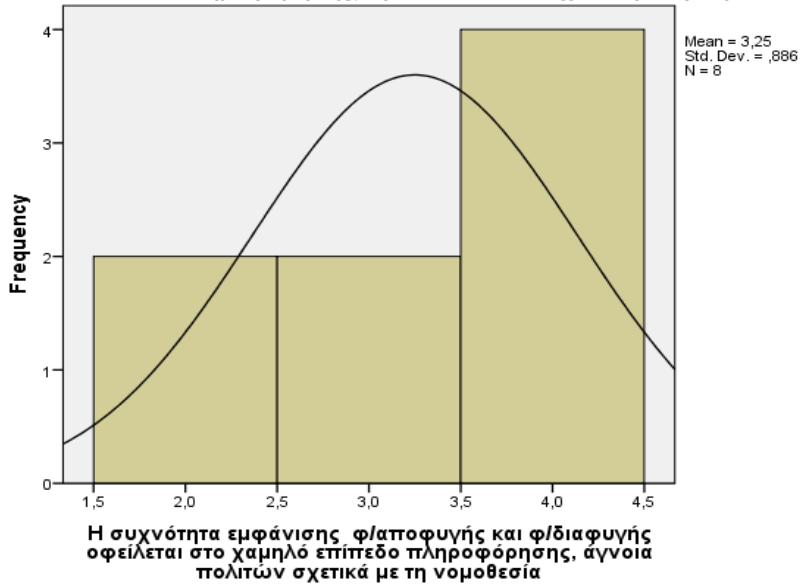

Εικόνα 60 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με το ήθος των φορ/νων (αποφ. ΜΤΠΧ/Διδ.)

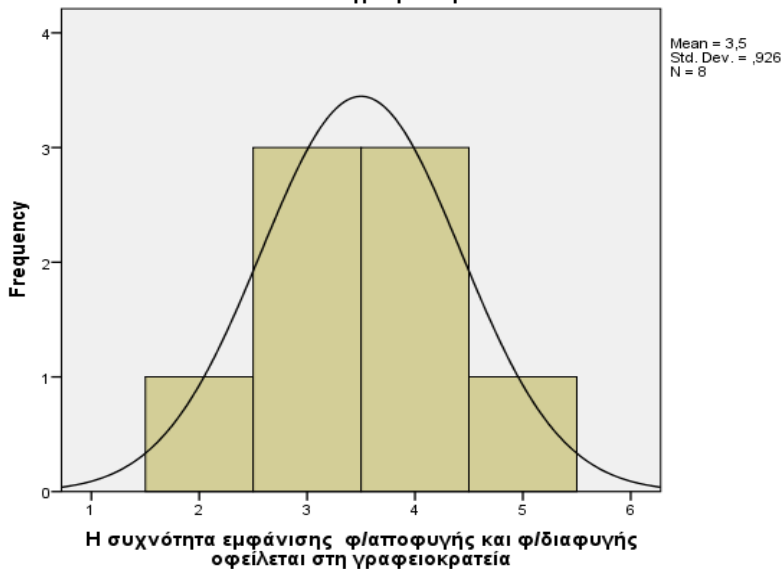
Εικόνα 61 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με τις συχνές αλλαγές νομοθεσίας (αποφ. ΜΤΠΧ/Διδ.)

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στο χαμηλό επίπεδο πληροφόρησης, άγνοια πολιτών σχετικά με τη νομοθεσία

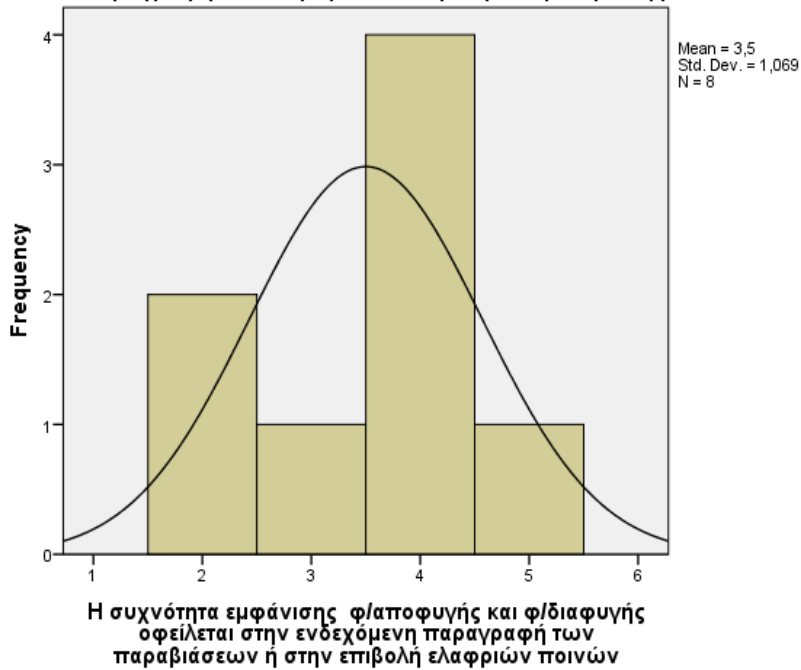
Εικόνα 62 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με το χαμηλό επίπεδο πληροφόρησης και την άγνοια των πολιτών (αποφ. ΜΤΠΧ/Διδ.)

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στη γραφειοκρατία

Εικόνα 63 Ιστόγραμμα συχνοτήτων τη γραφειοκρατία (αποφ. ΜΤΠΧ/Διδ.)

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην ενδεχόμενη παραγραφή των παραβάσεων ή στην επιβολή ελαφριών ποινών

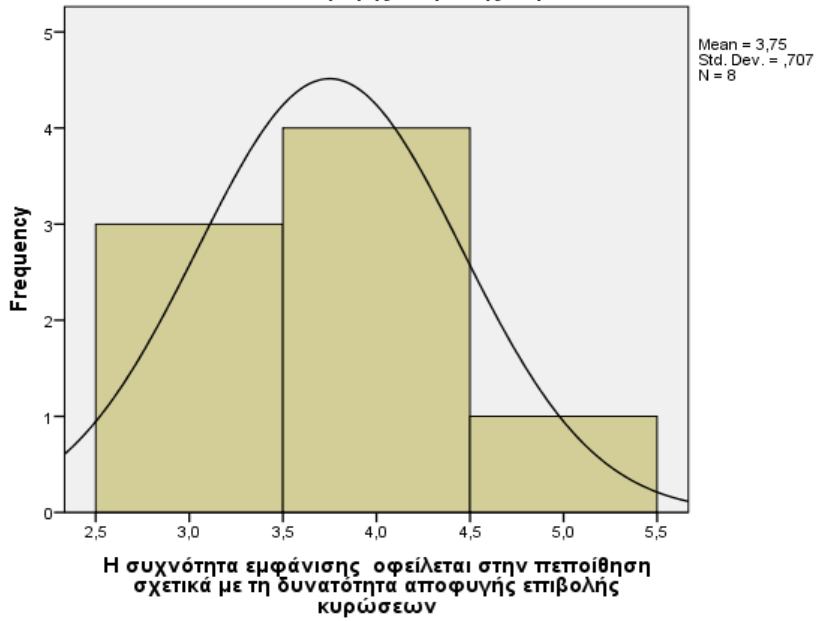
Εικόνα 64 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με τη παραγραφή παραβάσεων και την επιβολή ελαφριών ποινών (αποφ. ΜΤΠΧ/Διδ.)

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην εξαγορά ή/και στον χρηματισμό στελεχών του Δημοσίου

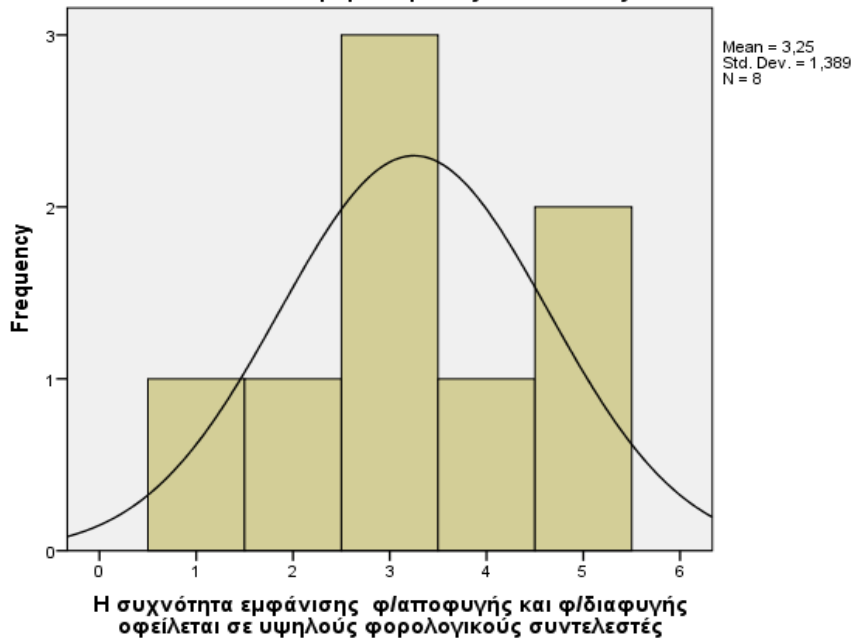
Εικόνα 65 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με το χρηματισμό στελεχών του δημοσίου (αποφ. ΜΤΠΧ/Διδ.)

Η συχνότητα εμφάνισης οφείλεται στην πεποίθηση σχετικά με τη δυνατότητα αποφυγής επιβολής κυρώσεων

Εικόνα 66 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με την αποφυγή επιβολής κυρώσεων (αποφ. ΜΤΠΧ/Διδ.)

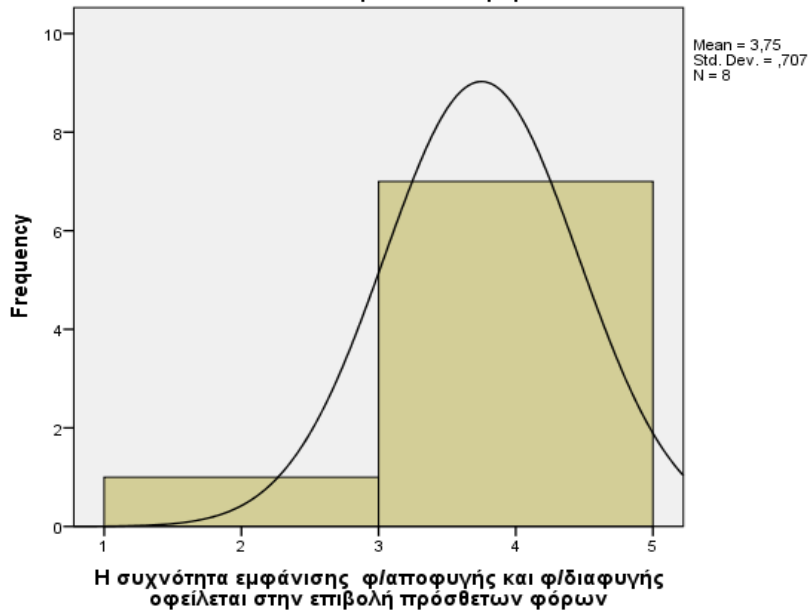
Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται σε υψηλούς φορολογικούς συντελεστές

Εικόνα 67 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με την αποφυγή επιβολής κυρώσεων (αποφ. ΜΤΠΧ/Διδ.)

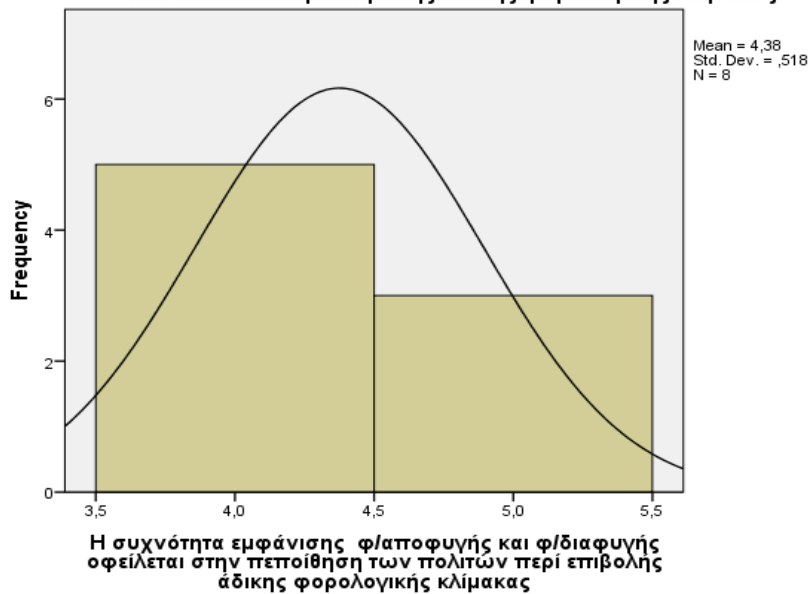

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην επιβολή πρόσθετων φόρων

Εικόνα 68 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με τους υψηλούς φορολογικούς συντελεστές (αποφ. ΜΤΠΧ/Διδ.)

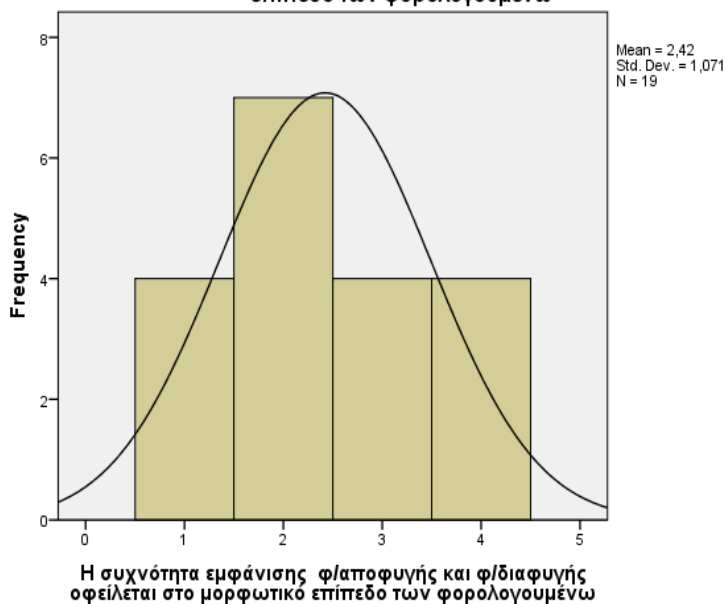
Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην πεποίθηση των πολιτών περί επιβολής άδικης φορολογικής κλίμακας

Εικόνα 69 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με την άδικη φορολογική κλίμακα (αποφ. ΜΤΠΧ/Διδ.)

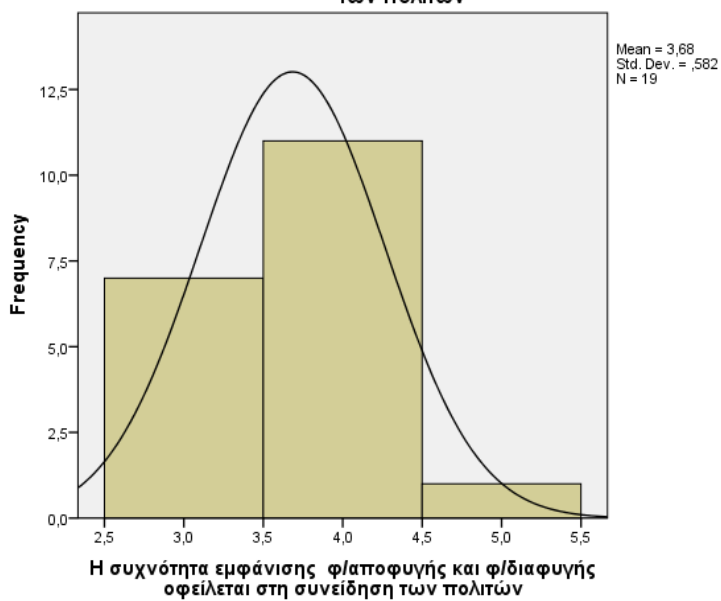
7.5 Επιχειρηματίες

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στο μορφωτικό επίπεδο των φορολογουμένων

Εικόνα 70 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με το μορφωτικό επίπεδο (επιχειρηματίες)

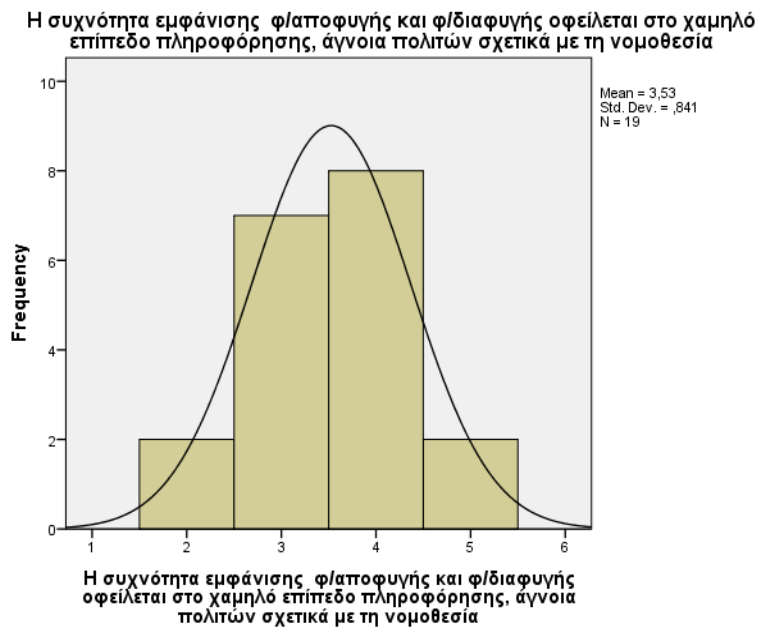
Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στη συνείδηση των πολιτών

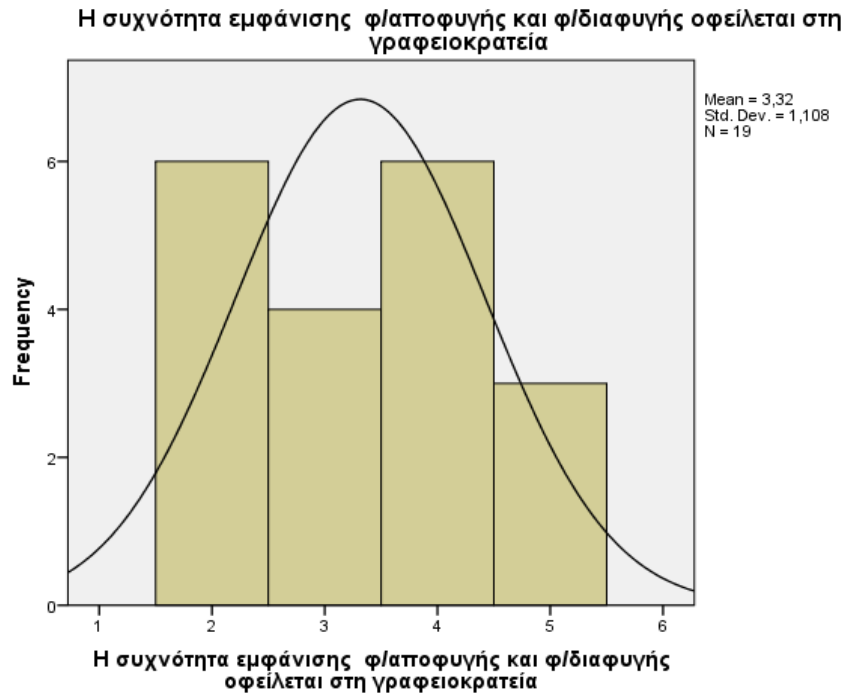
Εικόνα 71 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με τη συνείδηση των πολιτών (επιχειρηματίες)

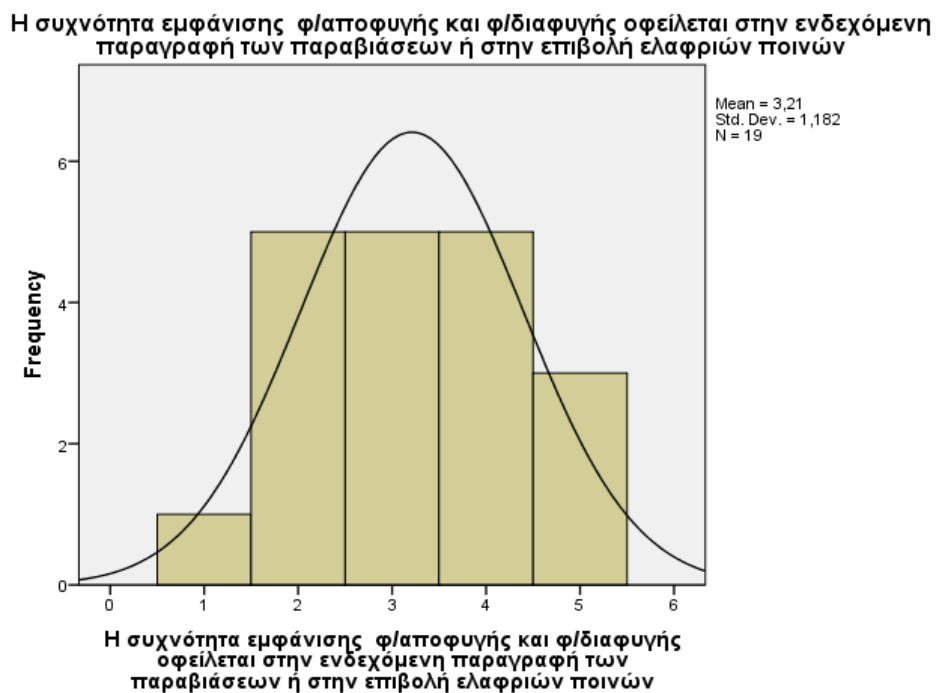
Εικόνα 72 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με το ήθος των φορ/νων (επιχειρηματίες)

Εικόνα 73 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με τις συχνές αλλαγές νομοθεσίας (επιχειρηματίες)

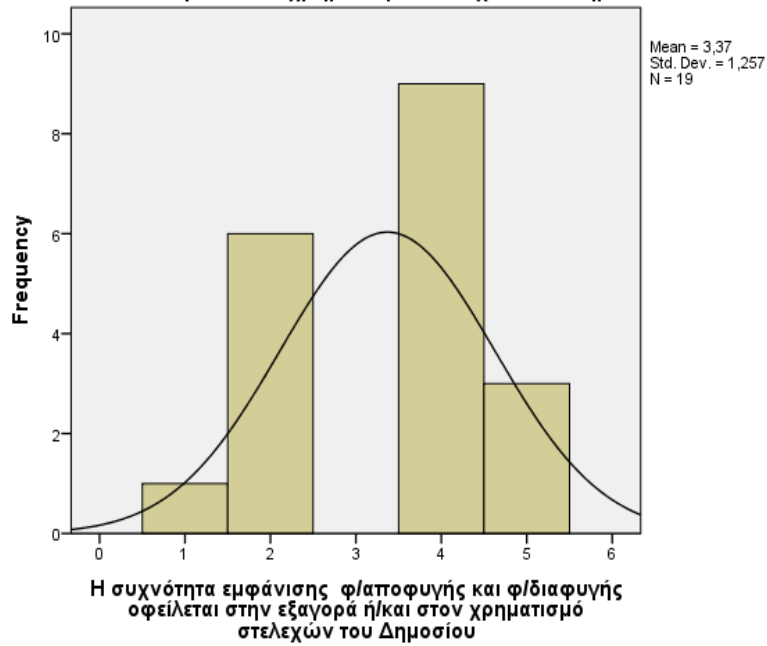

Εικόνα 74 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με το χαμηλό επίπεδο πληροφόρησης και την άγνοια των πολιτών (επιχειρηματίες)

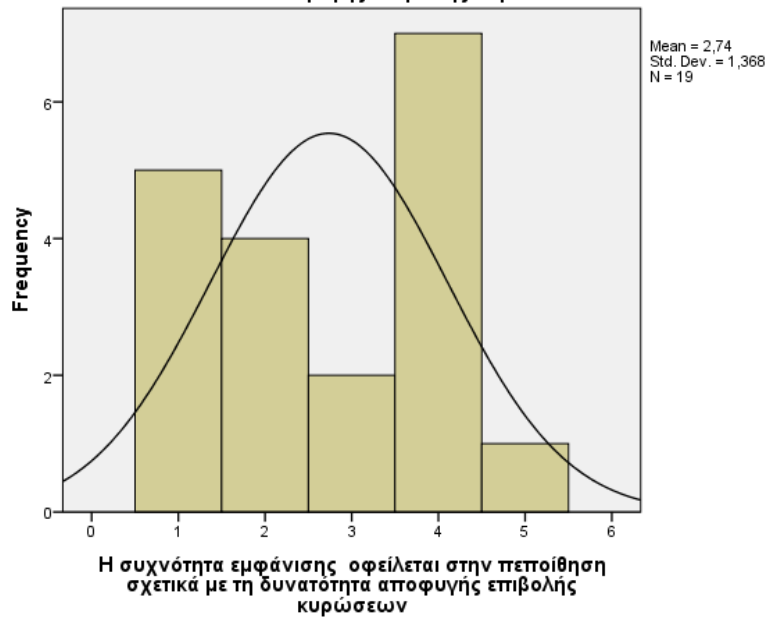
Εικόνα 75 Ιστόγραμμα συχνοτήτων τη γραφειοκρατία (επιχειρηματίες)

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην εξαγορά ή/και στον χρηματισμό στελεχών του Δημοσίου

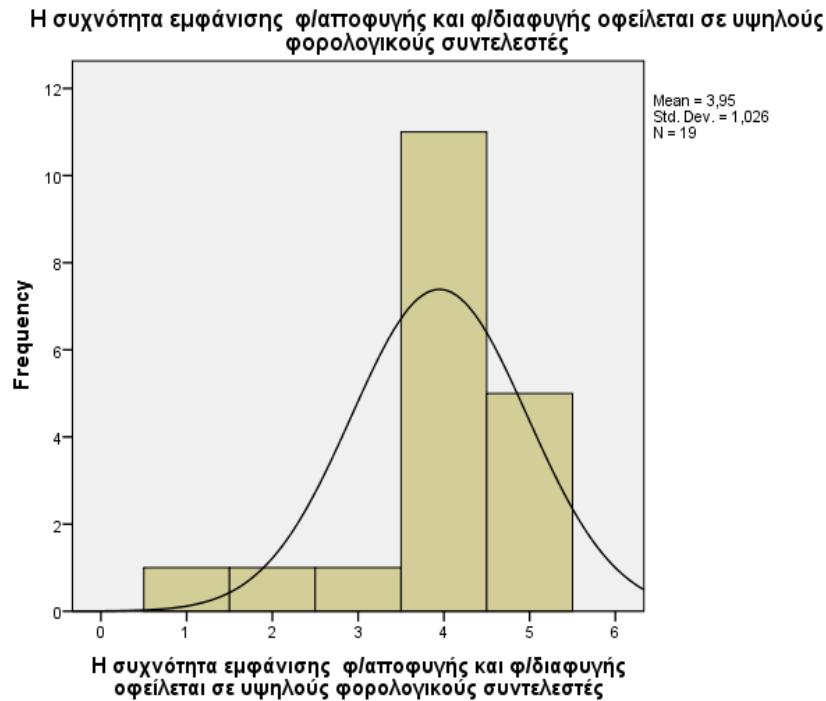

Εικόνα 76 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με τη παραγραφή παραβάσεων και την επιβολή ελαφριών ποινών (επιχειρηματίες)

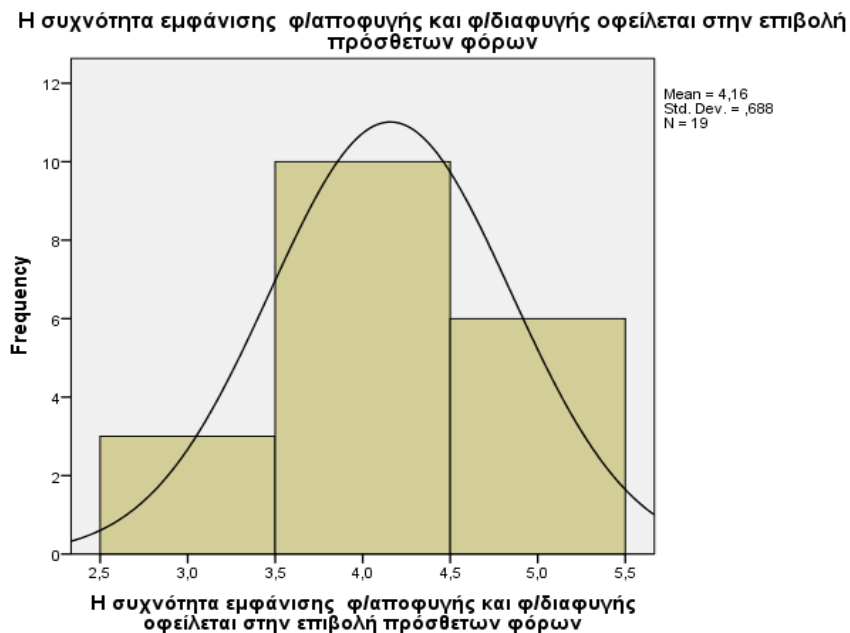
Η συχνότητα εμφάνισης οφείλεται στην πεποίθηση σχετικά με τη δυνατότητα αποφυγής επιβολής κυρώσεων

Εικόνα 77 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με το χρηματισμό στελεγχών του δημοσίου (επιχειρηματίες)

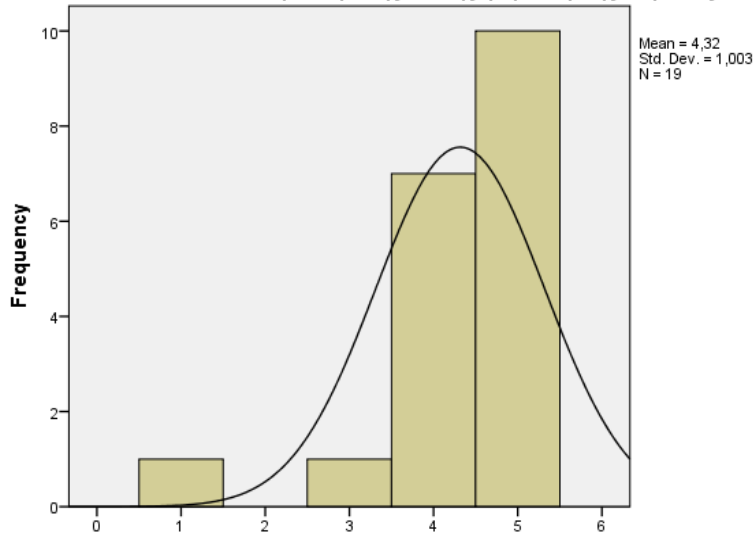

Εικόνα 78 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με την αποφυγή επιβολής κυρώσεων (. επιχειρηματίες)

Εικόνα 79 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με την αποφυγή επιβολής κυρώσεων (επιχειρηματίες)

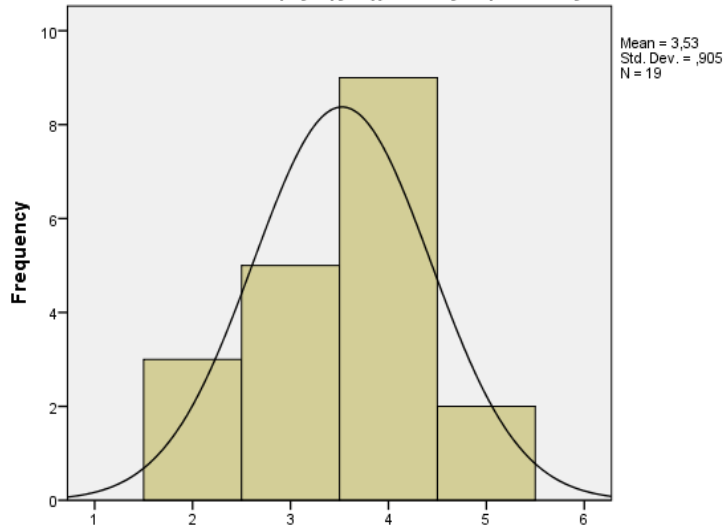
Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην πεποίθηση των πολιτών περί επιβολής άδικης φορολογικής κλίμακας

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην πεποίθηση των πολιτών περί επιβολής άδικης φορολογικής κλίμακας

Εικόνα 80 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με τους υψηλούς φορολογικούς συντελεστές (επιχειρηματίες)

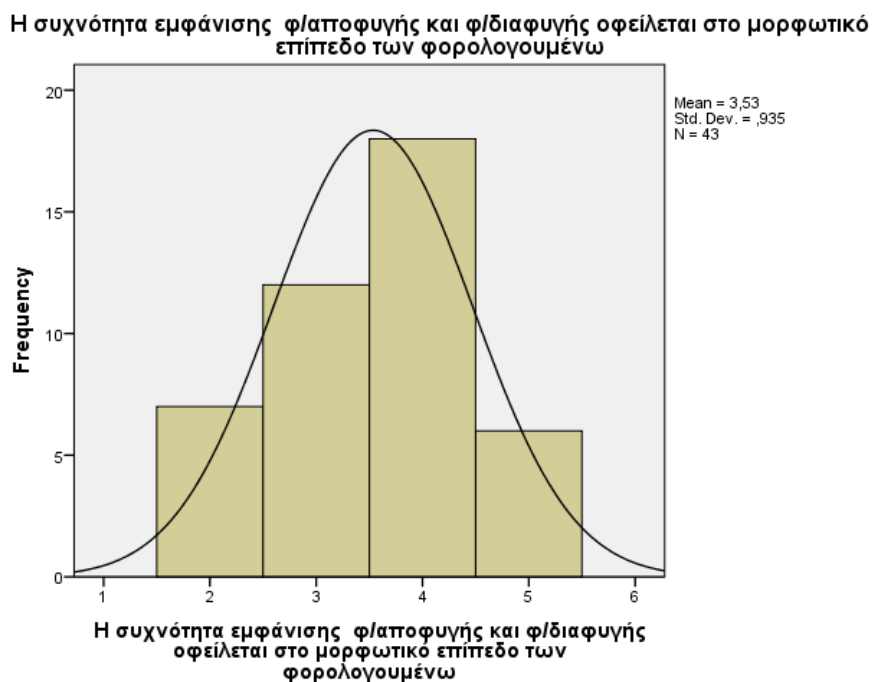
Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στις συχνές αλλαγές της ισχύουσας νομοθεσίας

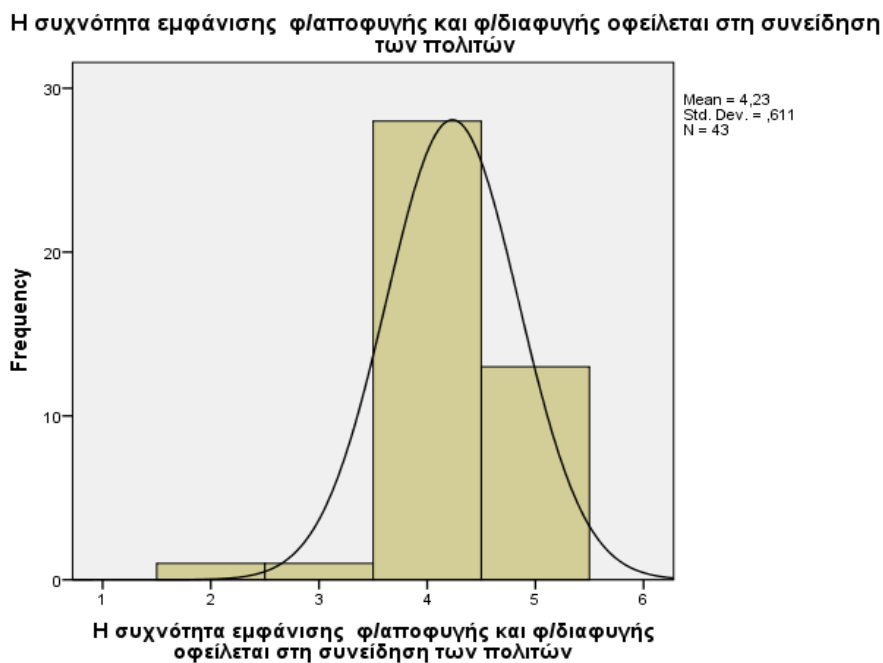
Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στις συχνές αλλαγές της ισχύουσας νομοθεσίας

Εικόνα 81 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με την άδικη φορολογική κλίμακα (επιχειρηματίες)

7.6 Εφοριακοί Υπάλληλοι

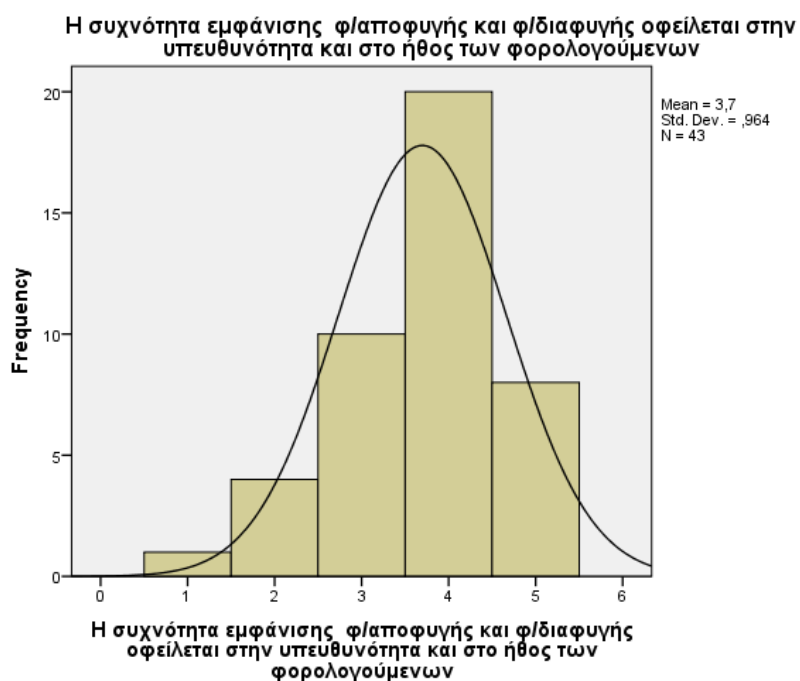

Εικόνα 82 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με το μορφωτικό επίπεδο (εφοριακοί υπάλληλοι)

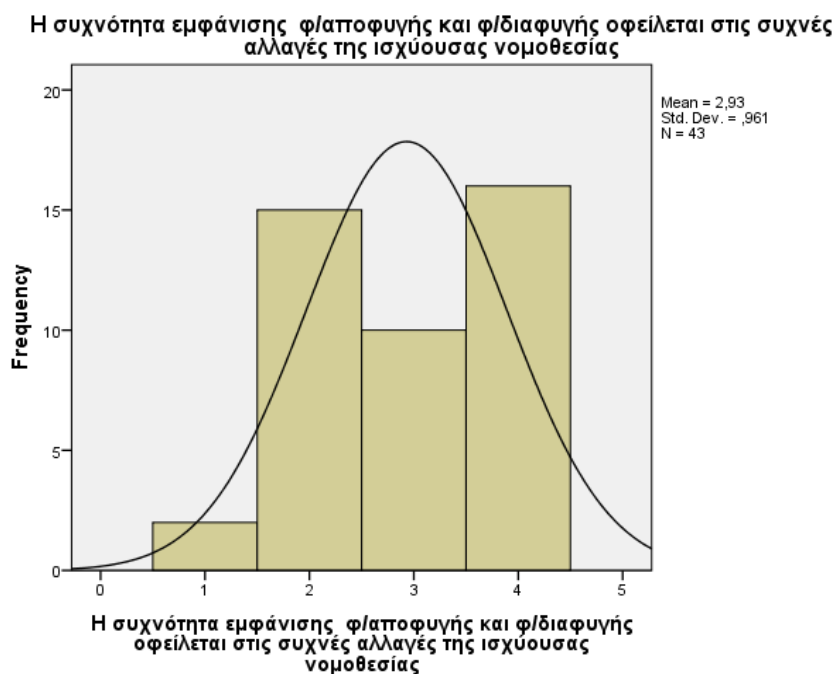

Εικόνα 83 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με τη συνείδηση των πολιτών (εφοριακοί υπάλληλοι)

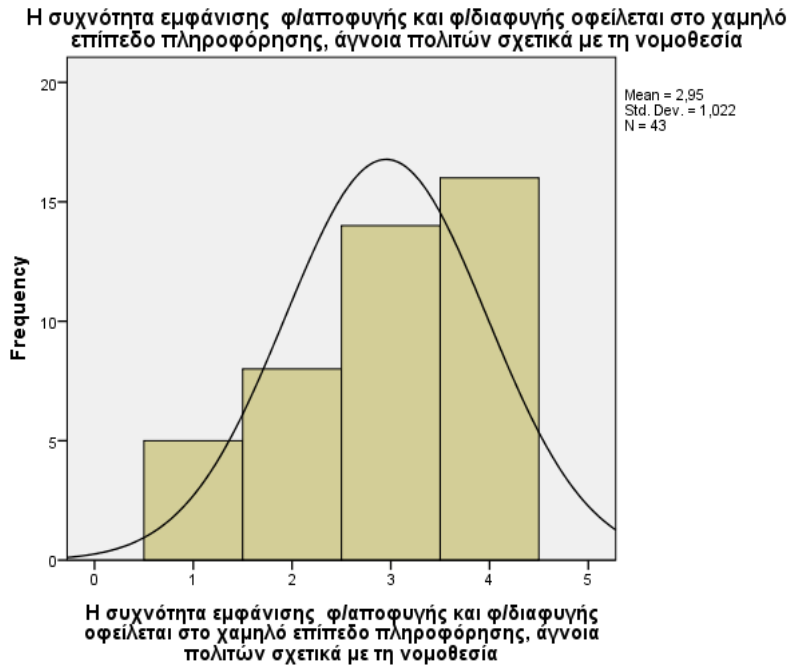

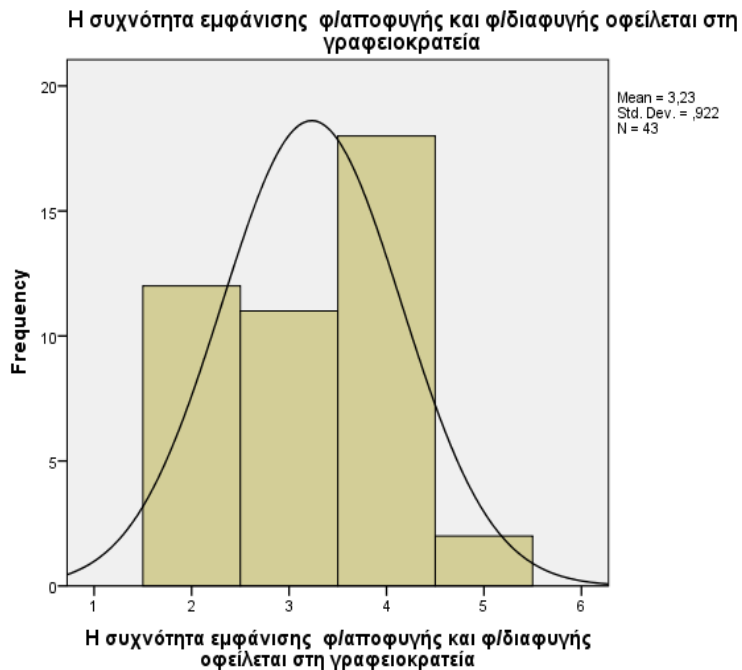
Εικόνα 84 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με το ήθος των φορ/νων (εφοριακοί υπάλληλοι)

Εικόνα 85 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με τις συχνές αλλαγές νομοθεσίας (εφοριακοί υπάλληλοι)

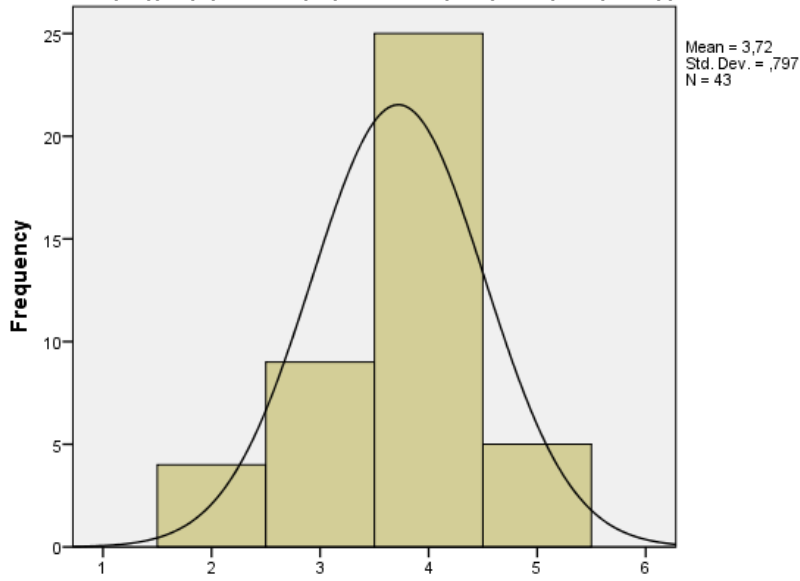

Εικόνα 86 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με το χαμηλό επίπεδο πληροφόρησης και την άγνοια των πολιτών (εφοριακοί υπάλληλοι)

Εικόνα 87 Ιστόγραμμα συχνοτήτων τη γραφειοκρατία (εφοριακοί υπάλληλοι)

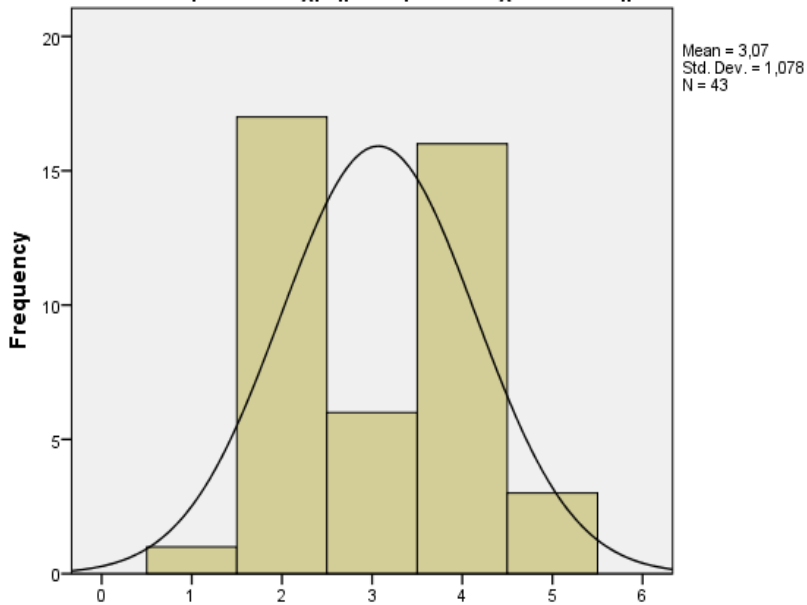
Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην ενδεχόμενη παραγραφή των παραβάσεων ή στην επιβολή ελαφριών ποινών

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην ενδεχόμενη παραγραφή των παραβάσεων ή στην επιβολή ελαφριών ποινών

Εικόνα 88 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με τη παραγραφή παραβάσεων και την επιβολή ελαφριών ποινών (εφοριακοί υπάλληλοι)

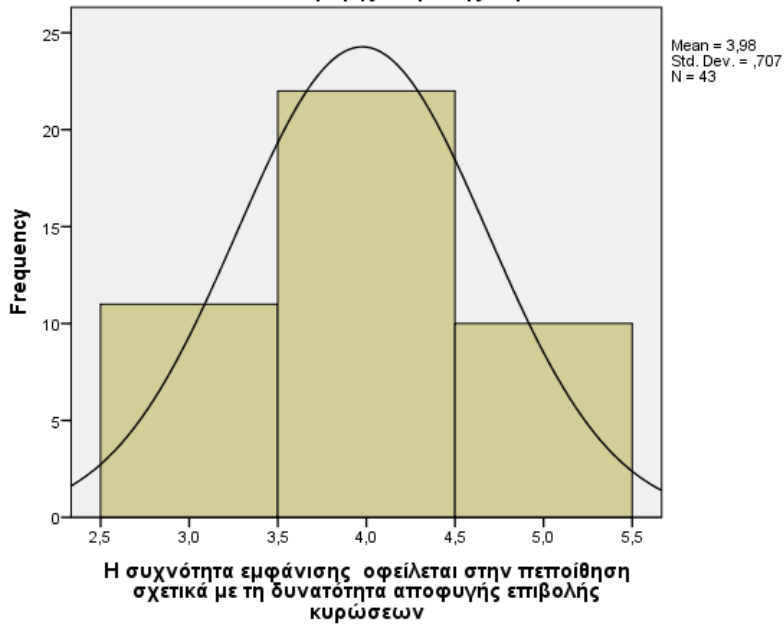
Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην εξαγορά ή/και στον χρηματισμό στελεχών του Δημοσίου

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην εξαγορά ή/και στον χρηματισμό στελεχών του Δημοσίου

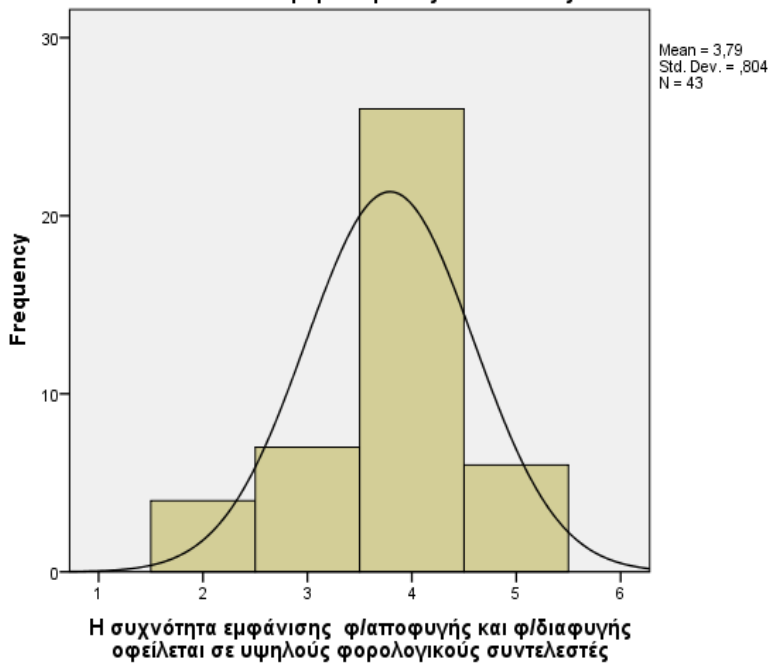
Εικόνα 89 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με το χρηματισμό στελεχών του δημοσίου (εφοριακοί υπάλληλοι)

Η συχνότητα εμφάνισης οφείλεται στην πεποίθηση σχετικά με τη δυνατότητα αποφυγής επιβολής κυρώσεων

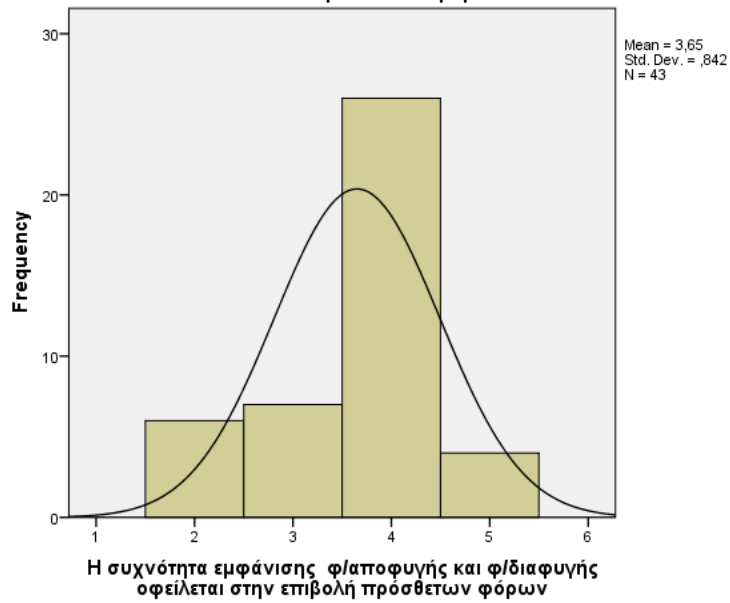
Εικόνα 90 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με την αποφυγή επιβολής κυρώσεων (εφοριακοί υπάλληλοι)

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται σε υψηλούς φορολογικούς συντελεστές

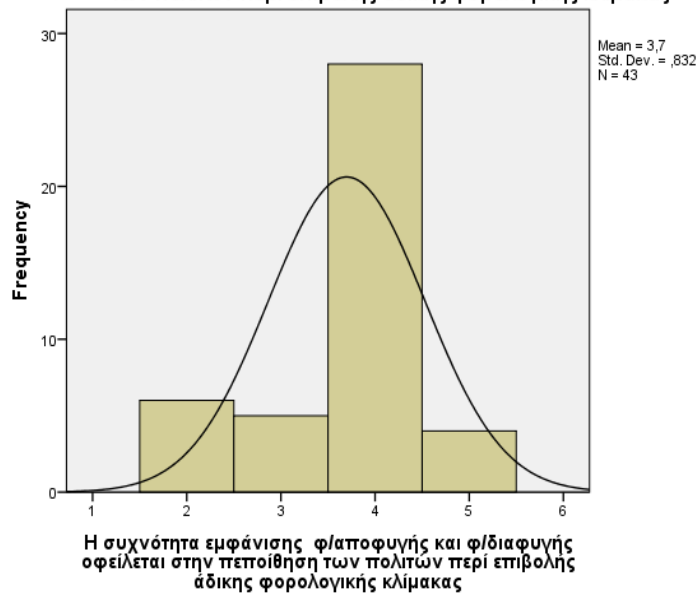
Εικόνα 91 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με την αποφυγή επιβολής κυρώσεων (εφοριακοί υπάλληλοι)

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην επιβολή πρόσθετων φόρων

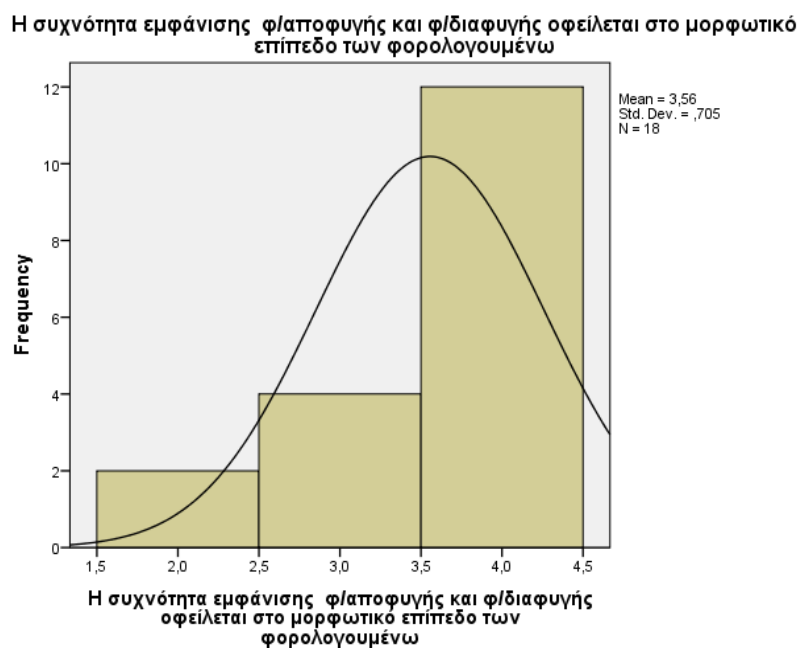
Εικόνα 92 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με τους υψηλούς φορολογικούς συντελεστές (εφοριακοί υπάλληλοι)

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην πεποίθηση των πολιτών περί επιβολής άδικης φορολογικής κλίμακας

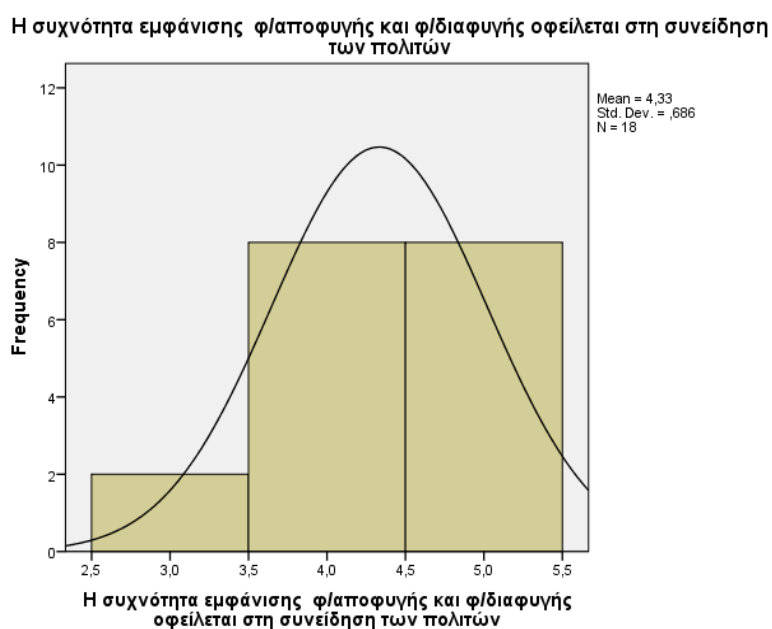

Εικόνα 93 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με την άδικη φορολογική κλίμακα (εφοριακοί υπάλληλοι)

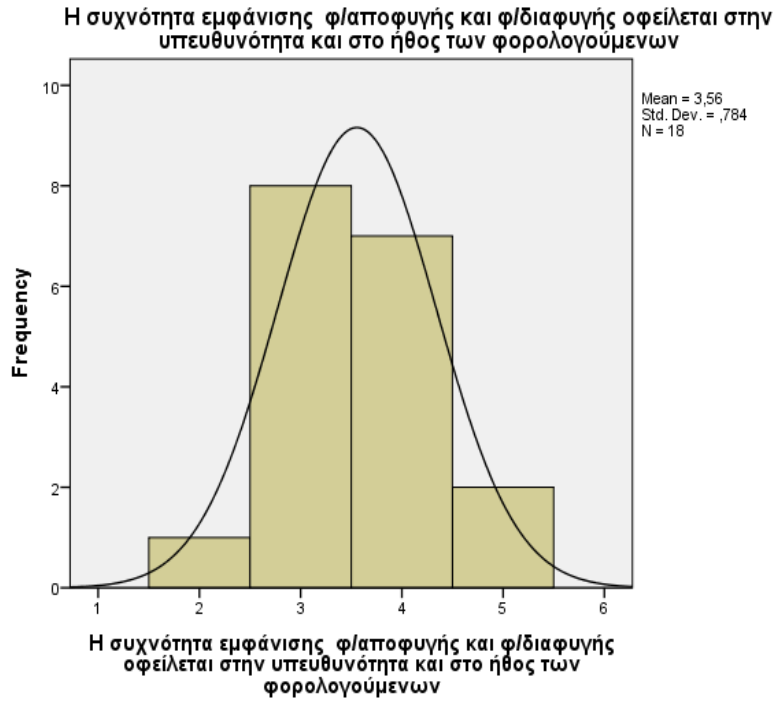
7.7 Λογιστές

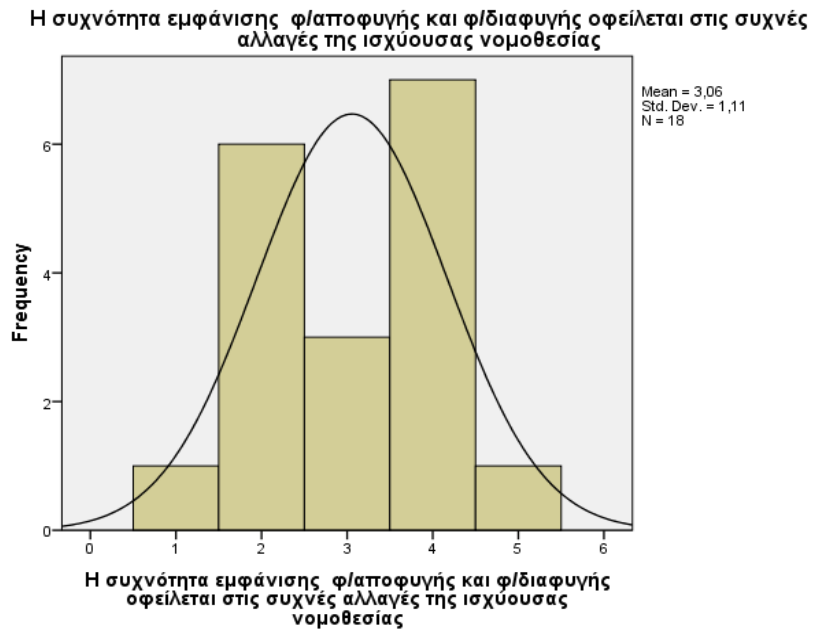
Εικόνα 94 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με το μορφωτικό επίπεδο (λογιστές)

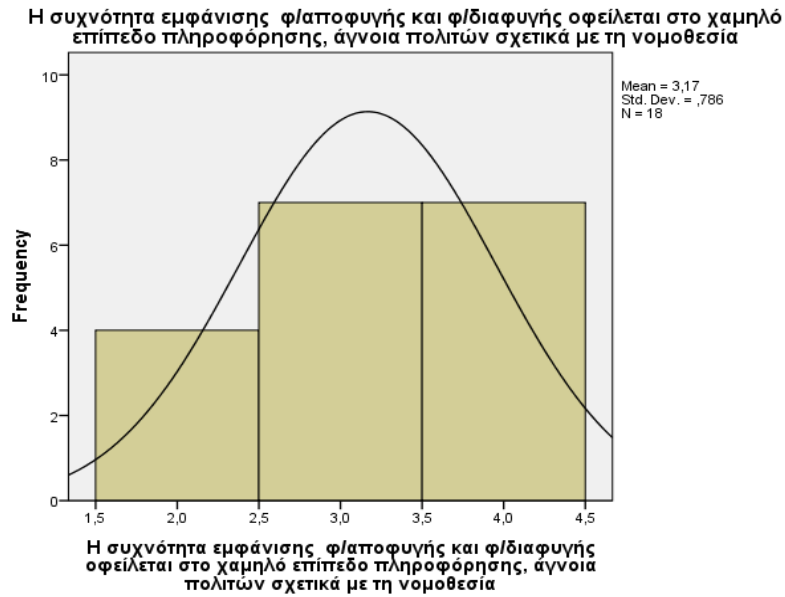
Εικόνα 95 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με τη συνείδηση των πολιτών (λογιστές)

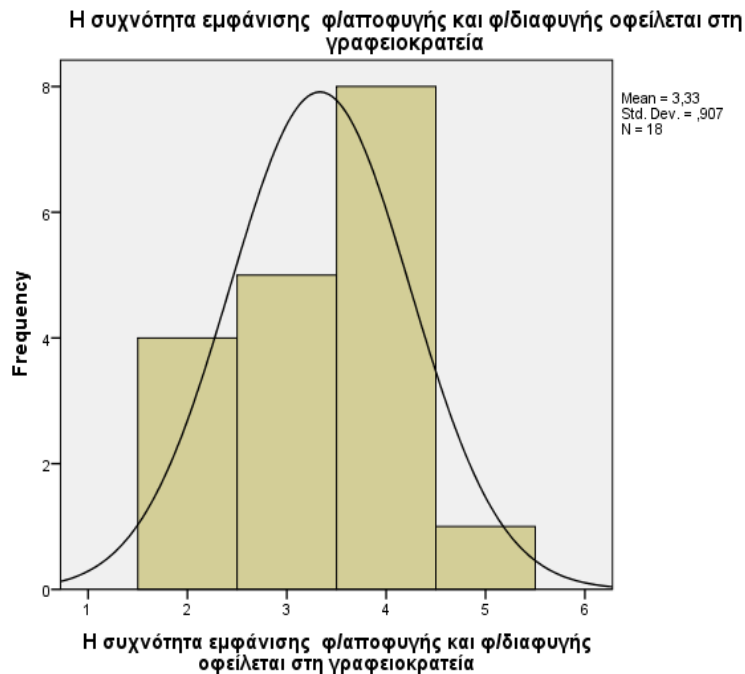
Εικόνα 96 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με το ήθος των φορ/νων (λογιστές)

Εικόνα 97 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με τις συχνές αλλαγές νομοθεσίας (λογιστές)

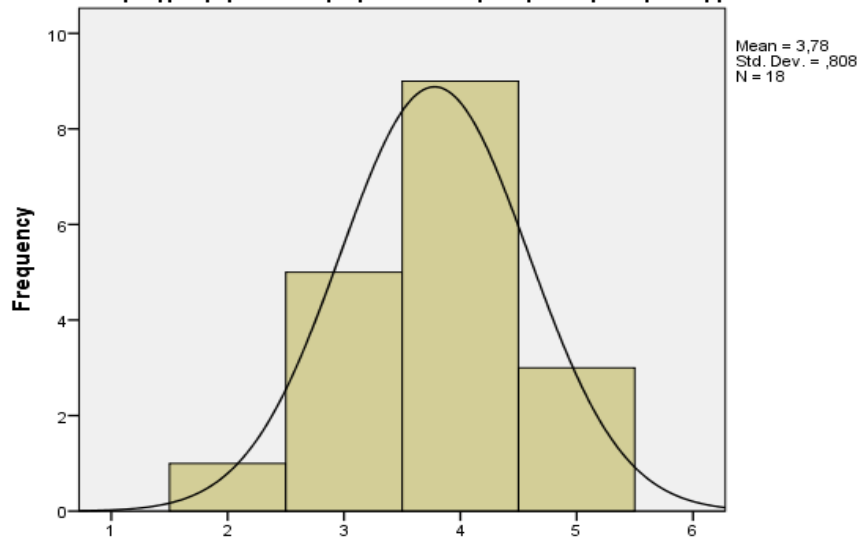
Εικόνα 98 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με το χαμηλό επίπεδο πληροφόρησης και την άγνοια των πολιτών (λογιστές)

Εικόνα 99 Ιστόγραμμα συχνοτήτων τη γραφειοκρατία (λογιστές)

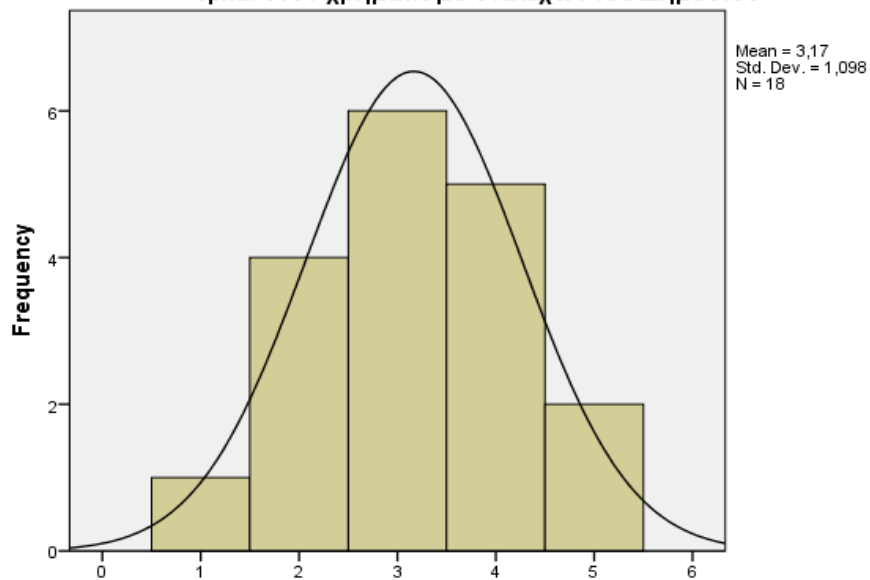
Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην ενδεχόμενη παραγραφή των παραβιάσεων ή στην επιβολή ελαφριών ποινών

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην ενδεχόμενη παραγραφή των παραβιάσεων ή στην επιβολή ελαφριών ποινών

Εικόνα 100 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με τη παραγραφή παραβάσεων και την επιβολή ελαφριών ποινών (λογιστές)

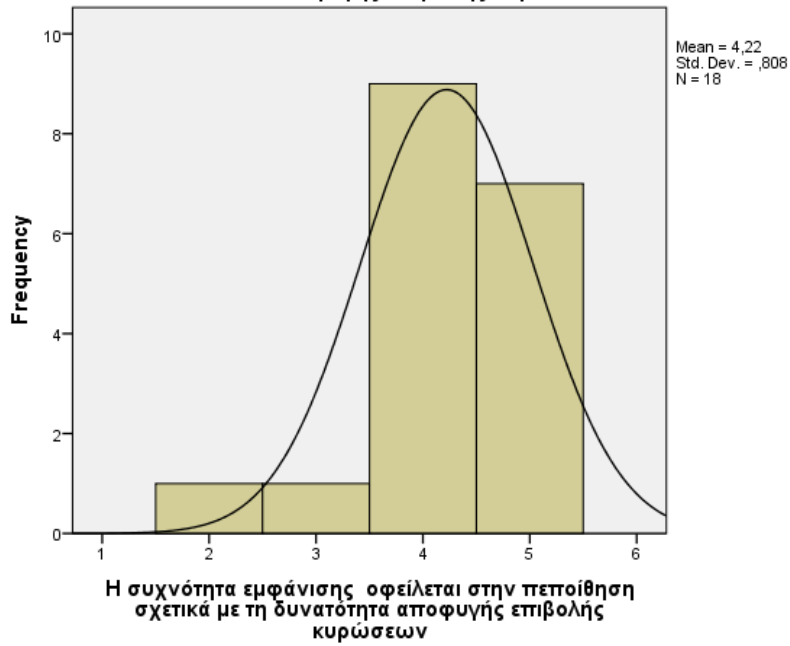
Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην εξαγορά ή/και στον χρηματισμό στελεχών του Δημοσίου

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην εξαγορά ή/και στον χρηματισμό στελεχών του Δημοσίου

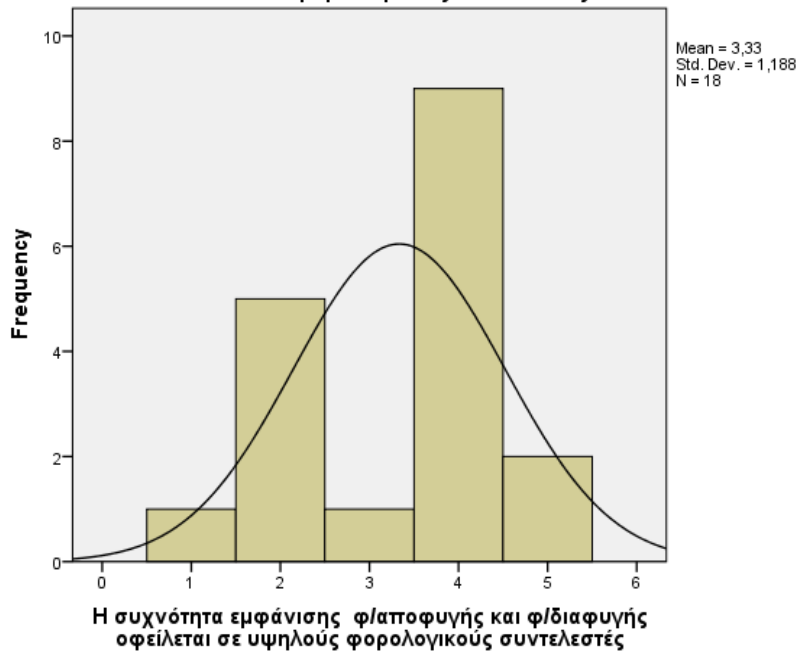
Εικόνα 101 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με το χρηματισμό στελεγχών του δημοσίου (λογιστές)

Η συχνότητα εμφάνισης οφείλεται στην πεποίθηση σχετικά με τη δυνατότητα αποφυγής επιβολής κυρώσεων

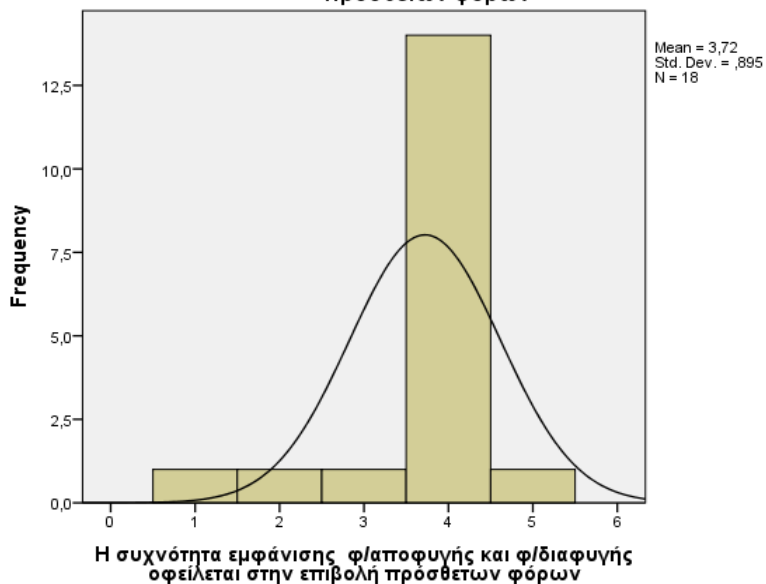
Εικόνα 102 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με την αποφυγή επιβολής κυρώσεων (λογιστές)

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται σε υψηλούς φορολογικούς συντελεστές

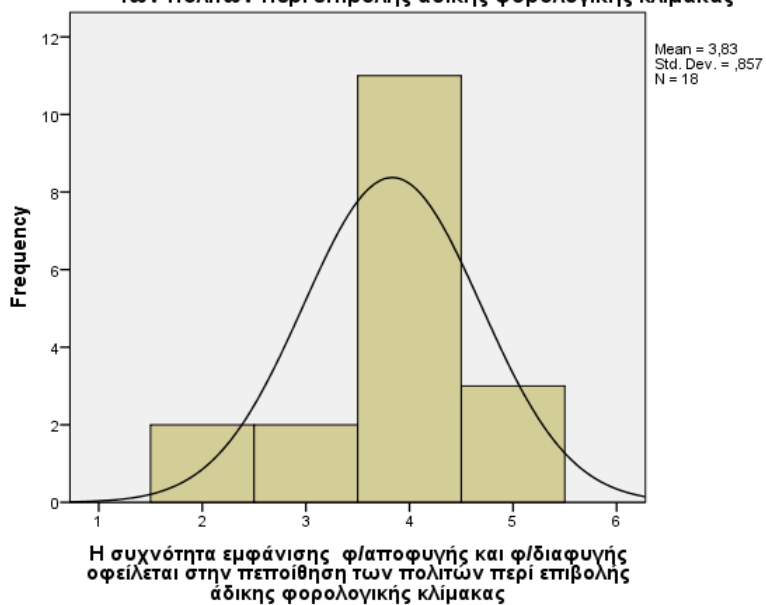
Εικόνα 103 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με την αποφυγή επιβολής κυρώσεων (λογιστές)

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην επιβολή πρόσθετων φόρων

Εικόνα 104 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με τους υψηλούς φορολογικούς συντελεστές (λογιστές)

Η συχνότητα εμφάνισης φ/αποφυγής και φ/διαφυγής οφείλεται στην πεποίθηση των πολιτών περί επιβολής άδικης φορολογικής κλίμακας

Εικόνα 105 Ιστόγραμμα συχνοτήτων με την άδικη φορολογική κλίμακα (λογιστές)